

HISTORIA ADMINISTRACJI W GMINIE WERBKOWICE

LUBLIN 2017

WSTĘP

W XVIII wieku Rzeczypospolita chyliła się ku upadkowi. W 1772 roku miał miejsce I rozbiór Polski. Próby reform zapoczątkowane przez Sejm Wielki spowodowały interwencję Rosji w 1792 roku i kolejny rozbiór kraju rok później. Powstanie kościuszkowskie z 1794 roku zakończyło się klęską. W 1795 roku nastąpił ostateczny rozbiór Rzeczypospolitej. Okolice Werbkowic przypadły Austrii i weszły w skład prowincji austriackie – Nowej Galicji.

W wyniku wojny francusko-pruskiej w 1807 roku powstało na ziemiach polskich nowe państwo – Księstwo Warszawskie, zależne od napoleońskiej Francji. W 1809 roku w wyniku kolejnej wojny napoleońskiej do Księstwa Warszawskiego przyłączono także Nową Galicję, czyli także Lubelszczyznę z okolicami współczesnej gminy Werbkowice.

KSIĘSTWO WARSZAWSKIE 1807-1815

Ustanowienie Księstwa Warszawskiego było w dziejach ustrojowych Polski bardzo ważnym wydarzeniem. Normy prawne wprowadzone przez protektorów Księstwa, czyli Francuzów, były dość nowoczesne w naszym, feudalnym jeszcze kraju. Dość powiedzieć, że Konstytucja Księstwa nadawała wolność osobistą chłopom, wprowadziła jednolite sądownictwo. Jak na tamte czasy były to przemiany przełomowe, chociaż nie rewolucyjne. Nadal zachowano dominację szlachty w ustroju państwa.

Konstytucja Księstwa Warszawskiego wprowadzała także nowe formy ustroju lokalnego. Jedną z ustaw wykonawczych do Konstytucji był dekret z 23 lutego 1809 roku *o gminach miejskich i wiejskich*.

Na wsiach powołano gminy na czele z wójtami jako podstawowy stopień podziału administracyjnego kraju. Gminy nie musiały się łączyć z obszarem dworskim. Wójta mianował prefekt (naczelnik departamentu – województwa) spośród *obywateli gminy umiejących czytać i pisać*. Wójtami zostawali z reguły właściciele ziemscy¹, bowiem gminy wiejskie tworzone najczęściej na obszarach jednego majątku ziemskiego. Do tej pory i tak właściciele ziemscy przewodzili lokalnej, poddanej im społeczności, lecz od tej pory stawali się urzędnikami państwowymi, była to nowość w Polsce. Nakazano nawet przygotowanie dla tych urzędników specjalnych odznak i mundurów².

Wójtowie pełnili obowiązki bezpłatnie z zakresu administracji ogólnej, skarbowej oraz funkcje sądowe i policyjne.³

¹ Wójtami w większych majątkach bywali: dzierżawcy, plenipotenci, księża, czasem nawet kobiety. Wójt miał prawo wyręczać w codziennych czynnościach się zastępcą – sołtysem.

² Tadeusz Mencil, *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod. red. Heleny Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 105-110.

³ Wpisywał do ksiąg wszystkich mieszkańców gminy, którzy nie mogli opuścić tego terenu bez zgody wójta.

KRÓLESTWO POLSKIE 1815-1863

Upadek cesarza Napoleona spowodował także rozpad systemu politycznego, który stworzył. Księstwo Warszawskie zostało na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego rozczłonkowane między nowe powstałe Królestwo Polskie pod berłem cara Rosji oraz częściowo włączone do Królestwa Prus⁴. Okolice Werbkowic włączono do Królestwa Polskiego i tak pozostało aż do początków XX wieku.

Nowe państwo w dużym stopniu utrzymało ustrój lokalny z czasów Księstwa Warszawskiego także w odniesieniu do terenów wiejskich. Nowa konstytucja zagwarantowała wolność osobistą ludności wiejskiej i stwierdzała (art. 84) *w każdej gminie będzie wójt dla wykonywania rozkazów rządowych jako ostatnie ogniwo administracji krajowej*. Dopiero 30 maja 1818 roku wydano dekret regulujący sprawy ustroju gminnego. Ustalono że *wsie, części szlacheckie⁵ i instytucyjne* liczące co najmniej 10 dymów (gospodarstw domowych) mogły się stać oddzielną gminą z wójtem na czele⁶. Mniejsze osady mogły zostać podporządkowane najbliższej gminie wiejskiej. Różne majątki ziemskie należące do jednego właściciela mogły zostać połączone w jedną gminę, z jednym wójtem. Ludność wiejska była nadal nadzorowana przez właścicieli ziemskich (system patrymonialny znany z poprzednich epok)⁷.

Wójtami z mocy prawa stawali się właściciele ziemscy, ale musieli mieć przynajmniej 21 lat i pochodzenie szlacheckie. Wójta mianowała Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych, który stawał się urzędnikiem publicznym i mógł być ukarany za niedopełnienie obowiązków. Właściciele ziemscy mogli wyręczać się z funkcji publicznej poprzez wyznaczenie na swoje miejsce innego kandydata, któremu jednak musieli płacić pensje. Taką osobę musiała jednak zatwierdzić rządowa komisja. Wójtowie w każdej wsi musieli mieć pomocników – sołtysów⁸. System gmin wiejskich powiązany z majątkami ziemskimi nie działał dobrze. Liczne były nadużycia wójtów-dziedziców wobec chłopów. Utrudniano tym ostatnim opuszczanie swoich wsi przy poszukiwaniu pracy, nakazywano dodatkowe obowiązki. Było to o tyle łatwiejsze, że większość ludności wiejskiej było niepiśmienna.

⁴ Jerzy Kozłowski, *Administracja Wielkopolski pod pruskim zaborem 1793-1918*, Poznań 2000, s. 25.

⁵ Wsie drobnoszlacheckie.

⁶ Czasem gminy były dość rozrzucone w terenie, bowiem tworzyła je jedna własność ziemska.

⁷ Tadeusz Mencil, *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod. red. Heleny Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 110-148.

⁸ W gminie prowadzono kilkadziesiąt różnych ksiąg.

Władze zwierzchnie zdawały sobie sprawę z ułomności takiego systemu. Dodatkowo kształt terytorialny gmin wiązał się z własnością ziemską i w przypadku zmian (dziedziczenie, sprzedaż, zamiana) zmieniał się okręg gminny. Powodowało to chaos administracyjny i nieustanne zmiany trudne do zapanowania przez władze zwierzchnie⁹.

Po 1809 roku Werbkowice z pewnością stanowiły ośrodek gminny stanowiący jednocześnie obszar majątku ziemskiego. Z pewnością wiele sąsiednich miejscowości także stanowiło oddzielne gminy. Z braku dokumentacji trudno teraz ustalić wszystkie fakty.

Fragment mapy z 1826 roku¹⁰

⁹ Tadeusz Mencil, *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod. red. Heleny Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 110-148.

¹⁰ *Mapa jeneralna województwa lubelskiego ułożona według najlepszych źródeł przez Juliusza Colberga*, Warszawa 1826.

Fragment Topograficznej Karty Królestwa Polskiego z 1839

W 1859 roku weszły w życie przepisy mające na celu usprawnienie ustroju lokalnego. Wprowadzono zasadę, że gminy wiejskie będą liczyły co najmniej 50 dymów, jednak urząd wójtowski pozostawiono w rękach właścicieli ziemskich lub wyznaczonych przez nich zastępców. Precyzyjnie określono kto nie może zostać wójtem, co do tej pory nie było ustalone¹¹. Gminy miały z założenia tworzyć zwarty obszar, możliwie dostosowany do obrębu parafii i sądów gminnych (wprowadzonych w 1860 roku). Rozpoczęła się zatem tendencja do tworzenia większych, silniejszych jednostek administracji. Nowością było także ustanowienie rad gminnych (3 do 6 członków) wybieranych przez ludność gminy. Skład rady zatwierdzał naczelnik powiatu. Rady wybierały sołtysów, ale też posiadały wiele innych uprawnień (*obmyślanie środków do poprawy stanu dróg, mostów, odpływów wód, czuwanie wspólnie z wójtem nad magazynami gromadzkimi i kasami wiejskimi....*). Wprowadzono także większe uprawnienia sołtysów¹², których zwalniano z podatków i czynszów lub przekazywano oddzielne grunty.

Od 1859 roku rozpoczęto w okolicy Werbkowic tworzyć nowe, większe gminy wiejskie przypominające kształtem współczesne gminy.

¹¹ Wójtami nie mogli być: cudzoziemcy, kobiety, duchowni, Żydzi, osoby karane.

¹² W większych wsiach wprowadzano także podsołtysów.

KRÓLESTWO POLSKIE 1863-1915

Lata 1859-1864 to okres wielu zmian w podziale gminnym. Dawne niewielkie gminy łączono w większe jednostki. Dodatkowo w 1863 roku wybuchło powstanie styczniowe.

Władze carskie w rok po wybuchu powstania przystąpiły do uwłaszczania ziemi dworskiej, aby w ten sposób odciągnąć chłopów od walki. Ziemia dworska użytkowana przez chłopów stała się ich własnością. W każdej wsi przystąpiono do wymierzania gruntów. Powstały *Tabele Likwidacyjne*, oddzielne dla poszczególnych miejscowości, w których dokładnie określono ilość gruntów każdego gospodarza. Powstały szczegółowe mapki gruntów. Chłopi musieli spłacić otrzymaną ziemię, ale otrzymywali ją na własność. Zmieniło to zupełnie stosunki własnościowe na polskiej wsi.

Drugą wielką reformą władz carskich w tym okresie było powołanie samorządowych gmin wiejskich w 1864 roku. Istniejącym dotychczas gminom nadano samorząd.

Ukazy carskie z 1864 roku zupełnie zmieniły ustrój gospodarczy (poprzez nadanie własności ziemi) oraz administracyjny na polskiej wsi. Tereny wiejskie uzyskały samorząd niezależny od właścicieli ziemskich. Władze preferowały w urzędach gmin ludzi chłopskiego pochodzenia.

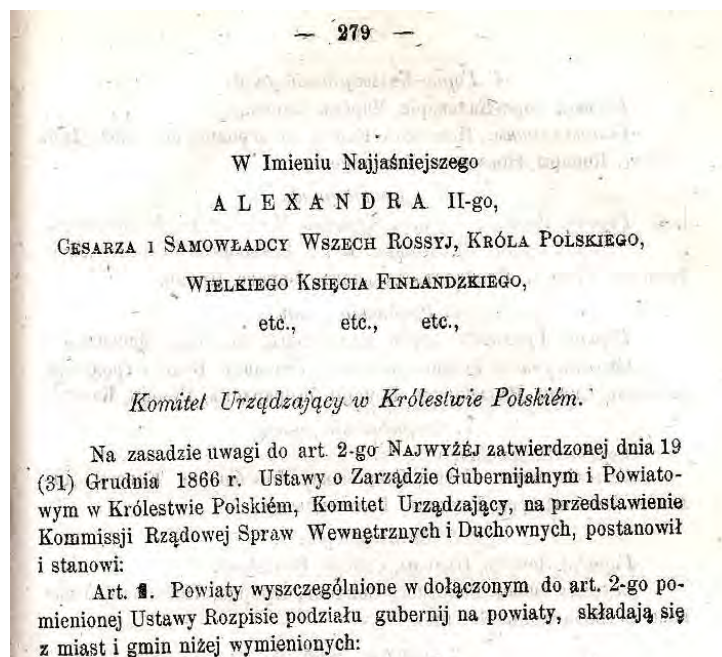
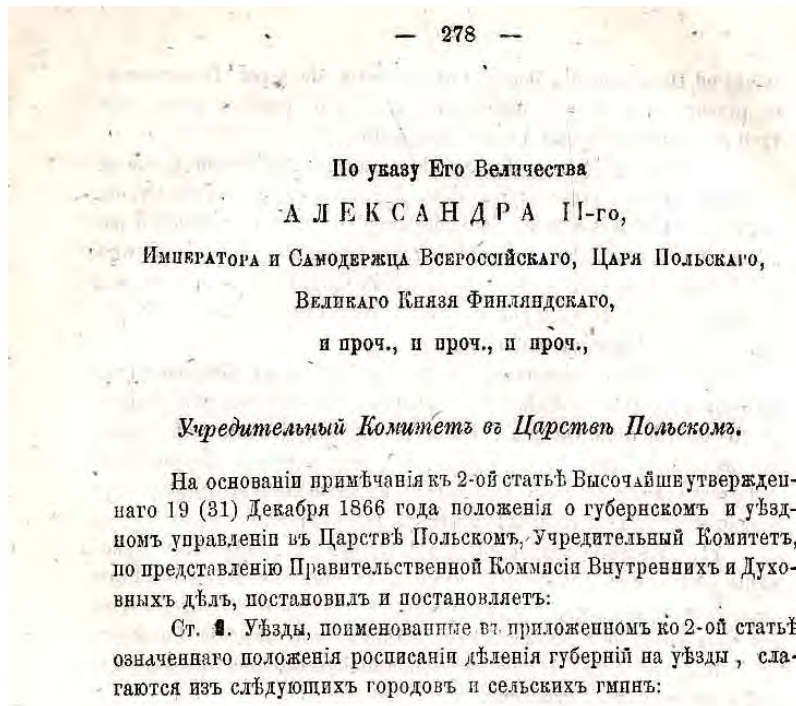
Zmian administracyjnych było zatem dużo, jednocześnie trwał proces wdrażania nowych przepisów samorządowych, czyli przejmowanie władzy od właścicieli ziemskich na rzecz chłopów. Przedłużał się proces uwłaszczenia i walki o serwituty z dworem¹³, a wszystko to tuż po powstaniu styczniowym. Nie ustawały represje carskie wobec uczestników powstania.

Wszystkie powyższe reformy administracyjne oraz ekonomiczne spowodowały wielki chaos na wsi Królestwa Polskiego. Jak by tego było mało w 1866 roku władze carskie postanowiły zreorganizować podział na powiaty i gubernie. Wtedy to powołano powiat hrubieszowski w guberni lubelskiej.

W celu uporządkowania zamętu organizacyjnego na przełomie 1866 i 1867 roku władze Królestwa Polskiego wydały rozporządzenie o podziale administracyjnym kraju. Wyszczególniono wszystkie gubernie, powiaty oraz miasta i gminy wiejskie wchodzące

¹³ Łąki i lasy stanowiące formalnie własność dworów, jednak użytkowane wspólnie przez gromady wiejskie i dwory.

w skład powiatów. Ten dokument można potraktować jako akt powołania gmin w Królestwie Polskim, gdyż jest to jedyny tego typu dokument wydany dla całego państwa¹⁴.

**Nagłówek aktu ustanawiającego gminy w Królestwie Polski, wersja rosyjska i polska
(Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866 nr 219 s. 279 i następne. Postanowienie
z 17(29) września 1866 ogłoszone 5(17) stycznia 1867 roku.**

¹⁴ Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866 nr 219 s. 279 i następne. Postanowienie z 17(29) września 1866 ogłoszone 5(17) stycznia 1867 roku.

5. *Powiat Białgorajski.*

Miasta: Białgoraj, Krzeszów, Józefów, Tarnogród.

Gminy wiejskie: Kocudza, Huta-krzeszowska, Lipiny, Biszczka, Księżpol, Białgoraj, Wola-różaniecka, Aleksandrów, Majdan-sopocki, Sól, Babice, Łukowa, Krzeszów.

6. *Powiat Zamostski.*

Miasta: Zamostje, Szczebrzeszyn, Krasnobród, Frampol, Goraj.

Gminy wiejskie: Abramów, Kąty, Rodecznica, Teresopol, Krasnobród, Suchowola, Lipsko, Stary-Zamość, Białobrzegi, Zamość, Ruskie-piaski, Tworyczów, Zwierzyniec, Łabunie, Skierbieszów.

7. *Powiat Krasnostawski.*

Miasta: Krasnostaw, Tarnogóra i Izbica, Gorzków, Żółkiewka, Turobin.

Gminy wiejskie: Fajstławice, Łopiennik, Siennica-nadolna, Kraśniczyn, Tarnogóra, Gorzków, Orchowiec, Częstoborowice, Żółkiewka, Turobin, Rudnik, Wysokie, Zakrzew, Krasnostaw.

8. *Powiat Chołmski.*

Miasta: Chołm, Rejowiec, Wojsławice, Sawin, Puchaczów, Pawłów.

Gminy wiejskie: Cyców, Siedliszcze, Olchowiec, Bukowa, Stołpie, Liszno, Rejowiec, Chołm, Rakolupy, Wojsławice, Żmudź, Dorohusk, Swierże, Łańcuchów.

9. *Powiat Hrubieszowski.*

Miasta: Hrubieszów, Dubienka, Uchanie, Grabowiec, Horodło, Kryłów.

Gminy wiejskie: Strzelce, Jarosławiec, Ornatowice, Mołodjatyce, Moniatyce, Hrubieszów, Strzyżów, Grabowiec, Miączyn, Werbkowice, Kozodawy, Kryłów, Mirze, Miętkie.

10. *Powiat Tomaszowski.*

Miasta: Tomaszów, Tyszowce, Komarów, Łaszczów, Jarczów.

Gminy wiejskie: Rogoźno, Kotlice, Komarów, Tyszowce, Krynice, Tarnawatka, Rachanie, Łaszczów, Poturzyn, Dołhobyczów, Telatyn, Jarczów, Majdan-górny.

VII. *Gubernia Siedlecka.*

1. *Powiat Siedlecki.*

Miasta: Siedlec, Mordy, Mokobody.

Gminy wiejskie: Skupie, Krześlin, Tarków-wielki, Niwiska, Mordy, Stara-wieś, Żeliszew, Skurzec, Wiszniów, Jasionka, Czuryły, Pióry, Królowa-niwa, Zbuczyn, Jastrzębie, Domanice, Wodynie, Seroczyn.

2. *Powiat Węgrowski.*

Miasta: Węgrow, Miedzna, Liw, Kamieńczyk.

Akt ustanawiający podział guberni i powiatów na gminy wiejskie (Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866, s. 295) – wersja polska.

5. *Бѣлгородскій уѣздъ.*

Города: Бѣлгородъ, Кржешовъ, Юзюфовъ, Тарногородъ.

Сельскія имины: Копудза, Хута-кржешовска, Липины, Бица, Ксенжполь, Бѣлгородъ, Воля-рожанецка, Александровъ, Майданъ-сопockій, Соль, Бабице, Лукова, Кржешовъ.

6. *Замостскій уѣздъ.*

Города: Замостье, Шебржещинъ, Краснобродъ, Фрамполь, Горай.

Сельскія имины: Абрамовъ, Ковты, Родечница, Терешполь, Краснобродъ, Суховаля, Липско, Старый-Замосць, Бялобжеги, Замосць, Русскіе-пяски, Творчовъ, Звѣржинецъ, Лабуне, Скербешовъ.

7. *Красноставскій уѣздъ.*

Города: Красноставъ, Тарногура и Избица, Горжковъ, Жолкевка, Туробинъ.

Сельскія имины: Файславице, Лощеникъ, Сенница-надольна, Красничинъ, Тарногура, Горжковъ, Орховець, Ченстоборовице, Жолкевка, Туробинъ, Рудникъ, Высоке, Закржевъ, Красноставъ.

8. *Холмскій уѣздъ.*

Города: Холмъ, Реіовець, Войславице, Савинъ, Пугачовъ, Павловъ.

Сельскія имины: Цыцовъ, Седлице, Ольховець, Букова, Столпе, Лишино, Реіовець, Холмъ, Раколушы, Войславице, Жмудзь, Дорогускъ, Сверже, Ланцуховъ.

9. *Грубешовскій уѣздъ.*

Города: Грубешовъ, Дубенка, Ухане, Грабовецъ, Городло, Крыловъ.

Сельскія имины: Стржельце, Ярославецъ, Орнатовице, Молодятаче, Монятаче, Грубешовъ, Стржиковъ, Грабовецъ, Мюпчинъ, Вербковице, Козодавы, Крыловъ, Мирче, Ментке.

10. *Томашовскій уѣздъ.*

Города: Томашовъ, Тышовце, Комаровъ, Лащовъ, Ярчовъ.

Сельскія имины: Рогузно, Котлице, Комаровъ, Тышовце, Крынице, Тарноватка, Рахане, Лащовъ, Потуржинъ, Долгобичовъ, Телятынъ, Ярчовъ, Майданъ-гурны.

VII. *По Сѣдлецкой губерніи.*

1. *Сѣдлецкій уѣздъ.*

Города: Сѣдлецъ, Морды, Мокободы.

Сельскія имины: Скупе, Кржеслицъ, Тарковъ-вельки, Нависка, Морды, Стара-весь, Желашевъ, Скуржець, Вишневъ, Ясювка, Чурылы, Пюры, Круліова-пива, Збучинъ, Ястржембе, Доманице, Водыне, Серочинъ.

2. *Венгровскій уѣздъ.*

Города: Венгровъ, Мѣдна, Ливъ, Каменьчнъ.

Akt ustanawiający podział guberni i powiatów na gminy wiejskie (Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866, s. 293) – wersja rosyjska.

W latach 60. XIX wieku powołano w tej okolicy gminy, które funkcjonowały w niezmienionych granicach aż do lat 30. XX wieku lub nawet 50. XX wieku.

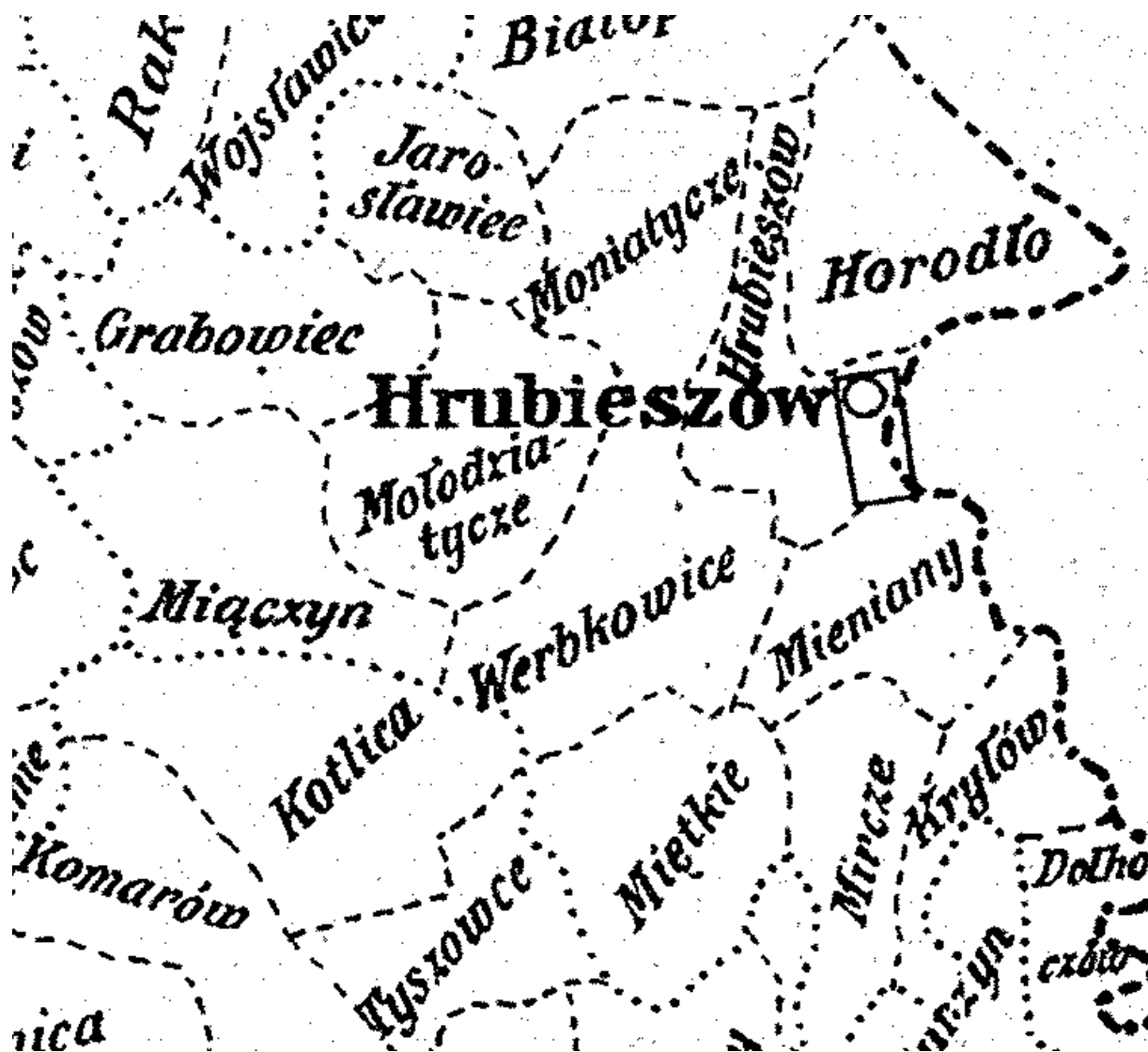
Jedną z nich była gmina Werbkowice, która obejmowała przeważający obszar współczesnej gminy. Na południu działała gmina Miętkie, której siedziba przez długie lata znajdowała się w Sahryniu (przynajmniej do 1939 roku). W skład gminy Miętkie wchodziły między innymi: Wronowice, Turkowice, Adelina oraz wspomniany Sahryń. Na zachodzie istniała gmina Kotlice (powiat tomaszowski) wraz z Honiatyczami oraz Honiatyczkami. Na północy gmina Werbkowice sąsiadowała z gminą Mołodjatycze (Mołodiatycze) w skład której wchodziły między innymi Peresołowice oraz Dobromierzyce.

Według opisu gminy Werbkowice z końca XIX wieku na terenie tej osady znajdował się urząd gminy, działała szkoła powszechna. Gmina należała do sądu gminnego (sąd pokoju, I instancji) z siedzibą we wsi Miętkie, stacja pocztowa znajdowała się w Hrubieszowie. Gmina obejmowała 20 037 mórg i liczyła 6 690 mieszkańców, w tym 5 758 prawosławnych, 820 katolików oraz 118 żydów. W skład gminy wchodziły (według ówczesnej pisowni): Alojzów folwark, Biała osada, Dąbrowa osada, Elźbiecin Kolonia, Gozdów, Gołota osada karczemna, Hostynne, Konopne, Kotorów, Leopoldów folwark, Łotów, Łysa Góra folwark, Majdan, Krynki, Malice, Podgórcze, Podhoryszów osada, *Strzyżewice*, Terebin, Terebiniec oraz Teofilówka folwark¹⁵.

Według opisu gminy Miętkie z 1885 roku należała ona do stacji pocztowej w Tyszowcach. Liczyła 14573 mórg obszaru i 3307 mieszkańców. W skład gminy wchodziły miejscowości (według ówczesnej pisowni): Adamówka folwark, Adelinki wieś i folwark, Andrzejówka wieś i folwark, Kożuchy wieś i folwark, Lipowiec, Miętkie, Mołożów, Rakowskiego wieś i folwark, Mołożów Chrzanowskiego, Sahryń wieś i folwark, Tuczapy wieś i folwark, Turkowice z folwarkiem¹⁶

¹⁵ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902, tom XIII, s. 217.

¹⁶ Tamże, tom VI, s. 388.

Fragment administracyjnej mapy Królestwa Polskiego z początku XX wieku¹⁷

¹⁷ Podział administracyjny Królestwa Polskiego, Warszawa 1917.

USTRÓJ GMIN WIEJSKICH

Jak wspomniano wyżej po 1864 roku po raz pierwszy gmina miała charakter samorządowy i została oddzielona od władzy właścicieli ziemskich (dziedziców)¹⁸.

Gminę tworzyły zarówno grunty włościańskie (chłopskie), jak i dworskie (folwarki). Powołano gromady wiejskie (większe wsie i przysiółki) na czele z zebraniem gromadzkim i sołtysem. Był to rodzaj jednostek pomocniczych, na kształt współczesnych sołectw¹⁹.

Organem uchwałodawczym gminy było zebranie gminne (rodzaj wiecu). W zebraniu gminnym mogli brać udział wszyscy pełnoletni gospodarze bez względu na wyznanie (z czasem także kobiety). Należało posiadać na terenie gminy przynajmniej 3 morgi gruntu, aby uczestniczyć w obradach. Zebranie gminne decydowało o najważniejszych sprawach gminnych, dysponowaniu majątkiem, rozkładem podatków, wybierało też urzędników: wójta i pisarza gminnego i sprawowało nad nimi kontrolę.

Gmina składała się z tak zwanych gromad, które wywodziły się często jeszcze z czasów średniowiecza i posiadały znaczną autonomię. Funkcjonowały zebrania gromadzkie danej gromady (wsi), które decydowały o sprawach tej jednostki oraz wybierały sołtysa jako wykonawcę uchwał gromadzkich. Gromady posiadały swój własny majątek, często były to nieruchomości gruntowe.

Najważniejszym urzędnikiem był wójt gminy – jednocześnie przedstawiciel i wykonawca władzy państwowej oraz wykonawca uchwał zebrania gminnego. Posiadał także uprawnienia policyjne, porządkowe i na bieżąco zarządzał gminą. Wójt utrzymywał się zazwyczaj z gospodarstwa rolnego i „wójtowanie” to była jego praca dodatkowa.

Prowadzeniem ksiąg gminnych²⁰ zajmował się pisarz gminny. Sprawował swoje obowiązki pod nadzorem wójta. W praktyce stawał się najważniejszym urzędnikiem gminnym i najlepiej wynagradzanym. Wynikało to z jego znajomości przepisów prawa, wykształcenia. Językiem urzędowym w gminach był rosyjski.

Urzędów w gminie (wójt, pisarz, sołtys) nie mogły sprawować osoby poniżej 25 roku życia, niechrześcijanie, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, skazani za przestępstwa oraz osoby pozostające pod dozorem policji lub sądu. Umiejętność czytania i pisanie nie była konieczna, aby zostać urzędnikiem gminnym, z wyjątkiem pisarza. Kadencja urzędowania

¹⁸ J. Szumski, *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, *Studia Łomżyńskie*, tom IV, s. 39.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Ewidencje ludności, podatkowe itp.

wójta i sołtysów trwała trzy lata, pisarz był powoływany na czas nieokreślony.

W praktyce carskiej Rosji samorząd wiejski był często ograniczany przez naczelników powiatów, którzy ingerowali w uchwały zebrań gminnych i gromadzkich oraz decydowali o obsadzie urzędów gminnych²¹.

Cechą charakterystyczną tego okresu była często niezgodność nazwy gminy z siedzibą władz gminy. Jeszcze w XIX wieku kancelarie gminne najczęściej były w domach wójtów i zmieniały się wraz z nowym wójtem, zachowując jednak nazwę gminy. Dopiero w początkach XX wieku nastąpiła stabilizacja w tej dziedzinie wraz z budową stałych siedzib gmin niekiedy w miejscowości od której wzięto nazwę danej gminy.

Fragment mapy guberni lubelskiej z przełomu XIX i XX wieku

²¹ J. Kukulski, *Realizacja reformy gminnej w 1864 roku w Królestwie Polskim*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 151-191.

Akta gmin Werbkowice i Miętkie nie zachowały się do naszych czasów. Są dostępne dopiero (i to w okrojonym zakresie) akta z lat 50. XX wieku. Pewne materiały dostępne są jednak w innych źródłach. W tych okolicach przeważała ludność prawosławna²² oraz rusińska. Właśnie Rusinów promowały władze administracji rosyjskiej.

Poniżej wykaz władz gminy Werbkowice na podstawie danych z *Pamiętniej Książki* Guberni Lubelskiej – corocznego wykazu władz administracyjnych guberni lubelskiej.

Rok	Wójt	Sekretarz
1890	Michał Panasiuk ²³	Józef Głowacki ²⁴
1891	Brak dokumentu	
1892	Michał Panasiuk ²⁵	Mikołaj Kowalczuk ²⁶
1893	Jan Godlewski ²⁷	Mikołaj Kowalczuk ²⁸
1894	Jan Godlewski ²⁹	Mikołaj Kowalczuk ³⁰
1895	Jan Godlewski ³¹	Mikołaj Kowalczuk ³²
1896	Jan Godlewski ³³	Mikołaj Kowalczuk ³⁴
1897	Jan Godlewski ³⁵	Mikołaj Kowalczuk ³⁶
1898	Jan Godlewski ³⁷	Mikołaj Kowalczuk ³⁸
1899	Antoni Hawryluk ³⁹	Mikołaj Kowalczuk ⁴⁰
1900	Antoni Hawryluk ⁴¹	Mikołaj Kowalczuk ⁴²
1901	Antoni Hawryluk ⁴³	Mikołaj Kowalczuk ⁴⁴

²² W poprzednich okresach byli to przeważnie unicy.

²³ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1890, s. 375.

²⁴ Tamże, s. 375.

²⁵ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1892, s. 313.

²⁶ Tamże, s. 313.

²⁷ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1893, s. 327.

²⁸ Tamże, s. 327.

²⁹ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1894, s. 329.

³⁰ Tamże, s. 329.

³¹ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1895, s. 319.

³² Tamże, s. 319.

³³ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1896, Dział statystyczny, s. 51.

³⁴ Tamże, s. 51.

³⁵ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1897, s. 307.

³⁶ Tamże, s. 307.

³⁷ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1898, s. 273.

³⁸ Tamże, s. 273.

³⁹ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1899, s. 220.

⁴⁰ Tamże, s. 220.

⁴¹ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1900, s. 223.

⁴² Tamże, s. 223.

⁴³ Pamiętnaja książka liublińskiej guberni na god 1901, s. 226.

⁴⁴ Tamże, s. 226.

1902	Antoni Hawryluk ⁴⁵	Mikołaj Kowalczuk ⁴⁶
1903	Antoni Hawryluk ⁴⁷	Mikołaj Kowalczuk ⁴⁸
1904	Antoni Hawryluk ⁴⁹	Mikołaj Kowalczuk ⁵⁰
1905	Antoni Hawryluk ⁵¹	Mikołaj Chitrin ⁵²
1906	Antoni Hawryluk ⁵³	Mikołaj Chitrin ⁵⁴
1907	Antoni Hawryluk ⁵⁵	Mikołaj Chitrin ⁵⁶
1908	Maksym Szczur ⁵⁷	Mikołaj Chitrin ⁵⁸
1909	Maksym Szczur ⁵⁹	Mikołaj Chitrin ⁶⁰
1910	Maksym Szczur ⁶¹	Mikołaj Chitrin ⁶²
1911	Iwan Łuczuk ⁶³	Piotr Smak ⁶⁴
1912	Iwan Łuczuk ⁶⁵	Piotr Smak ⁶⁶

⁴⁵ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1902, s. 178.

⁴⁶ Tamže, s. 178.

⁴⁷ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1903, s. 119.

⁴⁸ Tamže, s. 119.

⁴⁹ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1904, s. 150.

⁵⁰ Tamže, s. 150.

⁵¹ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1905, s. 135.

⁵² Tamže, s. 135.

⁵³ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1906, s. 168.

⁵⁴ Tamže, s. 168.

⁵⁵ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1907, s. 134.

⁵⁶ Tamže, s. 134.

⁵⁷ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1908, s. 133.

⁵⁸ Tamže, s. 133.

⁵⁹ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1909, s. 140.

⁶⁰ Tamže, s. 140.

⁶¹ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1910, s. 143.

⁶² Tamže, s. 143.

⁶³ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1911, s. 151.

⁶⁴ Tamže, s. 151.

⁶⁵ Pamjatnaja knižka liublinskoj guberni na god 1912, s. 154.

⁶⁶ Tamže, s. 154.

Dane na temat gminy Miętkie z tego samego źródła:

Rok	Wójt	Sekretarz
1890	Iwań Szavarskij	Veneriań Lyakutovycz
1893	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1895	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1896	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1897	Jakób Kotyń	Ignatij Krawczyk
1898	Jakób Kotyń	Ignatij Krawczyk
1900	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1901	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1902	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1904	Jakób Kotyń	Mikołaj Hytryń
1905	Brak danych	Brak danych
1906	Vasil Vavrylyuk	Piotr Rybko
1907	Vasil Vavrylyuk	Antoń Fedoniuk
1908	Vasil Vavrylyuk	Antoń Fedoniuk
1909	Mikołaj Kowalczuk	Aleksandr Demczuk
1910	Antoń Blaszcuk	Aleksandr Demczuk
1911	Antoń Blaszcuk	Aleksandr Demczuk
1912	Romań Vylga	Vladimir Malyszewskij

W 1912 roku powołano nową gubernię chełmską, którą z czasem planowano włączyć do Rosji (jako zamieszkałą przez prawosławnych Rusinów)⁶⁷. W skład gminy weszły południowe i wschodnie obszary guberni lubelskiej, także gminy Werbkowice i Miętkie.

⁶⁷ W. Ćwik., J. Reder., *Lubelszczyzna, dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 107.

I WOJNA ŚWIATOWA

W lipcu 1914 roku rozpoczęły się działania wojenne I wojny światowej. Latem 1915 roku wojska niemieckie i austro-węgierskie zajęły Lubelszczyznę. Rozpoczęła się wojskowa okupacja. Powiat hrubieszowski został włączony do austro-węgierskiej strefy okupacyjnej i podporządkowany Generalnemu Gubernatorstwu z siedzibą w Lublinie⁶⁸.

W tym czasie nadal działały urzędy gminne z wójtem na czele, podległe całkowicie władzy okupacyjnej. Nowością było to, że akta gminne spisywano w języku polskim. Zadaniem gmin było głównie zbieranie kontyngentów dla wojsk okupacyjnych. Władze okupacyjne zezwoliły na działalność polskiego szkolnictwa.

⁶⁸ M. Bandurka, *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995, s. 67.

OKRES II RZECZYPOSPOLITEJ

Jesienią 1918 roku zakończyła się I wojna światowa. Trzej zaborcy (Rosja, Prusy i Austria) ponieśli klęskę. Odrodziło się państwo polskie – II Rzeczpospolita, które obroniło w 1920 roku swój byt w wojnie z bolszewicką Rosją.

W nowym państwie nie należało tworzyć na nowo jednostek administracyjnych, bowiem istniały już gminy i powiaty, które włączono do nowego systemu administracyjnego. Podstawą początkowo były powiaty, którymi zarządzali przysłani z Warszawy komisarze, następnie starostowie.

Zlikwidowano ostatecznie dawne gubernie zastępując je polskimi województwami. W sierpniu 1919 roku powołano województwo lubelskie wraz z powiatem hrubieszowskim⁶⁹ oraz gminami Werbkowice, Miętkie i innymi.

Na obszarze „byłego Królestwa Polskiego” utrzymano w mocy przepisy prawa o samorządzie gminnym z marca 1864 roku. Zmodyfikowano je dekretem Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Dekret miał za zadanie regulować sprawy samorządu gminnego do chwili wejścia w życie nowych ustaw i funkcjonować tymczasowo. W praktyce obowiązywał do 1934 roku.

Według dekretu gmina, tak jak poprzednio, pozostała formą samorządu zbiorowego, w jej skład wchodziły gromady wiejskie. Nadal główną instytucją gminy pozostało zebranie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy (w tym także kobiety) bez względu na stan majątkowy. Zebrania winny się odbywać raz na kwartał, w praktyce działo się to w miarę potrzeby, najczęściej raz w roku dla uchwalenia budżetu. Zebranie zajmowało się sprawami majątku gminy, zatwierdzało budżet, zajmowało się sprawami dróg i mostów, zasadami prowadzenia handlu, ochroną zdrowia, opieką nad ubogimi⁷⁰. Co roku zebranie gminne uchwalało budżet. Koszty działalności gminy pokrywano we własnym zakresie.

Zupełnie nowym organem była rada gminy wybierana przez zebranie gminne na okres 3 lat. Składała się z 12 członków oraz 6 zastępców (w razie śmierci lub wygaśnięcia mandatu do rady wchodził automatycznie zastępca z największą liczbą głosów).

Rada przygotowywała wnioski i budżet, zarządzała majątkiem i funduszami

⁶⁹ Dziennik Praw Państwa Polskiego, 1919, nr 65, poz. 395.

⁷⁰ Tamże, nr 18, poz. 48.

gminnymi, kontrolowała urzędników gminnych i wójta. Rada zbierała się przynajmniej raz w miesiącu lub częściej na żądanie co najmniej 5 członków. Uchwały podejmowano większością głosów. Raz w roku rada gminy przedstawiała wyniki swojej działalności na forum zebrania gminnego. Wybory do rad gminnych zarządzał starosta. W razie słabej działalności rad gminnych wojewoda miał prawo ją rozwiązać i zarządzić nowe wybory. Wybory do rad gmin w tym okresie przeprowadzono na przełomie 1918 i 1919 roku, kolejne dopiero w 1927 roku, bowiem kadencje rad przedłużano kilkakrotnie.

Na czele rady gminy stał wójt wybierany przez zebranie gminne⁷¹. Wójtowie i sołtysi byli jednocześnie funkcjonariuszami państwowymi i przedstawicielami władzy samorządowej. Zarządzenia dotyczące wyborów wójta, radnych i sołtysów wydawał starosta powiatowy. To on zatwierdzał (bądź nie) wójtów i sołtysów i to przed nim składali oni przysięgę służbową.

Wójt reprezentował gminę na zewnątrz. Zawierał umowy w jej imieniu. Dokumenty musiały mieć jego podpis i dwóch radnych. Wójt wypełniał zadania narzucone przez władze zwierzchnie.

Wójt miał do pomocy aparat urzędniczy – urząd gminy, który składał się z kilku urzędników: sekretarza (zwanego też pisarzem gminnym), jego pomocników (było ich zazwyczaj dwóch) oraz woźnego⁷².

Pisarza gminnego zatrudniano w porozumieniu ze starostwem. To właśnie on ponosił prawie cały ciężar pracy biurowej w gminie. Przez jego ręce przechodził praktycznie każdy dokument. Sekretarz musiał mieć odpowiednie wykształcenie – najczęściej średnie. Podobnie jak w poprzednim okresie często to on faktycznie zarządzał gminą.

Poszczególne wsie tworzyły tak zwane gromady wiejskie, czyli wspólnoty samorządowe mieszkańców jednej wsi. Organem gromady były zebrania wiejskie oraz sołtys. Zebrania wiejskie decydowały samodzielnie w sprawach wspólnot gruntowych, ustalały podatki, podejmowały decyzje w sprawach remontów dróg, zajmowały się działalnością opiekuńczą. Zebranie wiejskie wybierało sołtysa na trzy letnią kadencję. Równocześnie wybierano podsołtysa – zastępcę sołtysa.

⁷¹ Nie znano stanowiska przewodniczącego rady gminy, radzie przewodził wójt. Przewodniczących powoływano dopiero w czasach PRL-u.

⁷² Woźny zajmował się obsługą urzędu, palił w piecu, sprzątał, przynosił listy. Mieszkał często w urzędzie, tam też zazwyczaj mieszkał pisarz gminy.

W 1921 roku w całym państwie przeprowadzono pierwszy spis powszechny. Poniżej dane dotyczące gmin Miętkie i Werbkowice:

M i a s t a, G m i n y, M i e j s c o w o ś c i	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)																
		z przezn. mieszkalne	inne za- mieszkałe	Ogół- tem	Męż- czyzn	Ko- biet	W tej liczbie było wyznania								Podano narodowość					
							rzymsko- katolick.	prawo- sław.	ewangie- lickiego	innego chrześc.	może- szowego	innego	niewia- domego	polską	rusińską	niemiecką	żydowską	inną	niewiad.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
19. Ślipcze	wieś	42	20	351	166	185	10	310	—	—	31	—	—	72	260	—	19	—	—	
20. Ślipcze-Wołynka	folw.	3	—	72	36	36	34	38	—	—	—	—	—	52	20	—	—	—	—	
10. Gm. Miętkie		804	23	4920	2435	2485	2708	2062	1	2*	147	—	—	4513	378	—	25	4°	—	
1. Adamówka	wieś	17	—	98	48	50	70	28	—	—	—	—	—	85	13	—	—	—	—	
2. Adelina *	folw.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3. Adelina	wieś	17 ¹⁾	—	88	38	50	52	36	—	—	—	—	—	68	—	—	—	—	—	
4. Andrzejówka	kol.	15 ¹⁾	—	63	29	34	61	2	—	—	—	—	—	63	—	—	—	—	—	
5. Andrzejówka	wieś	38 ²⁾	—	171	73	98	64	107	—	—	—	—	—	168	—	—	—	3	—	
6. Kozuchy	wieś	7	—	23	14	14	22	6	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—	
7. Lipowiec	folw.	2	—	10	4	6	6	4	—	—	—	—	—	9	1	—	—	—	—	
8. Lipowiec	wieś	13	—	76	39	37	54	9	—	—	13	—	—	76	—	—	—	—	—	
9. Miętkie	folw.	7 ¹⁾	—	169	75	94	122	47	—	—	—	—	—	169	—	—	—	—	—	
10. Miętkie	wieś	116	—	587	281	306	286	287	—	2	12	—	—	519	68	—	—	—	—	
11. Mołożów	kol.	22	—	144	75	69	136	8	—	—	—	—	—	144	—	—	—	—	—	
12. Mołożów	wieś	93	—	492	240	252	818	157	—	—	17	—	—	485	4	—	3	—	—	
13. Sahryń	wieś	107	—	611	289	322	171	419	1	—	20	—	—	611	—	—	—	—	—	
14. Sahryń I	kol.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15. Sahryń II	kol.	18	1	126	62	64	126	—	—	—	—	—	—	126	—	—	—	—	—	
16. Sahryń III	kol.	27	17	307	158	149	303	4	—	—	—	—	—	307	—	—	—	—	—	
17. Tuczapy	folw.	7	—	110	52	58	47	50	—	—	13	—	—	57	40	—	13	—	—	
18. Tuczapy	wieś	90 ³⁾	3	478	248	230	181	264	—	—	33	—	—	460	18	—	—	—	—	
19. Turkowice	folw.	4	—	124	50	74	60	64	—	—	—	—	—	124	—	—	—	—	—	
20. Turkowice	wieś	126 ⁴⁾	1	803	457	346	444	350	—	—	9	—	—	609	184	—	9	1	—	
21. Wronowice	wieś	80	—	182	73	109	102	50	—	—	30	—	—	160	22	—	—	—	—	
22. Wronowice-Doliwo	kol.	6	—	29	15	14	10	19	—	—	—	—	—	25	4	—	—	—	—	
23. Wronowice-Paprzyce	kol.	6 ¹⁾	—	21	9	12	13	8	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	
24. Wronowice (Pasieka)	kol.	36 ¹⁾	—	203	106	97	60	143	—	—	—	—	—	179	24	—	—	—	—	

Spis powszechny z 1921 roku – gmina Miętkie⁷³

⁷³ Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925, województwo lubelskie, powiat hrubieszowski.

Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)																
		z przezn. mieszkalne	inne za- mieszkalne	Ogół- m	Męż- czyzn	Ko- biet	W tej liczbie było wyznania							Podało narodowość						
							rzym- skato- lick.	prawo- sław- n.	ewang- licznego	innego chrześc.	może- szowego	innego niewia- domego	pol- ską	ru- sińską	niemiecką	ży- dowską	in- ną	niewi- ad.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
14. Gm. Werbkowice		818	85	6 378	3 053	3 325	2 399	3 804	—	11^a	164	—	—	5 591	682	—	98	7°	—	
1. Aloizów	kol.	9	13	148	77	71	145	1	—	2	—	—	—	148	—	—	—	—	—	
2. Dąbrówka	kol.	4	—	28	14	14	12	16	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—	
3. Elźbiecin ³⁾	folw.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4. Gozdów	folw.	3	2	124	56	68	58	66	—	—	—	—	—	69	54	—	—	—	—	
5. Gozdów	wieś	88	4	628	313	315	136	489	—	3	—	—	—	511	117	—	—	—	1	
6. Hostynne	kol.	39	15	398	207	191	380	15	—	—	3	—	—	397	1	—	—	—	—	
7. Hostynne	wieś	60	8	357	173	184	30	323	—	—	4	—	—	347	10	—	—	—	—	
8. Kamień ⁴⁾	folw.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9. Konopne	wieś	20	3	156	78	78	38	112	—	—	—	—	—	127	26	—	—	—	—	
10. Kotorów	wieś	42	1	269	123	146	134	135	—	—	—	—	—	269	—	—	—	—	—	
11. Kryniki	wieś	8	—	54	24	30	13	41	—	—	—	—	—	54	—	—	—	—	—	
12. Leopoldów	folw.	5	—	170	68	102	128	42	—	—	—	—	—	170	—	—	—	—	—	
13. Łotów	wieś	30	—	222	100	122	27	173	—	—	—	—	—	220	—	—	—	—	—	
14. Łysa Góra	kol.	13	1	95	43	52	94	—	—	3	19	—	—	95	—	—	—	—	2	
15. Malice	folw.	6	—	75	27	48	52	21	—	1	—	—	—	75	—	—	—	—	—	
16. Malice	wieś	78	1	452	216	236	262	184	—	—	2	—	—	410	42	—	—	—	—	
17. Podhorce	folw.	6	—	179	88	91	114	64	—	—	6	—	—	165	13	—	—	—	—	
18. Podhorce	wieś	132	1	794	373	421	97	685	—	—	1	—	—	749	45	—	—	1	—	
19. Strzyżowiec	kol.	4	6	56	27	29	14	42	—	—	12	—	—	56	—	—	—	—	—	
20. Strzyżowiec	wieś	20	18	232	104	128	6	226	—	—	—	—	—	162	70	—	—	—	—	
21. Teofilówka	folw.	1	1	7	4	3	7	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	
22. Terebin	folw.	3	—	96	49	47	53	43	—	—	—	—	—	96	—	—	—	—	—	
23. Terebin	kol.	9	—	64	33	31	64	—	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—	—	
24. Terebin	wieś	118	5	700	335	365	36	639	—	—	—	—	—	401	288	—	—	—	—	
25. Terebiniec	folw.	6	—	152	62	90	91	60	—	—	25	—	—	152	—	—	—	—	—	
26. Werbkowice	folw.	7	1	117	57	60	66	40	—	1	—	—	—	106	—	—	—	—	—	
27. Werbkowice	st. kol.	6	1	54	29	25	52	2	—	—	11	—	—	54	—	—	—	—	—	
28. Werbkowice	wieś	77	1	548	267	281	149	326	—	—	—	—	—	456	16	—	—	—	—	
29. Wołkowyje	folw.	1	—	26	10	16	26	—	—	—	1	72	—	26	—	—	—	—	—	
30. Wołkowyje	wieś	19	3	133	71	62	87	46	—	—	—	—	—	133	—	—	—	—	—	
31. Wygoda	osada	4	—	44	25	19	28	13	—	—	3	—	—	44	—	—	—	—	—	

Spis powszechny z 1921 roku – gmina Werbkowice⁷⁴

⁷⁴ Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925, województwo lubelskie, powiat hrubieszowski.

Miasta Gminy wiejskie <i>Villes Communes rurales</i>	Powierzchnia ogólna <i>Superficie générale</i>	Powierzchnia użytków rolnych <i>Superficie des terres en utilisation agricole</i>		Liczba bu- dynków mieszkalnych <i>Nombre de bâtimens d'habitation</i>		Liczba ludność obecnej <i>Nombre de la population présente</i>	
		ogó- łem total	w tem grun- tów ornych dont terres ara- bles	30.IX	9.XII	30 IX	9.XII
				1921	1931	1921	1931
km ²							
Gminy wiejskie Communes rurales							
Białopole . . .	188,0	121,2	84,3	1 086	1 755	8 093	10 231
Dołhobyczów . .	95,6	73,2	61,0	977	1 307	5 971	7 161
Dziekanów . . .	73,4	59,3	44,4	601	780	3 913	4 530
Grabowiec . . .	105,6	95,7	78,6	1 169	1 385	9 022	10 089
Horodło	137,1	110,2	82,0	1 443	1 976	9 506	11 654
Kryłów	95,1	79,4	60,7	909	1 587	6 166	8 660
Miączyn	117,8	91,2	78,4	923	1 494	6 600	8 230
Mieniany	86,6	89%	76%	505	812	3 557	4 920
Miętkie	101,6	77%	61%	804	1 156	4 920	6 733
Mircze	82,8	65,5	56,9	838	1 119	5 529	6 590
Mołodzianycze .	109,1	87%	75%	691	1 234	5 483	7 470
Moniatycze . . .	128,1	83%	68%	949	1 495	6 973	8 411
Uchante	105,6	86,3	70,3	1 187	1 578	8 140	9 284
Werbkowice . . .	109,1	93,9	69,9	818	1 524	6 378	9 090

Dane z II spisu powszechnego z 1931 roku⁷⁵

⁷⁵ Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej, ludność i budynki, województwa centralne, Warszawa 1933, s. 30.

WERBKOWICE.

Wież i gmina V-ge et commune
(z przynależn.: (y compris: Ko-
Konopne, Leopoldów, Łotów, Te-
Terebiniec, Wolkowyje), powiat
Hrubieszów, sąd Hrubieszów, just.
pok. Hrubieszów, sąd okr.
Zamość, 548 Zamość, 548 ha-
mieszk. ☞ lin- bit. ☞ ligne de
ia kol. Zawada- Zawada - Włodzi-
Włodzimierz mierz Wol. ☞
Wol. ☞ Werbkowice
kowice ☞ Hrubieszów,
bieszów, 1 kat. 1 cath. Dis-
Gorzelnia. tillerie.

Właściciele ziemscy (propriétaires fonciers): Milowicz Anna (Terebiniec-Kamień 910) — Pohorecki Roman (T. 529) — Rulikowska Teresa (349 i Elżbiecin 116, W. 842) — Sękowska Wanda, dzierż. (L. 854) — Wydźga Józef (L. 313).

Budowlane przedsięb. (entrepr. de constructions): Żolnierczyk A.

Cegielnie (briqueteries): „Leopoldów”, wł. Sękowska W. (L.).

Cieśle (charpentiers): Radz M. (L.).

Felczerzy (barbiers-chirurgiens): Markiewicz P.

Gorzelnie (distilleries): „Leopoldów”, wł. Sękowski Stan. (L.).

Kolodzieje (charrons): Golibroda J. (L.) — Hapon J. (K.). — Wójtowicz Z. (T.).

Kooperatywy (coopératives): X, „Dobrobyt”, Spółdz. Spoż. X, „Nadzieja”.

Kowale (forgerons): Antoniuk S. — Chomik T. — Koryszko B. (Strzyżowiec) — Kurowski St.

Krawcy (tailleurs): Gist L. (K.) — Maruchacz A. (L.) — Sz wajgman N.

Młyny (moulins): Brzozowscy H. i J. (K.).

Olejarnie (huileries): Rajz R.

Piekarze (boulangers): Wiszniewski.

Piwiarnie (brasseries): Koszerny J.

Rolnicze artykuły (prod. agricoles): X, „Rolnik”, Spółdz. Roln. Handl. Adameczyk J. (K.).

Rybolówstwo (pêche): Hapon J.

Rzeźnicy (bouchers): Koszerny J. (W.).

Spółnośne artykuły (comestibles): Lejmar A. (K.) — Łotysz K. (L.) — Słonimaki M. — Szczur S. (K.).

Stolarze (menuisiers): Polankiewicz M.

Szewcy (cordonniers): Adamczuk J. (K.) — Sz elipina B.

Tytoniowe wyroby (tabacs): Witkowski Fr.

Wędliny (charcutiers): Maliszewski.

Wiatrak (moulins à vent): Korczyński K. (Łysa Góra).

SAHRYŃ.

Wież, gm. Mięt- V-ge, commune de
kie, pow. Hru- Miętka, distr. de
bieszów, sąd Hrubieszów, just.
pok. Hrubie- de paix Hrubie-
szów, sąd okr. szów, trib. d'arr-t
Zamość, 611 Zamość, 611 ha-
mieszk. ☞ (7km) bitants ☞ (7 km)
☞ Werbkowice ☞ Werbkowice
☞ Hrubieszów ☞ Hrubieszów, ☞
Sahryń 1 kat. ' Sahryń 1 cath.

Kolonjalne art. (épiciers): X Filc J

Mleczarnie (laiteries): Ząbek A.

Murarze (maçons): Trześniewski St.

Spółnośne artykuły (comestibles): Alpern S.

Księga Adresowa Polski wraz z Wolnym Miastem Gdańskiem Dla Handlu, Przemysłu,

Rzemiosła i Rolnictwa 1929, Warszawa 1930

Niestety nie zachowały się akta gminy Werbkowice z lat międzywojennych. Na podstawie zachowanych dokumentów powiatowych wiemy, że często problemem były konflikty narodowościowe. Większość mieszkańców stanowiła ludność ukraińska (rusińska), która starała się wybrać swoich radnych i swojego wójta. Natomiast władze zwierzchnie preferowały Polaków. Echa tych konfliktów można zauważyć w aktach gminnych.

W 1919 roku na wójta gminy Werbkowice wybrano Józefa Gnasiuka, który pełnił urząd do 1927 roku. Za jego czasów zbudowano w Werbkowicach nowy gmach urzędu gminy. Później niektórzy mieszkańcy gminy oskarżali wójta o pewne machinacje finansowe przy budowie, jednak został z tych oskarżeń uwolniony.

Wójt Gnasiuk sam złożył podanie o zwolnienie z funkcji, ponieważ nie mógł porozumieć się z sekretarzem gminy niejakim Rachańskim. Sekretarz gminy był „człowiekiem starosty” i w sytuacji konfliktowej wójt wolał sam zrezygnować z urzędu. Dopiero w następnych miesiącach wyszły na jaw różnego rodzaju zaniedbania sekretarza, którego władze powiatowe same zwolniły⁷⁶.

Kolejnym wójtem gminy, od 1927 roku, został Józef Hołubik. Tenże pełnił urząd do wiosny 1931 roku.

Inspektor samorządowy, który w 1930 roku badał gospodarkę gminną zapisał wiele krytycznych uwag pod adresem urzędującego wójta. Nieprawidłowości dotyczyły głównie rozliczeń podatków. Również na zebraniu gminnym wójt usłyszał wiele gorzkich słów. Na przykład na cele drogowe w gminie przekazywano całkiem spore pieniądze, lecz drogi nadal były w opłakanym stanie. Gmina Werbkowice nie spełniała swoich ustawowych obowiązków i dodatkowo posiadała bardzo duży deficyt.

Wiosną 1931 roku inspektor samorządowy ponownie przybył do gminy Werbkowice. Sytuacja nie uległa zmianie. Według jego sprawozdania wójt miał przyjmować podatki od mieszkańców bez kwitowania i przetrzymywać pieniądze. Inspektor zapisał: *Wójt Hołubik bardzo opieszale wykonuje obowiązki służbowe, nie troszczy się o dobro gminy, a tylko własne prywatne sprawy załatwia*⁷⁷. Wszystko to doprowadziło do deficytu w budżecie gminy (23 000 zł)⁷⁸. Jeszcze w tym roku wójt został zwolniony przez wojewodę na wniosek starosty.

⁷⁶ AP Lublin, Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 663, k. 9.

⁷⁷ W aktach zapisano: *Na podstawie zebranych materiałów, [wiemy, że] wójt Hołubik mało kiedy jest trzeźwym, po całych miesiącach urządza pijatyki, nawet w kancelarii urzędu gminnego, poczem urządza śpiewy i krzyki nie do wytrzymania*, Tamże, k. 25.

⁷⁸ Tamże.

7-io klas. szkoła powszechna
w Werbkowicach.

sprężyście zabrało się do pracy kółko rolnicze w kol. Kostynne.

Od r. zeszłego prowadzi się na terenie gminy budowę drogi bitej: Hrubieszów—Werbkowice, z której wykonano już 6 klm., pozostało jeszcze 2 klm. Droęę tą buduje Sejmik przy pomocy gminy, która daje świadczenia naturalne i część piasku.

Gmina wybudowała 7-io klasową szkołę powszechną w Werbkowicach, którą wykończono w r. 1928. W tym samym roku wybudowano 2-u klasową szkołę, również murywaną w Terbiniu.

Na terenie gminy istnieją 2 strażnice pożarne (trzecia kolejowa), z których jedna ma własną remizę. Istnieją też 2 hufce P. W. i W. F. i 4 Koła Młodzieży Wiejskiej.

W r. 1928 założoną została Gm. Kasa Pożyczk. - Oszczędnościowa, której kapitał zakładowy wynosi obecnie 13.550 zł. Wkłady oszczędnościowe 13.077 zł. Obrót na 1/XII—1930 r. 308 140 zł. Prezesem i kierownikiem Kasy jest p. Paweł Koźliuk.

Ogólny budżet gminy na rok 1930/31 zamyka się cyfrą 79 229 zł., w tem na szkolnictwo 20.937 zł., Opieka społeczna 8.521 zł.

W skład Rady Gminnej wchodzi p. Bolesław Stanczykiewicz, Serafin Miazga, Tomasz Bożęcki, Roman Ojczenasz, Stefan Adamczyk, Józef Kusiuk, Jan Słomiński, Stefan Szydłowski, Paweł Cybulski, Marcin Wiącek, Antoni Godlewski i Maciej Słomiński.

Wójtem gminy od r. 1926 jest p. Józef Hołubik.

Sekretarzem od grudnia 1928 r. jest p. Władysław Greniuk.

GMINA WERBKOWICE.

Obszar gminy wynosi 10.020 ha. Ludności 9.000. Administracyjnie podzielona jest na 17 sołectw.

Na terenie całej gminy gleba jest pierwszorzędna (czarnoziem), przy czym w 50% są więksi właściciele ziemscy, 50% drobni rolnicy, którzy gospodarstwa prowadzą w niskiej kulturze. Istnieją, natomiast, 2 mleczarnie spółdzielcze, które rozwijają się b. dobrze. Obecnie dość

Opis gminy z „Przebój – ilustrowane czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym”, nr 8 z 1930, s. 24

13 grudnia 1931 roku zebranie gminne (ogół gospodarzy) Werbkowic wybierało kolejnego wójta. Podczas zebrania gminnego 490 głosów uzyskał Paweł Koźluk (prawosławny) – działacz samorządowy z gminy, dość popularny w tych stronach natomiast 180 głosów uzyskał Józef Gnasiuk (*rzymski-katolik*), dawny wójt gminy (z lat 1919-1927), który jednak cieszył się dobrą opinią starosty.

Zwyczajowo w takiej sytuacji starosta powoływał na wójta osobę uzyskującą największą liczbę głosów, natomiast drugą w kolejności powoływał na podwójciego. Jednak Paweł Koźluk, według poufnych raportów jakie otrzymał starosta, miał bardzo krytyczny stosunek do państwa polskiego, co go dyskwalifikowało jako wójta. Starosta powołał więc na stanowisko wójta Józefa Gnasiuka, natomiast na podwójciego Pawła Koźluka. Był to zgodne z prawem, ale nie zgodne ze zwyczajem i spotkało się z protestami mieszkańców gminy Werbkowice, które wniesiono także do urzędu wojewódzkiego.

Urząd wojewódzki po zbadaniu sprawy podtrzymał decyzję starosty hrubieszowskiego i oddalił skargi mieszkańców gminy. Wójtem gminy został zatem ponownie Józef Gnasiuk.

Poniżej wykaz sołtysów gminy Werbkowice z lat 30. XX wieku⁷⁹:

Gromada (sołectwo)	Sołtys	Data wyboru	Podsołtys	Data wyboru
Gozdów	Klejzor Andrzej	9.3.1930	Miszczuk Michał	9.3.1930
Gozdów	Klejzor Andrzej ⁸⁰	5.12.1933	Hołubik Teodor	5.12.1933
Alojzów Kolonia	Skowyra Stefan	14.10.1930	Tereszkiewicz Tomasz	14.10.1930
Alojzów Kolonia	Lasota Władysław	18.11.1931	Kozik Jan	18.11.1931
Alojzów Kolonia	Cybulski Paweł	5.12.1933	Luchowski Bronisław	5.12.1933
Hostynne	Chomik Gabriel ⁸¹	5.12.1933	Chomik Stefan ⁸²	4.12.1933
Hostynne	Ostapiuk Antoni	27.01.1936		
Konopne	Szczur Stefan	6.12.1933	Szustakiewicz Jan	6.12.1933
Kotorów	Morelewski Edward	6.12.1933	Morelewski Ksawery	6.12.1933
Łotów	Tryl Lech	8.8.1932	Witer Jan	8.8.1932
Łotów	Koterowicz Michał	2.12.1933	Duniec Antoni	2.12.1933
Łysa Góra	Żyła Józef ⁸³	9.2.1930	Tęcza Józef	9.2.1930
Łysa Góra	Słomiński Jan	10.7.1932	Tęcza Józef	10.7.1932
Łysa Góra	Słomiński Jan	3.12.1933	Tęcza Józef	3.12.1933
Malice	Kwaśny Jan	1927		
Malice	Kwaśny Jan ⁸⁴	9.2.1930	Łukasiuk Stefan	9.2.1930
Malice	Kwaśny Jan	2.04.1933	Szuptarski Andrzej	2.04.1933
Malice	Łukasiuk Józef	6.12.1933	Stanisławczuk Eustachy	6.12.1933
Podhorce	Drozd Jan	5.12.1933	Winiczuk Nikifor	5.12.1933
Terebiń „A”	Szydłowski Jan	1930	Motiuk Eliasz	1930

⁷⁹ Na podstawie AP Lublin, Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, sygn. 677.

⁸⁰ Prawosławny, wykształcenie domowe.

⁸¹ Prawosławny.

⁸² Jak wyżej.

⁸³ Wkrótce zwolniony.

⁸⁴ Katolik.

Terebiń „A”	Dec Kazimierz ⁸⁵	6.12.1933	Szymanik Andrzej	6.12.1933
Terebiń „A”	Kluczek Henryk	25.05.1934		
Terebiń „B”	Bryliński Stefan	1927		
Terebiń „B”	Maźnica Mikołaj	9.2.1930	Hyś Stefan	9.2.1930
Terebiń „B”	Hyś Stefan	2.04.1933	Abram Filip	2.04.1933
Terebiń Kolonia	Szczęśny Adam	1933	Noworol Franciszek	1933
Werbkowice	Kusiuk Michał	31.8.1930	Szczur Michał	3.8.1930
Werbkowice	Hołubik Michał	4.12.1933	Kusiuk Michał	4.12.1933
Strzyżowiec	Koryszko Marko	1930	Łuń Karol	1930

Poniżej opis gminy Miętkie z 1931 roku: *Obszar gminy wynosi 11.799 ha. Ludność 6 200 osób. Administracyjnie podzielona jest na 13 sołectw. Gleba na terenie gminy jest w 80% dobra, pozostała piaszczysta. Niestety drobne gospodarstwa prowadzone są w dość niskiej kulturze. W ostatnich czasach daje się zauważyć pewną poprawę w kierunku hodowlanym. Gmina poprawia drogi gruntowe, które wymagają dużo pielęgnacji. W ciągu ostatnich 2 lat gmina wybudowała 3 szkoły drewniane, oraz jedną 2 klasową murowaną. Na terenie gminy istnieją 2 straże, które są należycie zaopatrzone w sprzęt pożarny. W roku 1928 założoną została Gminna Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa, której kapitał zakładowy wynosi 7 000 zł. Obrót na 12.1930 46 882 zł. Ogólny budżet gmina rok 1930/1931 zamyka się cyfrą 40 559, w tem na szkolnictwo 8 619 zł, opieka społeczna 2 999. Na terenie gminy znajduje się grób powstańców z 1863 roku w koloni Mołożów. Istnieje również historyczny kościół w Turkowicach z XVII wieku. W skład Rady Gminnej wchodzi: Wiktor Radomski, Witold Kuczyński, Michał Raczek, Bartłomiej Ślepko, Ignacy Wielosz, Jan Hyś, Grzegorz Szawarski, Mikołaj Szufel, Roman Wilga, Szymon Banach, Michał Kumecki i Jan Niemiec. Wójtem gminy od września 1927 roku jest Franciszek Julian Sznajdrowicz. Sekretarzem od marca 1927 roku jest pan Adam Kamforowski⁸⁶.*

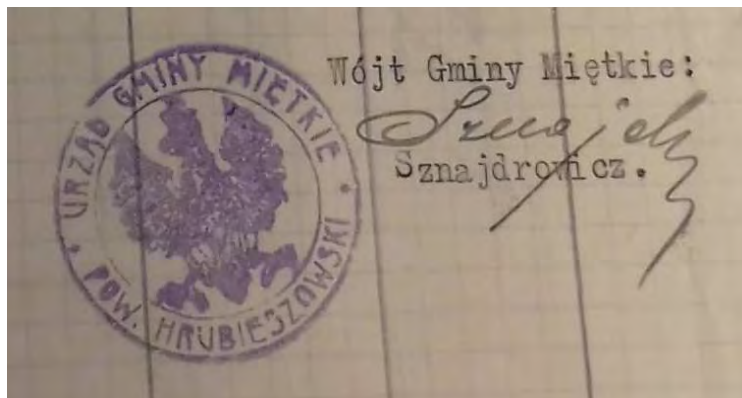
⁸⁵ W rok później zrezygnował.

⁸⁶ Opis gminy z „Przebój – ilustrowane” czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym” sierpień 1930, s. 24

Grupa pracowników gminy Miętkie
Siedzą od lewej do prawej Pp.: Bronisław Subczyński-pomocn. sekretarza
Franciszek Sznajdrowicz — wójt gminy
i Adam Kamforowicz-sekr. Stoją od
lewej do prawej Pp.: Józef Marzycki,
Witold Sankowski i Augustyn Satora.

Zdjęcie z „Przebój – ilustrowane czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym” sierpień 1930, s. 24

Pieczeń gminy Miętkie z siedzibą w Sahryniu

Sołtysi gminy Miętkie: ⁸⁷

Gromada (sołectwo)	Sołtys	Data wyboru	Podsołtys	Data wyboru
Adelina	Demczuk Józef ⁸⁸	24.03.1930	Szczur Teodor ⁸⁹	24.03.1930
	Łukasiuk Bazyl ⁹⁰	2.12.1933	Sawczuk ⁹¹ Józef	2.12.1933
Sahryń Kolonia Mały	Gębka Augustyn ⁹²	2.12.1933	Staszewski Piotr ⁹³	2.12.1933
Sahryń Kolonia Duży	Maciuk Łukasz ⁹⁴	4.12.1933	Skakuj Tomasz ⁹⁵	2.12.1933
Turkowice	Wierzbicki Aleksander	1927		
Turkowice	Petruk Stanisław ⁹⁶	21.09.1930	Piluś Jan ⁹⁷	21.09.1930
Turkowice	Kukielka Szczepan ⁹⁸	6.12.1933	Czaban Stefan ⁹⁹	6.12.1933
Wronowice	Kawula Michał	1927-1933		
Wronowice	Jarochiewicz Tomasz ¹⁰⁰	6.12.1933	Kobza Leonard ¹⁰¹	6.12.1933
Wronowice Kolonia	Mielniczuk ¹⁰² Grzegorz	30.10.1932	Kulik Mikołaj ¹⁰³	30.10.1932

⁸⁷ APL, Starostwo Powiatowe Hrubieszowskie, sygn. 672.

⁸⁸ Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁸⁹ Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹⁰ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹¹ Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹² Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹³ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹⁴ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹⁵ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹⁶ Prawosławny.

⁹⁷ Prawosławny.

⁹⁸ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

⁹⁹ Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

¹⁰⁰ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

¹⁰¹ Rzymski-katolik. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

¹⁰² Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

¹⁰³ Prawosławny. Ukończył rosyjską szkołę ludową.

W latach 1933-1934 ujednociono cały system administracji lokalnej w Polsce. Według nowej ustawy gminnej o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego¹⁰⁴ z 23 marca 1933 roku funkcje uchwałodawcze przejęła całkowicie rada gminna, zlikwidowano bowiem zebranie gminne. To ciało uchwałodawcze wywodziło się z dawnych czasów i w nowej rzeczywistości okazało się zupełnie niepraktyczne¹⁰⁵.

Wyboru radnych dokonywało kolegium złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym – 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat. W gminach do 5 000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. W gromadach organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie. Zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Podejmowało uchwały dotyczące danej gromady (np. kwestie majątkowe), wybierało sołtysa i jego zastępcę na trzy letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył on także zebraniom. Należały do niego również sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznanego wcześniej organ – zarząd gminy. Przejął on część uprawnień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu wybierała rada gminy w głosowaniu tajnym.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo do reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd. Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć

¹⁰⁴ Dz.U. 1933, nr 35, poz. 294.

¹⁰⁵ Trudno było nawet zebrać potrzebne kworum.

odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy¹⁰⁶.

Pierwsze wybory wójtów, radnych gminnych i gromadzkich przeprowadzono na przełomie 1933 i 1934 roku, kolejne tuż przed wybuchem II wojny światowej.

W tym okresie przeprowadzono urzędowy podział gmin na gromady (sołectwa). Do tej pory to gminy same określały liczbę i zakres terytorialny gromad.

Gmina Miętkie		
1	Adelina	Adelina wieś
2	Andrzejówka	Andrzejówka wieś, Andrzejówka kol.
3	Lipowiec	Lipowiec wieś, Lipowiec kol.
4	Miętkie Wieś	Miętkie wieś.
5	Miętkie Kol.	Miętkie kol.

L. p.	Nazwa gromady	Miejscowości wchodzące w skład gromady
6	Mołożów Wieś	Mołożów wieś.
7	Mołożów Kol.	Mołożów kol.
8	Sahryń	Sahryń wieś, Sahryń I kol.
9	Sahryń Mały	Sahryń Mały kol.
10	Sahryń Duży	Sahryń Duży kol.
11	Tuczapy	Tuczapy wieś, Tuczapy kol.
12	Turkowice	Turkowice wieś, Turkowice kol.
13	Wronowice Wieś	Wronowice wieś, Paprzyca kol., Doliwo kol.
14	Wronowice Kol.	Wronowice kol., Kożuchy wieś.

Wykaz gromad gminy Miętkie według stanu z 1935 roku (*Lubelski Dziennik Wojewódzki*, 1935 nr 22 poz. 181)

¹⁰⁶ Tamże.

Gmina Werbkowice

1	Gozdów Wieś	Gozdów wieś.
2	Gozdów Kol.	Gozdów kol., Gozdów folw., Alojzów kol.
3	Hostynne Kol.	Hostynne kol.
4	Hostynne Wieś	Hostynne wieś, Hostynne pop.
5	Konopne	Konopne wieś, Teofilówka kol.
6	Kotorów	Kotorów wieś, Krynki kol.
7	Łotów	Łotów wieś.
8	Łysa Góra	Łysa-Góra kol., Kozuchy kol., Strzyżowiec kol., Dąbrówka kol.
9	Malice	Malice wieś, Malice kol., Malice folw.
10	Podhorce	Podhorce wieś, Podhorce folw., Leopoldów folw., Wygoda kol.
11	Strzyżowiec	Strzyżowiec wieś, Terebiniec folw.
12	Terebin Wieś	Terebin wieś, Terebin folw., Kamień folw., Romanówka folw., Terebin Nowy kol., Czarkówka kol.
13	Terebin Kol.	Terebin kol.
14	Werbkowice	Werbkowice wieś, Werbkowice folw.
15	Wilków	Wilków wieś.

Wykaz gromad gminy Werbkowice według stanu z 1935 roku (*Lubelski Dziennik Wojewódzki*, 1935 nr 22 poz. 181)

Ustawa o samorządzie gminnym nakazywała przeprowadzenie nowych wyborów samorządowych. W styczniu 1934 roku przeprowadzono wybory samorządowe. W skład Rady Gminy Werbkowice wybrano następujące osoby¹⁰⁷:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamczuk Stefan	Werbkowice
Drozd Jan	Podhorce
Onasiuk (?) Józef	Łysa Góra Kolonia
Heck Leon	Gozdów
Krzaczek Robert	Gozdów Kolonia
Krysztopiuk (Krysztapiuk) Jan	Kotorów
Laskowski Edmund	Czarkówka
Łagoda Paweł	Malice
Miazga Serafin	Hostynne Kolonia
Ojczenasz Antoni	Hostynne
Peszek Wojciech	Podhorce
Suszyna Karol	Hostynne Kolonia
Szymański Lech	Hostynne
Szczęsny Adam	Terebiń Kolonia
Tymecki Zygmunt	Teofilówka Kolonia
Zenta Franciszek (ksiądz)	Werbkowice

W styczniu 1934 roku na wójta gminy Werbkowice wybrano Karola Suszynę. W tym okresie w UG Werbkowice pracowali sekretarz I. Dąbrowski oraz pomocnik sekretarza Oleszczuk.

¹⁰⁷ AP Lublin, Starostwo Powiatowe Hrubieszowskie, sygn. 649.

W każdej gromadzie (sołectwie) przeprowadzono wybory radnych gromadzkich (rady sołeckiej). Poniżej wyniki tych wyborów dla niektórych gromad¹⁰⁸:

Gromada	Nazwisko i imię radnego
Werbkowice	Ks. Zenta Franciszek, Szczechowicz Józef, Koszerny Józef, Stryj Trofim, Wolf Marian, Adamczuk Stefan, Rędzia Bazyl, Geisslerówna Zofia, Witer Ignacy, Oleszczuk Jan, Daczuk Antoni, Traczuk Jan, Kuzka Jan, Hołubik Michał, Dąbrowski Ignacy, Lentowicz Marian, Kusiuk Józef, Maliszewski Władysław, Harasymiuk Antoni, Matwiejczuk Szymon
Strzyżowiec	Ogórek Jan, Wielowiejski Bolesław, Kabała Piotr, Koryszko Marek, Piłsudski Witold, Kuś Jan, Oliwiak Mikołaj, Wójtowicz Zygmunt, Koryszko Bazyl, Pohorecka Maria,

¹⁰⁸ Tamże, sygn. 635.

	Łuczyniec Józef, Harasymiuk Stefan
Łysa Góra	Gnasiuk Józef, Słomiński Jan, Giera Józef, Ślusarz Kazimierz, Tęcza Józef, Soniak Andrzej, Wróbel Wawrzyniec, Chudziak Jan, Furmańczuk Ludwik, Żołnierczuk Michał, Żyła Józef, Pomarański Franciszek

Wójt Karol Suszyna sprawował urząd dość krótko (pełna kadencja trwała 5 lat). W lipcu 1936 roku, starosta hrubieszowski zawiesił w urzędowaniu wójta Suszynę i wystąpił do wojewody z wnioskiem o złożenie go z urzędu. Rozpoczęto dochodzenie, według którego Karol Suszyna prowadził gospodarkę gminną *niedbale, rozrzutnie i ze szkodą dla interesów gminy*¹⁰⁹.

W tej sytuacji kolegium złożone z radnych gminnych i gromadzkich wybrało na wójta gminy Roberta Krzaczka. Był to dobry wybór, bowiem nastąpiła stabilizacja finansów gminy.

W skład zarządu gminy w 1938 roku wchodził¹¹⁰:

Nazwisko i imię	Funkcja
Krzaczek Robert	Wójt Gminy
Tymecki Zygmunt	Podwójci
Miazga Serafin	Członek Zarządu
Gnasiuk Józef	Członek Zarządu

¹⁰⁹ AP Lublin, Wydział Powiatowy w Hrubieszowie, sygn. 76

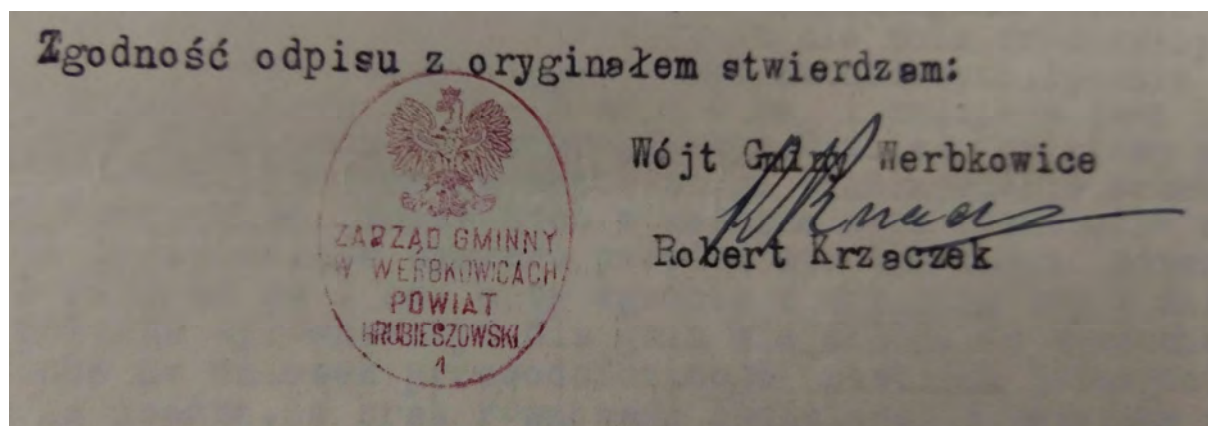
¹¹⁰ Tamże, k. 127.

Na podstawie protokołów lustracji UG Werbkowice z 6 i 7 kwietnia 1938 roku wiemy że Urząd Gminy działał bardzo dobrze. Inspektorzy nie mieli żadnych zastrzeżeń¹¹¹.

Radni gminni z Werbkowic wybrani w 1934 roku pełnili mandat do wiosny 1939 roku. Po wyborach samorządowych z tego w skład Rady Gminy wchodził: Jan Krysztapiuk, Michał Panczuk, Franciszek Dec, Edward Laskowski, Antoni Ojczenasz, Stefan Adamczuk, Leon Szymański, ks. Franciszek Zenta, Józef Woś, Franciszek Lipko, Jan Drozda, Tymecki Zygmunt, Paweł Koźluk, Paweł Łagoda, Józef Łukasiuk, Trofim Stryj i Michał Kaliszczuk¹¹². W 1939 roku wójtem ponownie został Robert Krzaczek.

W końcu lat 30. XX wieku w UG Werbkowice pracowali: Jakimiński Stanisław – sekretarz, Oleszczuk Jan – pomocnik sekretarza, Komendacki Michał – pomocnik sekretarza, Małaczyński Czesław – pomocnik sekretarza¹¹³.

Ostatnia sesja Rady Gminy Werbkowice miała miejsce 16 lipca 1939¹¹⁴.

Pieczęć gminy oraz podpis wójta Roberta Krzaczka

¹¹¹ AP Lublin, Wydział Powiatowy w Hrubieszowie, sygn. 76.

¹¹² Tamże.

¹¹³ Tamże.

¹¹⁴ Tamże.

GMINA MIĘTKIE (Z SIEDZIBĄ W SAHRYNIU) 1933-1936

W grudniu 1933 roku wybrano skład Rady Gminy Miętkie¹¹⁵:

Sznajdrowicz Franciszek – Sahryń Kolonia
Lachowicz Mieczysław – Miętkie,
Guźmięga Józef – Turkowice,
Pakuła Waclaw – Sahryń Kolonia,
Dudek Julian – Andrzejów,
Fugiel Tomasz – Mołożów,
Chudy Jan – Sahryń Kolonia,
Jarochiewicz Tomasz – Wronowice,
Kuczyński Witold – Mołożów Kolonia,
Kurzepa Michał – Sahryń,
Rejmak Józef – Miętkie Kolonia,
Radomski Wiktor – Miętkie,
Schab Kazimierz – Lipowiec,
Błaszczuk Stefan – Sahryń wieś,
Turek Kazimierz – Tuczapy,
Mielniczuk Józef – Pasieka

25 stycznia 1934 roku przeprowadzono wybór wójta i zarządu gminy Miętkie:

Nazwisko i imię	Funkcja
Sznajdrowicz Franciszek ¹¹⁶	Wójt Gminy
Pakuła Waclaw	Podwójci
ks. Zwola Wojciech	Ławnik
Chudy Jan	Ławnik ¹¹⁷

Władze dostrzegły, że w rejonie Mircza funkcjonują aż trzy jednostki administracyjne, co nie sprzyjało efektywności.

Z dniem 1 kwietnia 1936 roku gmina Mircze została zlikwidowana i włączono jej obszar do sąsiedniej gminy Miętkie¹¹⁸. W ten sposób zmienił się kształt terytorialny gminy Miętkie i nie będziemy się już nią zajmować w tej pracy. Gmina Miętkie z siedzibą w Sahryniu funkcjonowała nadal.

¹¹⁵ APL, Starostwo Powiatowe Hrubieszowskiego, sygn. 644, k. 11.

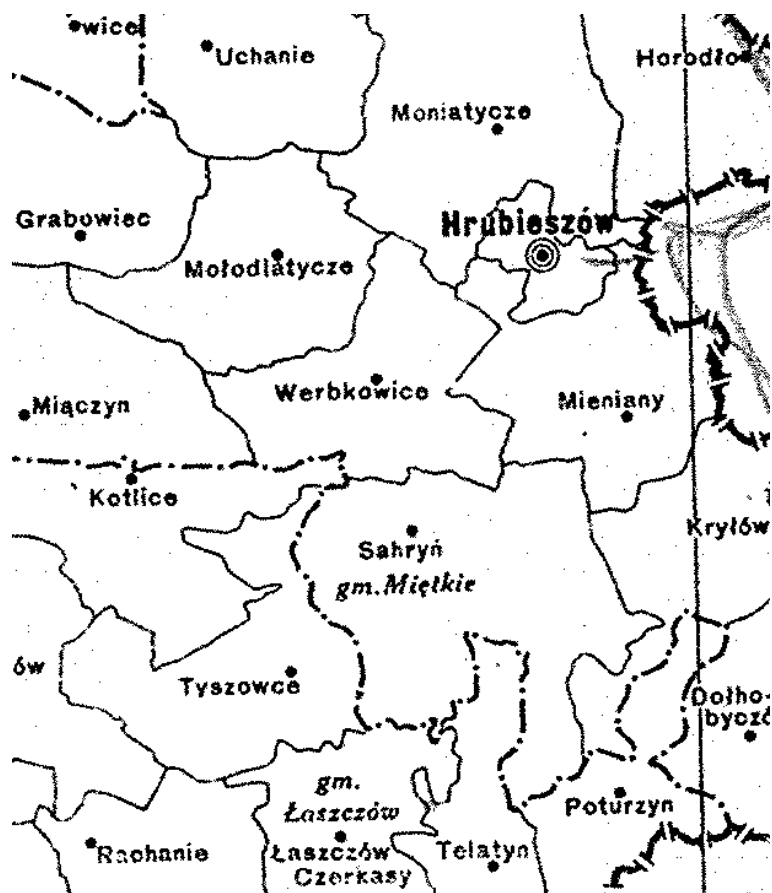
¹¹⁶ Syn Teofilia, ur. 1887, z zawodu rolnik, rzymski-katolik, należał do BBWR.

¹¹⁷ APL, Starostwo Powiatowe Hrubieszowskie, sygn. 658, k. 5.

¹¹⁸ Dz. U. 1936, nr 96, poz. 609.

Powyżej mapa administracyjna z 1933 roku. Poniżej mapa z 1938 roku ze zmienionymi granicami gminy Miętka.

II WOJNA ŚWIATOWA

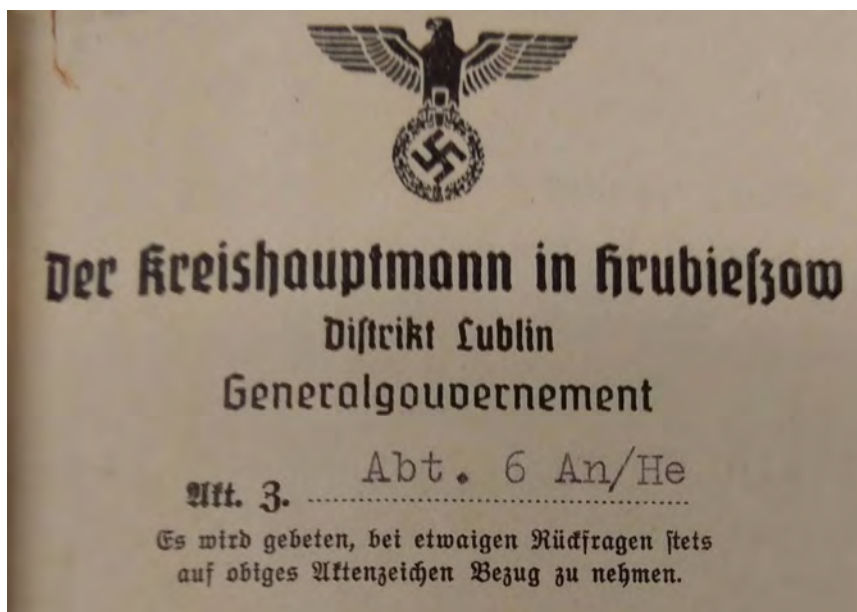
1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. Wkrótce potem rozpoczęła się okupacja niemiecka. Lubelszczyznę włączono do Generalnej Guberni – marionetkowego niby państwa podporządkowanego Niemcom.

Generalną Gubernię podzielono na dystrykty (województwa) i powiaty. Pozostawiono podział na gminy wiejskie oraz miasta. Nadal funkcjonował powiat hrubieszowski.

W dniu 28 listopada 1939 roku wydano w Generalnej Guberni prawo „o zarządzie gmin polskich”. Gminy miejskie i wiejskie posiadały podobny ustrój. Gminy stały się odtąd narzędziem władz okupacyjnych. Władze niemieckie zniosły samorząd wiejski. Rozwiązano rady miejskie, gminne, zarządy gmin i rady gromadzkie. Pozostały tylko organy wykonawcze – burmistrz (wójt) i sołtysi na wsiach oraz urząd miasta (gminy) z sekretarzem. Niemcy nie mogli zastąpić całego aparatu administracyjnego swoimi ludźmi. Przedwojenni urzędnicy najczęściej pozostawali początkowo na swoich stanowiskach. Odsetek Niemców wśród nich był znikomy. Burmistrzowie (wójtowie) i sołtysi stali się funkcjonariuszami niemieckich starostw. Do ich głównych zadań należała organizacja kontyngentów oraz wyznaczanie ludzi do pracy przymusowej¹¹⁹. Burmistrza (wójta) mianował starosta i zatwierdzał szef okręgu (dystryktu). Starosta miał pełną władzę nad burmistrzem (wójtem), kontrolował go i mógł uchylić każdą jego decyzję lub zmienić jego zarządzenie¹²⁰.

¹¹⁹ M. Gończar., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 27.

¹²⁰ W. Ćwik, J. Reder., *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 154.

Pieczęć niemieckiego starostwa powiatowego w Hrubieszowie

Brak bliższych danych o władzach gminy Werbkowice w tym okresie. Był to czas kiedy Niemcy promowali Ukraińców i to oni zajmowali stanowiska wójtów i sołtysów. W Werbkowicach oraz Sahryniu znajdowały się posterunki policji ukraińskiej¹²¹.

¹²¹ M. Zajączkowski. *Ukraińskie podziemie na Lubelszczyźnie w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944*, Lublin-Warszawa 2015, s. 195.

LATA 1944-1954

W lipcu 1944 roku tereny obecnej gminy Werbkowice zostały wyzwolone spod okupacji niemieckiej. Władze objęli przedstawiciele Tymczasowego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, który wywodził się z komunistycznego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN) tworzonego pod osłoną ZSRR latem 1944 roku w Lublinie.

Początkowo opierano się na przedwojennych rozwiązaniach ustrojowych, tylko z niewielkimi zmianami. Dnia 21 sierpnia 1944 roku dekret PKWN-u przywrócił przedwojenne podziały na województwa, powiaty, miasta, gminy i gromady¹²².

W pierwszych dniach i tygodniach po wyzwoleniu władzę, zgodnie z prawem próbowali przejąć przedstawiciele rządu londyńskiego. Jednak pod protektoratem Armii Czerwonej faktyczną władzę przejął Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), komunistyczny organ ustanowiony w Lublinie. Wydawał on dekryty zmieniające polską wieś. Jedną z pierwszych decyzji PKWN-u była reforma rolna. Wszelkie folwarki dworskie uległy likwidacji.

Do ustroju gminnego wprowadzono nową instytucję – rady narodowe¹²³. Rady narodowe były narzędziem przejęcia kontroli na administracją lokalną, formalnie jednak nadal funkcjonował samorząd lokalny.

Gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, *reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi*. Radnych jednak nie wybierano w demokratyczny sposób, lecz powoływano (delegowano) ich przez legalne organizacje polityczne i społeczne. Jednak tych „legalnych” partii i organizacji było bardzo niewiele. W ten sposób organy przedstawicielskie w gminach przejęli wkrótce zwolennicy nowej władzy. Uprawnienia gminnych rad narodowych były podobne jak przed wojną.

Na czele gminnej rady narodowej stało tak zwane prezydium złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. Była to nowość w systemie gminnym, przed wojną nie znano takiego rozwiązania. Był to także organ uchwałodawczy zbierający się na sesjach, tak jak gminna rada narodowa. Jego pozycja przypominała trochę zarząd gminy i z czasem przejmowała jego kompetencje, natomiast przewodniczący gminnej rady narodowej przejmował pozycję wójta. Przewodniczący prezydium jednak nie był etatowym

¹²² Dz. U. 1944 nr 2 poz. 8.

¹²³ Dz. U. 1944, nr 14, poz. 74.

pracownikiem urzędu gminy¹²⁴.

Organem wykonawczym powojennej gminy pozostał początkowo zarząd gminy, jednak jego ranga spadła do roli wykonawcy uchwał gminnej rady narodowej i prezydium. Systematycznie obniżono znaczenie wójta gminy.

W ówczesnym urzędzie gminy pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista oraz praktykant.

Organami pomocniczymi dla gmin pozostały gromady (sołectwa), jednak zlikwidowano rady gromadzkie. Pozostał tylko sołtys wybierany przez ludność gromady.

¹²⁴ Tamże.

Gmina Werbkowice w 1952 roku – opracowanie własne (ówcześnie stosowano nazwę Terebin).

Nie zachowały się akta gminy Werbkowice z pierwszych lat powojennych. Był to dość trudny okres dla samorządów lokalnych w tych okolicach. Cały czas trwały walki polskiego podziemia niepodległościowego, jak również nacjonalistów ukraińskich.

Pierwsze dostępne akta pochodzą z 1949 roku. W tym okresie wójtem gminy (jednocześnie I sekretarz Komitetu Gminnego PZPR) był Wsiewołod Afanasjew. Był to ostatni wójt gminy Werbkowice.

W skład prezydium GRN wchodziłi ówczesznie¹²⁵:

Nazwisko i imię	Funkcja
Ostaszewski Aleksander	Przewodniczący prezydium
Lipko Franciszek	Członek prezydium
Hołubik Jan	Członek prezydium
Pukos Leon	Członek prezydium
Łukasiuk Stefan	Członek prezydium
Mazurkiewicz Bronisław	Sekretarz prezydium

W początkach 1950 roku w skład Gminnej Rady Narodowej Werbkowice należeli: Hołubik Jan, Kozyra Tadeusz, Lipko Franciszek, Steć Józef, Lipian Antoni, Miazek Bolesław, Żur Józef, Kurenda Stanisław, Wójtowicz Zygmunt, Kudela Mikołaj, Radkowski Cezary, Pakoś Leon, Kaliszewska Zofia, Ostaszewski Aleksander, Afteka Wiesław, Mazurek Władysław, Miazek Bolesław i Tarnowski Józef¹²⁶.

W lutym 1950 roku wyłoniono nowe prezydium GRN. W skład tego gremium weszli¹²⁷:

Nazwisko i imię	Funkcja
Witkiewicz Bronisław ¹²⁸	Przewodniczący prezydium
Pukos Leon	Członek prezydium
Radkowski Cezary	Członek prezydium
Woś Józef	Członek prezydium

¹²⁵ Tamże, sygn. 25, k. 7.

¹²⁶ AP Lublin/Chełm/Akta Gminy Werbkowice, sygn. 22

¹²⁷ AP Lublin/Chełm/Akta Gminy Werbkowice, sygn. 22, k. 3.

¹²⁸ Wybrano początkowo Aleksandra Ostaszewskiego, jednak ten wybór nie spotkał się z uznaniem władz partyjnych. Wobec tego pozbawiono części radnych mandatu radnego, powołano na tej samej sesji GRN nowych radnych i wybrano innego przewodniczącego.

Rok 1950 był przełomowy dla dziejów polskiego samorządu. Wtedy to na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej*¹²⁹ zniesiono w Polsce samorząd terytorialny. Zlikwidowano wszelkie pozostałości przedwojennego prawodawstwa samorządowego, likwidacji uległy nawet urzędy wójta i starosty powiatowego. Przejęto w pełni wzorce radzieckie. Gminna rada narodowa podlegała powiatowej radzie, ta natomiast wojewódzkiej radzie narodowej. Na szczycie systemu rad narodowych stała, od 1952 roku, Rada Państwa¹³⁰. Wszelkie decyzje niższej rady narodowej mogły być uchylone przez radę zwierzchnią.

W gminach wszelkie funkcje uchwałodawcze i wykonawcze przejęły rady narodowe, czyli gminne rady narodowe i prezydium. W prezydium zasiadali: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz prezydium i członek prezydium. Ten organ przejął funkcje dawnego zarządu gminy. Przewodniczący i sekretarz prezydium przeszli na stały etat w urzędzie gminy (zwanym odtąd prezydium gminy). W tym okresie funkcjonowały referaty: ogólnoadministracyjny, finansowy, spraw socjalnych i kulturalnych, wojskowy i spraw rolnych.

W czerwcu 1950 roku wybrano nowy skład prezydium. Na czele prezydium stał odtąd Piotr Dobroczyński. Zastępcą została Jadwiga Dąbrowska. Piotr Dobroczyński stał na czele prezydium do końca 1952 roku. Następowały natomiast zmiany w składzie prezydium.

W 1952 roku w skład tego gremium wchodzili¹³¹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Dobroczyński Piotr	Przewodniczący prezydium
Dąbrowska Jadwiga	Zastępca przewodniczącego
Kawarski Andrzej	Członek prezydium
Sadowy Mikołaj	Członek prezydium

Skład GRN cały czas ulegał zmianom. Jednych radnych powoływano, innych odwoływano. W 1952 roku radnymi byli między innymi: Władysław Głowacki, Jan Hołubik, Bronisław Hołubik, Szczepan Juszczyk, Józef Kwiatkowski, Maria Kuźniar, Zofia Kaliszewska, Kazimierz Kluczyk, Franciszek Lipko, Józef Łukasiuk, Jan Maj, Stefan

¹²⁹ Dz. U. 1950, nr 14, poz. 130.

¹³⁰ Wtedy to uchwalono konstytucję zastępującą nazwę Rzeczpospolita Polska na Polska Rzeczpospolita Ludowa.

¹³¹ Tamże, sygn. 28, k. 1.

Nieciecki, Bronisław Podporski, Roman Pankiewicz, Weronika Pochylczuk, Helena Pupiec, Cezary Radkowski, Erwin Sławikowski, Józef Strzelecki, Zygmunt Wójtowicz, Bronisława Witkiewicz, Piotr Dobroczyński, Piotr Błazik, Józef Kloc, Bolesław Łukiewicz, Albina Misiura, Władysław Skowroński, Józef Steć, Piotr Wojdat, Parnowski Józef, Piotr Wojdat, Józef Woś, Kazimiera Wingert, Bolesław Bobak, Ignacy Kula i Jan Burda¹³².

Skład prezydium w początkach 1953 roku¹³³:

Nazwisko i imię	Funkcja
Mil Antoni	Przewodniczący prezydium
Kawarski Stanisław	Zastępca przewodniczącego
Władysław Stanisław, następnie Sędłak Winicjusz ¹³⁴	Sekretarz prezydium

W 1954 roku do prezydium GRN Werbkowice należeli¹³⁵:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Kawarski Stanisław	Zastępca przewodniczącego
Sędłak Winicjusz	Sekretarz prezydium
Sadowy Mikołaj	Członek prezydium

W skład Gminnej Rady Narodowej wchodził ponadto: Stanisław Dorosz, Władysław Głowacki, Cezary Radkowski, Jan Korona, Józef Strzelecki, Józef Steć, Władysław Władysław, Jan Hołubik, Jan Makolągwa, Stefan Łukasiuk, Cezary Kostecki, Maria Kuźniar, Szczepan Juszczyk, Franciszek Lipko, Władysław Turewicz, Piotr Wojdat, Bronisław Hołubik¹³⁶.

Do pracowników UG w tym okresie należeli: Czesław Mazurkiewicz – referent rolny, Kazimierz Mielnicki – delegat Ministerstwa Skupu oraz Stefan Łazorczyk.

¹³² Tamże, sygn. 22, k. 50.

¹³³ Tamże, sygn. 30, k. 15.

¹³⁴ Druga połowa roku.

¹³⁵ Tamże, sygn. 31, k. 8.

¹³⁶ AP Lublin/Chełm, Akta Gminy Werbkowice, sygn. 24, k. 56.

Sołtysi niektórych gromad w 1953 roku:

Gromada	Nazwisko i imię
Alojzów	Szałata
Gozdów	Zienkiewicz, wcześniej Jakub Pawlak
Kolonia Hostynne	Guzik
Hostynne wieś	Kowal
Terebiniec	Matwiej
Kolonia Łysa Góra	Żyła
Łotów	Krzyśków
Wilków	Moskwa
Werbkowice	Kudyk Stanisław
Konopne	Żur Józef

W pierwszej połowie lat 50. XX wieku postanowiono w Polsce budować socjalizm wzorem ZSRR. Podjęto nawet próby kolektywizacji wsi (spółdzielnie produkcyjne). Sposobem na przeobrażenie polskiej wsi na wzór radziecki było ustanowienie nowych, małych jednostek administracyjnych – gromad w miejsce przedwojennych gmin.

GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972

W końcu 1954 roku wprowadzono zupełnie nowy system administracyjny na polskiej wsi.¹³⁷ Ustanowiono ustrój gromadzki. Gromady miały stać się załączkiem dużych, kolektywnych gospodarstw rolnych, na wzór radziecki.

Nowe gromady (nie mylić z gromadami – sołectwami z lat 1934-1954) liczyły od tysiąca do trzech tysięcy mieszkańców i obejmowały po kilka wsi. Na czele danej gromady stała gromadzka rada narodowa (GRN) – organ uchwałodawczy, wybierana w powszechnych wyborach spośród wyznaczonych przez władze kandydatów.

Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku. Wyborom towarzyszyła wielka akcja propagandowa. Kolejne wybory również przeprowadzono w podobny sposób. Frekwencja zawsze zbliżała się do 100%.

Z grona radnych wyłaniano prezydium GRN: przewodniczącego, zastępcę, sekretarza prezydium i dwóch, trzech członków¹³⁸. Tylko przewodniczący i sekretarz prezydium byli etatowymi pracownikami. Organem pomocniczym było biuro gromadzkie, zwane powszechnie prezydium.

Jednym z problemów ówczesnej administracji było rozdrobnienie. W dawnej gminie utworzono po kilka gromadzkich rad narodowych z osobnymi biurami gromadzkimi. Każdej z tych gromad należało zapewnić lokal, sprzęt biurowy i kadry. Często był z tym duży problem. Pensje były niskie i trudno było znaleźć do pracy kompetentne osoby.

W latach 1954-1958 gromady posiadały bardzo wąskie kompetencje. W praktyce zostały głównie sprowadzone do wykonywania zarządzeń władz powiatowych.

Zlikwidowano w tym okresie stanowisko sołtysa wprowadzając powoływanych przez władze pełnomocników gromadzkich. Był to jedyny okres w dziejach wsi polskiej, kiedy nie funkcjonował urząd sołtysa. Gromada składała się z wsi, dla większych z nich ustanowiono pełnomocników.

¹³⁷ Dz. U. 1954, nr 43, poz. 191.

¹³⁸ Tamże.

Od lutego 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca gromadom większe uprawnienia¹³⁹. Rozpoczęto także proces komasacji gromad w duże jednostki, większość z nich była bowiem kompletnie nieefektywna.

Tak jak poprzednio na czele gromady stała gromadzka rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych. Władze przywiązywały dużą wagę do wyborów. Pierwsze dwie kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie.¹⁴⁰ Przed każdymi wyborami na wsiach przeprowadzano kampanię wyborczą, w postaci zebrań wiejskich. Na zebraniach ludność wysuwała swoje postulaty. Te realne stawały się programem wyborczym.

Gromadzkie rady narodowe zbierały się na sesjach raz w miesiącu. Z grona radnych powoływano prezydium: przewodniczącego i członków prezydium. Prezydium kolegialnie reprezentowało gromadę na zewnątrz. Etatowym pracownikiem był tylko przewodniczący. Prezydium zbierało się na sesjach maksymalnie dwa razy w miesiącu.

W tym okresie (1954-1972) nie funkcjonował ścisły podział między organy uchwałodawcze i wykonawcze.

Od wiosny 1958 roku zatrudniano sekretarza gromadzkiego jako stałego pracownika nadzorującego pracę biura gromadzkiego. W biurze pracowało kilku urzędników – referentów.

Ważną zmianą po 1958 roku, było na nowo ustanowienie sołtysów wybieranych przez społeczność wiejską podczas zebrania wiejskiego. Sołtysów musiała jednak zaakceptować gromadzka rada narodowa lub prezydium GRN. W początku lat 70. funkcjonował już formalny podział na sołectwa.

W drugiej połowie lat 60. rosły uprawnienia gromad (na przykład w kwestiach podatkowych). Od 1968 roku ustanowiono gromadzkiego zootechnika i agronoma, którzy tworzyli gromadzką służbę rolną.

W latach 1954-1972 na obszarze współczesnej Gminy funkcjonowały następujące gromady: Gozdów, Hostynne, Kotlice (Niewirków), Terebiniec, Turkowice i Werbkowice.

¹³⁹ Dz. U. 1958, nr 5, poz. 16 (tekst ujednolicony Dz. U. 1975, nr 26, poz. 139).

¹⁴⁰ Daty wyborów: 5 grudnia 1954, 2 lutego 1958, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965, 1 czerwca 1969.

**UCHWAŁA NR 8.
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
W LUBLINIE**

z dnia 5 października 1954 r.

**w sprawie podziału na nowe gromady powiatu
hrubieszowskiego.**

Na podstawie art. 3 ust. 1, ustawy z dnia 25.IX.1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191), Wojewódzka Rada Narodowa w Lublinie uchwała co następuje:

W powiecie hrubieszowskim, województwie lubelskim tworzą się następujące gromady:

1. gromadę BIAŁOPOLE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Białopolu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Białopole wieś, Białopole kol., Buśno, Kicin, Teresin i Zabudnowo z gminy Białopole;
2. gromadę CHŁOPIATYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Chłopiatynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Machnówek, Myców, Oserdów, Wyzłów, Budynin, Chłopiatyn, z gminy Chłopiatyn;
3. gromadę CZERNICZYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Czerniczynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czerniczn, Dąbrowa, Masłomęcz i Metelin z gminy Mieniany;
4. gromadę DOŁHOBYCZÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dołhobyczowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kadubiska, Dołhobyczów wieś, Dołhobyczów kol., Podhajczyki, Zaręka z gminy Dołhobyczów, w powiecie hrubieszowskim oraz gromady: Wólka Poturzyńska i Witków z gminy Poturzyn w powiecie tomaszowskim;
5. gromadę DROHICZANY z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Drohiczanach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dębina, Chyżowice, Drohiczany, Gliniska, Staszic kol. z gminy Uchanie;
6. gromadę DUBIENKA z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dubience; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Uchańka, Dubienka i Starosiele z gminy Dubienka;
7. gromadę DZIEKANÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dziekanowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dziekanów, Szpikołoty i Moroczyn z gminy Moniatycze;
8. gromadę GDESZYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gdeszynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zaborce, Bereść, Gdeszyn wieś i Gdeszyn kol. z gminy Mołodiatycze;
9. gromadę GOZDÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gozdowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gozdów, Alojzów i Podhorce z gminy Werbkowice oraz gromady Wolica i Brodzica z gminy Mieniany;
10. gromadę GRABOWIEC z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grabowcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bronisławka, Grabowczyk, Dańczypol, Góra Grabowiec, Grabowiec Siedlisko i Hołużno z gminy Grabowiec;
11. gromadę HULCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Hulczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Sulimów, Chochłów, Horodyszcz, Hulcze, Liwcz, Kościaszyn z gminy Hulcze;
12. gromadę HORYSZÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Horyszowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Horyszów wieś, Horyszów kol., Koniuchy wieś, Koniuchy kol. i Frankamionka z gminy Miączyn;
13. gromadę HORODŁO z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Horodle; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Janki, Horodło, Poraj z gminy Horodło;
14. gromadę HOSTYNNNE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Hostynnem; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Hostynne wieś, Hostynne kol., Łotów z gminy Werbkowice oraz gromada Dobromierzyce i Peresołowice z gminy Mołodiatycze;
15. gromadę JAROSŁAWIEC z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jarosławcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Aurelin, Jarosławiec, Lemieszów, Putnowice Górne, Wysokie, Busieniec z gminy Uchanie;
16. gromadę KOPYŁÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kopyłowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kobló, Kopyłów, Liski z gminy Horodło;
17. gromadę KOZODAWY z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kozodawach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Mieniany, Kozodawy, Cichobórz z gminy Mieniany;
18. gromadę KRYŁÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kryłowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kryłów osada, Kryłów kol., Kosmów kol., Prehorycie z gminy Kryłów oraz gromada Gołębie z gminy Dołhobyczów;
19. gromadę MATCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Matczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Matcze, Bereźnica, Cegielnia z gminy Horodło;
20. gromadę MIĄCZYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Miączynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czartoria, Miączyn wieś, Miączyn kol. i Ministrówka z gminy Miączyn;
21. gromadę MIĘTKIE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Miętkiem; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Miętkie, Andrzejówka, Miętkie kol., Mołożów kol. i Zagajnik z gminy Miętkie;
22. gromadę MIRCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mirczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Mircze, Ameryka, Borsuk i Łasków z gminy Miętkie oraz gromada Smoligów z gminy Kryłów;
23. gromadę MOJSŁAWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mojsławicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kułakowice I, Kułakowice II, Mojsławice wieś, Mojsławice kol., Janki z gminy Moniatycze;
24. gromadę MOŁODIATYCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mołodiatyczach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Józefin, Korytyna, Majdan Wielki, Mołodiatycze i Ostrówek z gminy Mołodiatycze;
25. gromadę MODRYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Modryniu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Modryń wieś, Modryń kol. i Modryniec z gminy Miętkie oraz część obszaru dotychczasowej gromady Szychowice obejmująca miejscowość Rulikówka kol. z gminy Kryłów;
26. gromadę MONIATYCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Moniatyczach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czortowice, Moniatycze wieś, Moniatycze kol., Turkułówka, Wołajowice i Nowosiółki z gminy Moniatycze;
27. gromadę NIELEDEW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Nieleddwi; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ządębce wieś, Ządębce kol., Obrowiec wieś, Obrowiec kol. i Nieleddew z gminy Moniatycze;

Akt powołania gromad w powiecie hrubieszowskim (Dz. Urz. WRN Lublin, 1954

nr 15 poz. 64)

28. gromadę OSZCZÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Oszczowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Honiatyn, Horoszczyce, Oszczów wieś, Oszczów kol. i Siekierzynice z gminy Dołhobyczów, w pow. hrubieszowskim oraz gromada Zabcze z gminy Poturzyn, w powiecie tomaszowskim;
29. gromadę RACIBOROWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Raciborowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Horoszkowice, Kurmanów, Strzelce wieś Strzelce kol., Raciborowice wieś, Raciborowice kol., i Teremiec z gminy Białopole;
30. gromadę ROGATKA z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rogatce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kajetanówka, Mateuszowo, Nowokajetanówka, Rogatka i Stanisławówka z gminy Dubienka;
31. gromadę SIEDLISZCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Siedliszczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Tuchanie, Brzozowiec, Grobelki, Holendry, Radziejów i Siedliszcze z gminy Białopole;
32. gromadę SKOMOROCZY MAŁE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Skomorochach Małych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Szczelatyn, Skomorochy Małe, Skomorochy Duże, Wolica Uchańska, i Zurawłów z gminy Grabowiec;
33. gromadę SKRYHICZYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Skryhiczynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Janostrów, Józefów, Krynica, Skryhiczyn z gminy Dubienka oraz gromada Zagórnik z gminy Horodło;
34. gromadę ŚLIPCZE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ślipczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ślipcze i Czumów z gminy Mieniany oraz gromada Kosmów z gminy Kryłów;
35. gromadę STEFANKOWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Stefankowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Anopol, Białoskóry, Kułakowice III, Ubrodowice, Stefankowice wieś i Stefankowice kol. z gm. Moniatycze;
36. gromadę STRYZYÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Strzyżowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ciołki, Hrebenne, Rogalin, Strzyżów z gminy Horodło;
37. gromadę ŚWIDNIKI z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Świdnikach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Świdniki, Rogów i Zuków z gminy Miączyn;
38. gromadę SZYCHOWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szychowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Małków wieś, Małków kol. oraz część obszaru dotychczasowej gromady Szychowice obejmująca miejscowości: Grafka kol., Nieszczęże kol., Szychowice kol. i Szychowice wieś z gminy Kryłów;
39. gromadę SZYSTOWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szystowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ornatowice kol., Ornatowice wieś, Skibice, Szystowice i Henrykówka z gminy Grabowiec;
40. gromadę TEPTIUKÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Teptiukowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Świeraszczów i Teptiuków z gminy Moniatycze oraz gromada Gródek z gminy Mieniany i gromada Husynne z gminy Horodło;
41. gromadę TEREBINIEC z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Terebińcu, w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Strzyżowiec, Terebin i Terebiniec z gminy Werbkowice;
42. gromadę TERATYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Teratynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Łuszczów kol., Łuszczów wieś, Marysin, Miedniki, Odletajka, Teratyn wieś, Teratyn kol. z gminy Uchanie;
43. gromadę TRZESZCZANY z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Trzeszczanach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bogucice, Trzeszczany i Drogojówka z gminy Mołodyatycze;
44. gromadę TUCZĘPY z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tuczępach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czechówka, Majdan Tuczępski, Wólka Tuczępska i Tuczępy z gminy Grabowiec;
45. gromadę TUCZAPY z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tuczapach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Lipowiec, Mołozów wieś, Tuczapki z gminy Miętkie, w pow. hrubieszowskim oraz gromady Nabroź wieś i Nabroź kol. z gminy Łuszczów w powiecie tomaszowskim;
46. gromadę TURKOWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Turkowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Adelina, Sahryń kol., Sahryń wieś, Turkowice i Wronowice z gminy Miętkie;
47. gromadę UCHANIE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Uchaniach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bokinia, Feliksów, Uchanie osada, Uchanie kol., Pielaki, Wola Uchańska i Rozkoszówka z gminy Uchanie oraz gromady Białowody kol. i Białowody wieś z gminy Grabowiec;
48. gromadę WERBKOWICE z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Werbkowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kotorów, Łysa Góra, Konopne, Malice, Werbkowice i Wilków z gminy Werbkowice;
49. gromadę WISZNIÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wiszniowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dąbrowa, Wiszniów i Radostów z gminy Miętkie; gromada Wereszyn z gminy Dołhobyczów, w powiecie hrubieszowskim oraz gromada Stara Wieś, z gminy Telatyn, w powiecie tomaszowskim;
50. gromadę ZAWALÓW z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zawalowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zawalów wieś i Zawalów kol. z gminy Miączyn;
51. gromadę ZOSIN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zosinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zosin i Łuszków z gminy Horodło;
52. gromadę ŻNIATYN z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Żniatynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dłużniów, Liski, Przewodów i Żniatyn z gminy Hulcze;

SEKRETARZ SESJI
WRN

Stanisława Wągorowska

PRZEWODNICZĄCY SESJI
WRN

Jan Skulimowski

**UCHWAŁA NR 9.
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
W LUBLINIE**

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu krasnostawskiego.

Na podstawie art. 3 ust. 1, ustawy z dnia 25.IX.1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191), Wojewódzka Rada Narodowa w Lublinie uchwala co następuje:

W powiecie krasnostawskim, tworzy się następujące gromady:

GROMADA GOZDÓW

W skład gromady Gozdów włączono dotychczasowe gromady: Gozdów, Alojzów i Podhorce ze zniesionej gminy Werbkowice oraz z dotychczasowych gromad: Wolica i Brodzica ze zniesionej gminy Mieniany¹⁴¹.

Pierwsze wybory do rad narodowych odbyły się 5 grudnia 1954 roku. W skład pierwszej GRN Gozdów wybrano następujące osoby¹⁴²:

Szałata Józef,
Downar Roman,
Szercha Jan,
Głowacki Władysław,
Korona Jan,
Kocaj Leon,
Badian Marcin,
Burda Jan,
Marciniak Longin,
Kozłowski Wincenty,
Jaskuła Julia,
Pawłowska Maria,
Kondrad Teresa,
Grzesiak Wiktor,
Salkowicz Zygmunt,
Olszewski Bronisław,
Szewczuk Edward,
Chodorowski Teofil,
Brudnowski Jan,
Hojda Bronisław

Na przewodniczącego prezydium wybrano Józefa Szałatę¹⁴³. Ważną funkcję sekretarza prezydium pełniła Teresa Cichus, która sama zwolniła się z pracy w 1957 roku¹⁴⁴. Niestety z powodu trudnych warunków pracy i niskiej pensji trudno było znaleźć następcę. Zgodził się na to dopiero Władysław Spyra¹⁴⁵.

¹⁴¹ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

¹⁴² Tamże, 1955 nr 1 poz. 47.

¹⁴³ AP Lublin/oddział Chełm, PGRN Gozdów, sygn. 1, k. 10.

¹⁴⁴ Tamże, sygn. 3, k. 15.

¹⁴⁵ Tamże.

KADENCJA 1958-1961

W dniu 2 lutego 1958 roku miały miejsce kolejne wybory do rad narodowych. W skład GRN Gozdów weszli¹⁴⁶:

Betiuk Tadeusz,
Szyport Józef,
Radkowski Cezary,
Pawlak Jakub,
Downar Roman,
Wawer Władysław,
Grzesiak Wiktor,
Lisowski Kazimierz,
Jaworski Tadeusz,
Kocaj Adam,
Siekierka Włodzimierz,
Prystupa Władysław,
Menduś Wojciech,
Karpiuk Jan,
Chrzęszcz Tadeusz,
Chodorowski Teofil,
Prus Tadeusz,
Hojda Zygmunt,
Pietrzelin Kazimierz,
Brudnowski Jan,
Lemioszczuk Stanisław,
Gajewski Edward,
Marcych Stanisław

W skład prezydium wybrano następujące osoby¹⁴⁷:

Nazwisko i imię	Funkcja
Jaworski Tadeusz	Przewodniczący prezydium
Grzesiak Wiktor	Członek prezydium
Hojda Zygmunt	Członek prezydium
Betiuk Tadeusz ¹⁴⁸	Członek prezydium

Na czele biura gromadzkiego stał sekretarz Mirosław Kozak.

¹⁴⁶ Dz. Urz. WRN Lublin, 1958 nr 4 poz. 24.

¹⁴⁷ AP Lublin/oddział Chełm, PGRN Gozdów, sygn. 17, k. 28.

¹⁴⁸ W 1959 roku wyjechał w okolice Lublina. Został szefem POM-u. Pracował społecznie w gminie Strzyżewice, gdzie doszedł do funkcji zastępcy wójta gminy (lata 90.)

Poniżej zachowana ankieta na temat gromady Gozdów z 1960 roku¹⁴⁹:

Ludność gromady	2 523
Liczba sołectw	5
Obszar gromady	4 109
Obszar gruntów ornych	2 493
Liczba traktorów	39 (36 uspołecznionych POM Gozdów)
Agregaty młocarniane	26
Żniwiarki i kosiarki	52
Elektryfikacja	206 zagród zelektryfikowanych, 513 do elektryfikacji
Szkoły	Szkoły podstawowe 7 klasowe w Gozdowie, Podhorcach, 4 klasowa w Alojzowie
Świetlice	We wsi Podhorce
Biblioteki	Biblioteka Gromadzka w Gozdowie
Kina	Brak
Ośrodki Zdrowia	Brak
Apteka	Brak
Sklepy	W Gozdowie, Podhorcach, Alojzowie, Brodnicy i Wolicy
Mleczarnie i zlewnie mleka	W Gozdowie, Podhorcach i Brodnicy
Młyny	Brak
Tartaki	Brak
Remizy	W Gozdowie i Podhorcach (wóz, motopompa, bosaki)
Odległość do siedziby powiatu	11 km, 1 km drogi gruntowej, 10 km drogi bitej
Drogi gromadzkie	Drogi gruntowe
Studnie	130 studni betonowych, dodatkowo 13 pomp wodnych
Rzemieślnicy	2 kowali, 3 stolarzy, 1 murarz, cieśli brak
Budownictwo w latach 1958-1959	16 budynków mieszkalnych, drewnianych, w tym 14 dachów ogniotrwałych
Gminna Spółdzielnia	GS Werbkowice
Posterunek MO	Brak
USC	USC Werbkowice
Urząd Pocztowy	UP Gozdów
Spółdzielnia Produkcyjna	Brak
PGR	PGR Leopoldów
Potrzeby w zakresie szkolnictwa	Budowa szkoły w Gozdowie, Podhorcach, Alojzowie i Brodnicy
Potrzeby w zakresie handlu	Potrzeba sklepu tekstylnego w Gozdowie
Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w wodę	Należy wybudować pompy wodne w Gozdowie i innych wsiach
Potrzeby w zakresie materiałów budowlanych	Bardzo duże
Potrzeby w zakresie budowy dróg	Potrzeba wybudować 2 km drogi bitej przez Gozdów
Potrzeby w zakresie zabezpieczenia	Budowa nowych remiz

¹⁴⁹ AP Lublin, PWRN Lublin, Wydział org-prawny, sygn. 1776, k. 190.

przeciwpożarowego	
Potrzeby w zakresie kultury	Należy wybudować świetlicę w każdej wiosce, razem 5 sztuk
Potrzeby w z zakresie zdrowia	Zorganizować ośrodek zdrowia w Gozdowie
Władze gromadzkie	Przewodniczący Tadeusz Jaworski, 31 lat, wykształcenie 7 klas szkoły podstawowej
Sekretarz gromadzki	Mirosław Kozak, 23 lata, 11 klas szkoły ogólnokształcącej
Prawnicy biura gromadzkiego	Edward Szulakiewicz – referent ds. skupu
Soltysi	Alozjów – Szałata Józef, Brodzica – Kozłowski Wincenty, Podhorce – brak danych, Gozdów – Radkowski Bogdan, Wolica – Błaszczyński Franciszek

KADENCJA 1961-1965

Po wyborach do rad narodowych z 16 kwietnia 1961 roku w skład GRN Gozdów weszli¹⁵⁰:

Bilewicz Józef,
Pysiewicz Mieczysław,
Przybylski Bolesław,
Pilhul Józef,
Downar Roman,
Wawer Władysław,
Mucha Stanisław,
Horbaczewski Julian,
Szewczuk Sabina,
Rudyk Wawrzyniec,
Kijewski Czesław,
Stefaniak Edward,
Pikus Czesław,
Prus Tadeusz,
Kucy Józef,
Dudas Marian,
Flak Kazimierz,
Grzesik Jan,
Dorosz Sergiej,
Kozik Stanisław,
Hojda Zygmunt,
Brudnowski Jan,
Szałata Józef,
Lemieszczuk Stanisław,
Pietrzelin Kazimierz,

¹⁵⁰ Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 7 poz. 53.

Gajowiak Józef,
Marcych Stanisław
W skład prezydium GRN wybrano¹⁵¹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Pihul Józef	Przewodniczący prezydium
Bilewicz Józef	Członek prezydium
Szałata Józef	Członek prezydium
Pikus Czesław	Członek prezydium

Sekretarzem prezydium pozostawał Mirosław Kozak, który jednak w następnych latach przeszedł na stanowisko agronoma gromadzkiego. Nowym sekretarzem gromadzkim został Ignacy Błazik.

W lutym 1962 roku przewodniczący Józef Pihul został odwołany. Nie było chętnych do objęcia tego stanowiska. W końcu wysunięto kandydaturę Romana Downara, która została przyjęta¹⁵². Tenże kierował pracami gromady do końca kadencji.

KADENCJA 1965-1969

Od maja 1965 roku funkcjonowała nowa rada narodowa (wybrana 30 maja 1965 roku). W skład GRN Gozdów weszli¹⁵³:

Domański Wiesław – Gozdów,
Musiał Józef – Gozdów,
Bilewicz Józef – Gozdów,
Horbaczewski Julian – Gozdów,
Hubka Antoni – Gozdów
Rutkowska Feliksa – Gozdów,
Dąbrowski Jan,
Zdunek Anna,
Walter Leokadia,
Rudyk Wawrzyniec – Podhorce,
Łoś Stanisław – Podhorce,
Letnianczyn Maria – Podhorce,
Skóra Stefan – Podhorce,
Rudyk Bronisław – Podhorce,
Grzesik Jan – Podhorce,
Kucy Józef – Podhorce,
Skirski Antoni

¹⁵¹ AP Lublin/Chełm, PGRN Gozdów, sygn. 20, k. 48.

¹⁵² Tamże, sygn. 7, k. 10.

¹⁵³ Dz. Urz. WRN Lublin, 1965 nr 17 poz. 83.

Ciepły Roman – Podhorce,
 Skotnicki Władysław – Alojzów,
 Szałata Józef – Alojzów,
 Gruszka Janina,
 Olszański Kazimierz,
 Frańczuk Mieczysław – Alojzów,
 Marcych Stanisław,
 Drewicz Jan,
 Landywiński Edward,
 Hojda Zygmunt

W skład prezydium powołano następujące osoby¹⁵⁴:

Nazwisko i imię	Funkcja
Marcych Stanisław	Przewodniczący prezydium
Bilewicz Józef	Członek prezydium
Musiał Józef	Członek prezydium
Szałata Józef	Członek prezydium

Niektórzy sołtysi gromady Gozdów w 1967 roku:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Podhorce	Prus Stanisław (<i>od niedawna</i>)
Wolica	Pietrzelin Kazimierz
Alojzów	Szałata Józef

Gromada Gozdów w opinii władz zwierzchnich nie radziła sobie dobrze. Gromadę zniesiono z końcem 1968 roku. Wsie Wolica i Brodzica przyłączono do gromady Czerniczyn, natomiast pozostałe miejscowości do gromady Werbkowice¹⁵⁵.

¹⁵⁴ AP Lublin/Chełm, PGRN Gozdów, sygn. 24, k. 11.

¹⁵⁵ Dz. Urz. WRN Lublin, 1968 nr 13 poz. 100.

GROMADA HOSTYNNNE

W skład gromady Hostynne włączono były gromady (sołectwa): Hostynne wieś, Hostynne Kolonia oraz Łotów ze zniesionej gminy Werbkowice oraz obszary dotychczasowych gromad Dobromierzyce i Peresołowice ze zniesionej gminy Mołodiatycze¹⁵⁶.

Od 1 stycznia 1962 roku do gromady przyłączono także obszary zniesionej gromady Horyszów oraz wieś i kolonię Gdeszyn ze zlikwidowanej gromady Gdeszyn¹⁵⁷. W takim kształcie terytorialnym gromada funkcjonowała do końca 1972 roku.

W skład pierwszej GRN Hostynne wchodził radni wybrani 5 grudnia 1954 roku w wyborach powszechnych. Byli to¹⁵⁸:

Kozak Stefan,
Krzyśków Stefan,
Musur Tadeusz,
Chomik Stanisław,
Mirośław Edward,
Flis Marian,
Musiał Maria,
Sagan Piotr,
Słupski Eugeniusz,
Marczuk Stanisław,
Korga Franciszek,
Kusiak Antoni,
Porębska Genowefa,
Ryczko Stanisław,
Sydoruk Jan,
Maroszewski Jan

Wyłoniono skład prezydium¹⁵⁹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Krzyśków Stefan	Przewodniczący prezydium
Musur Tadeusz	Sekretarz

¹⁵⁶ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

¹⁵⁷ Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 11 poz. 84.

¹⁵⁸ Dz. Urz. WRN Lublin, 1955 nr 1 poz. 47.

¹⁵⁹ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Hostynnem, sygn. 1, k. 11

KADENCJA 1958-1961

Po wyborach do rad narodowych z 2 lutego 1958 roku w skład GRN powołano następujące osoby¹⁶⁰:

Ryczko Stanisław,
Jasiński Władysław,
Antoszczak Aleksander,
Sagan Piotr,
Porębski Mieczysław,
Kochmański Ludwik,
Jeruzal Bolesław,
Żyła Leonard,
Giza Tadeusz,
Laszuk Bazyli,
Zajac Mieczysław,
Dżaman Marian,
Trzak Mieczysław,
Karwan Marcin,
Szuwarski Ignacy,
Czerwonka Michał

W skład prezydium wybrano następujące osoby¹⁶¹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Ryczko Stanisław	Przewodniczący prezydium
Jasiński Władysław	Członek prezydium
Czerwonka Michał	Członek prezydium
Antoszczak Aleksander	Członek prezydium

¹⁶⁰ Dz. Urz. WRN Lublin, 1958 nr 4 poz. 24.

¹⁶¹ AP Lublin, PWRN Lublin, Wydział organizacyjno-prawny, sygn. 1842.

Poniżej ankieta dotycząca gromady Hostynne z 1960 roku¹⁶²:

Ludność gromady	1 781
Liczba sołectw	5
Obszar gromady	2 939
Obszar gruntów ornych	2 274
Liczba traktorów	Brak
Agregaty młocarniane	4
Żniwiarki i kosiarki	73
Elektryfikacja	244 zagrody zelektryfikowane, 202 do elektryfikacji
Szkoły	7 klasowa w koloni Hostynne i 7 klasowa w Peresołowicach
Świetlice	Kolonia Hostynne (w budowie)
Biblioteki	W Koloni Hostynne (843 tomy)
Kina	Brak
Ośrodki Zdrowia	Brak
Apteka	Brak
Sklepy	Sieć sklepów GS-u Werbkowice
Mleczarnie i zlewnie mleka	Dwie zlewnie mleka
Młyny	Jeden we wsi Hostynne
Tartaki	Brak
Remizy	W Hostynnym jest pomieszczenie na sprzęt przy świetlicy
Odległość do siedziby powiatu	18 km drogi bitej
Drogi gromadzkie	Drogi gruntowe
Studnie	269 studni, w tym 2 pompy
Rzemieślnicy	6 kowali, 1 stolarz, 2 murarzy
Budownictwo w latach 1958-1959	25 budynków mieszkalnych, 11 z drewna, 14 z innych materiałów
Gminna Spółdzielnia	GS Werbkowice
Posterunek MO	MO Werbkowice
USC	USC Werbkowice
Urząd Pocztowy	UP Werbkowice
Spółdzielnia Produkcyjna	Brak
PGR	Brak
Potrzeby w zakresie szkolnictwa	Rozbudowa szkoły podstawowej w Peresołowicach
Potrzeby w zakresie handlu	Nie zachodzi potrzeba
Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w wodę	Nie zachodzi potrzeba
Potrzeby w zakresie materiałów budowlanych	Szczególnie odczuwa się brak materiałów budowlanych takich jak: deski, cegły, eternit falisty
Potrzeby w zakresie budowy dróg	Zachodzi potrzeba remontu dróg gruntowych
Potrzeby w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego	Potrzebna motopompa do OSP Hostynne
Potrzeby w zakresie kultury	Brak
Potrzeby w z zakresie zdrowia	Potrzebny punkt felczerski w Koloni Hostynne
Władze gromadzkie	Ryczko Stanisław, 56 lat, bezpartyjny, 2 lata w radach narodowych

¹⁶² AP Lublin, PWRN Lublin, Wydział org-prawny, sygn. 1776, k. 288.

Sekretarz gromadzki	Romuald Sznajdrowicz, 25 lat, bezpartyjny, wykształcenie średnie
Prawnicy biura gromadzkiego	Kazimierz Dziadosz, 30 lat, 9 klas szkoły ogólnokształcącej
Sołtysi	Kolonia Hostynne – Maga Grzegorz, Hostynne – Jarosz Władysław, Łotów – Olszański Józef, Peresołowice – Majewski Stanisław, Dobromierzyce – Kusiak Antoni

KADENCJA 1961-1965

Po wyborach do rad narodowych z dnia 16 kwietnia 1961 roku w skład GRN Hostynne wybrano¹⁶³:

Porębski Mieczysław,
 Jasiński Władysław,
 Kobak Stanisław,
 Giza Tadeusz,
 Olszański Józef,
 Ryczko Stanisław,
 Antoszczak Aleksander,
 Maga Grzegorz,
 Szmuc Irena,
 Kozak Stefan,
 Laszuk Bazyli,
 Dżaman Marian,
 Smoliński Stanisław,
 Żak Władysław,
 Czerwonka Michał,
 Zając Kazimierz,
 Kusiak Edward,
 Kuźmiński Hipolit

¹⁶³ Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 7 poz. 53.

W skład prezydium powołano następujące osoby¹⁶⁴:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kobak Stanisław	Przewodniczący prezydium
Jasiński Władysław	Członek prezydium
Francuz Wojciech	Członek prezydium

Na stanowisku sekretarza gromadzkiego pracował już Leszek Żytowiecki (przynajmniej od 1964 roku)¹⁶⁵. W następnych latach na tym stanowisku pracował Józef Siudak¹⁶⁶ (przynajmniej od 1967 roku), który pozostał już do końca działalności gromady.

KADENCJA 1965-1969

W skład GRN po wyborach z 31 maja 1965 roku wchodził:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Jasiński Władysław	Hostynne
Kobak Stanisław	Hostynne
Krztoń Tadeusz	Hostynne
Siudak Józef	Hostynne
Porębska Genowefa	Hostynne
Laszuk Bazyli	Hostynne
Czerwonka Michał	Peresołowice
Zajac Kazimierz	Peresołowice
Kuźmiński Hipolit	Dobromierzyce
Pałczyńska Stanisława	Dobromierzyce
Zagórski Stanisław	Łotów
Cisek Henryk	Frankamionka
Gołębiowska Teresa	Horyszów R.
Żyła Bogumił	Horyszów R.
Sołtysiak Tadeusz	Horyszów R.
Sęczawa Stanisław	Horyszów R.
Pióro Godysław	Horyszów R.
Mielniczek Antoni	Horyszów R.
Bogdanowicz Józef	Koniuchy
Kostrubiec Kazimierz	Koniuchy
Krawczuk Franciszek	Gdeszyn
Krawczuk Feliks	Gdeszyn
Strzyński Edward	Gdeszyn
Luchowski Franciszek	Gdeszyn

¹⁶⁴ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Hostynnem, sygn. 11, k. 1

¹⁶⁵ Tamże, k.4

¹⁶⁶ Tamże, sygn. 34, k. 2.

Michaluk Anna	Gdeszyn
Musiał Janina	Gdeszyn
Musiej Bolesław	Koniuchy ¹⁶⁷

Wyłoniono nowy skład prezydium ¹⁶⁸:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kobak Stanisław	Przewodniczący prezydium
Sołtysiak Tadeusz	Członek prezydium
Laszuk Bazyli	Członek prezydium

W 1968 roku doszło do zmiany na stanowisku przewodniczącego. Dotychczasowy przewodniczący Stanisław Kobak został zastąpiony przez Bolesława Musieja¹⁶⁹.

KADENCJA 1969-1972

Po wyborach do rad narodowych z 1 czerwca 1969 roku w skład GRN wchodzili¹⁷⁰:

Gontarz Antoni,
 Kobak Stanisław,
 Krztoń Tadeusz,
 Kusiak Bolesław,
 Korga Stanisław,
 Kuźmińska Krystyna,
 Bas Edward,
 Siudak Józef,
 Sznajdrowicz Romuald,
 Cisek Henryk,
 Porębska Genowefa,
 Jakubczak Jan,
 Musiej Bolesław,
 Kostrubiec Kazimierz,
 Gontarz Stanisław,
 Koperwas Jan,
 Sołtysiak Tadeusz,
 Mielniczek Antoni,
 Kudela Elżbieta,

¹⁶⁷ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Hostynnem, sygn. 11, k. 48

¹⁶⁸ Tamże, sygn. 14, k.10

¹⁶⁹ Tamże, sygn. 14, k. 183.

¹⁷⁰ Dz. Urz. WRN Lublin, 1969 nr 11 poz. 129.

Gołębiowski Andrzej,
 Bender Teresa,
 Luchowski Franciszek,
 Skrzyński Edward,
 Swatowska Elżbieta,
 Dyjak Kazimierz,
 Francuz Jan,
 Leja Anna

10 czerwca 1969 roku wybrano nowy skład prezydium¹⁷¹.

Nazwisko i imię	Funkcja
Musiej Bolesław	Przewodniczący prezydium
Sołtysiak Tadeusz	Członek prezydium
Luchowski Franciszek	Członek prezydium
Sznajdrowicz Romuald	Członek prezydium
Ksztoń Tadeusz	Członek prezydium
Koperwas Jan	Członek prezydium

Sołtysi gromady Hostynne w kadencji 1967-1970¹⁷²:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Dobromierzyce	Kusiak Edward
Frankamionka	Cisek Henryk
Gdeszyn wieś	Krawczuk Jan
Gdeszyn kol.	Luchowski Franciszek
Hostynne wieś	Chomik Stanisław
Hostynne kol.	Mega Grzegorz
Horyszów wieś	Maśluszczak Władysław
Horyszów kol.	Pióro Godysław
Koniuchy wieś	Dąbrowski Jan
Koniuchy kol.	Bondyra Edmund
Łotów	Zagórski Stanisław
Peresołowice	Korga Stanisław

¹⁷¹ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Hostynnem, sygn. 16, k.30

¹⁷² Tamże, sygn. 14, k.11

Podsołtysi gromady w kadencji 1967-1970:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Dobromierzyce	Szuwarski Ignacy
Frankamionka	Głowacki Władysław
Gdeszyn wieś	Brylewski Waclaw
Gdeszyn kol.	Krawczuk Stanisław
Hostynne wieś	Chomik Piotr
Hostynne kol.	Łasocha Kazimierz
Horyszów wieś	Kwika Stanisław
Horyszów kol.	Działa Czesław
Koniuchy wieś	Chrzastkowski Stanisław
Koniuchy kol.	Oberda Michał
Łotów	Jakubczak Jan
Peresołowice	Bukowski Jan ¹⁷³

¹⁷³ Tamże, k.11

GROMADA TEREBINIEC

W skład gromady Terebiniec włączono dotychczasowe gromady: Strzyżowiec, Terebiń i Terebiniec ze zniesionej gromady Werbkowice¹⁷⁴.

KADENCJA 1954-1957

W skład pierwszej GRN w Terebińcu weszli¹⁷⁵:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Świst Walenty	Strzyżowiec
Wójtowicz Zygmunt	Terebiniec
Klaude Piotr	Terebiń
Karpowicz Andrzej	Terebiń
Skawiński Serafin	Terebiń
Derda Zofia	Terebiń
Kostecki Cezary	Strzyżowiec
Wojturski Szymon	Terebiniec
Holko Leon	Terebiń

W skład prezydium weszli Szymon Wojturski jako przewodniczący i Andrzej Karpowicz jako zastępca przewodniczącego¹⁷⁶. Powyższe władze dość szybko odwołano. W następnych latach przewodniczącym pozostawał Mikołaj Brzeziński (którego dołączono do składu GRN)¹⁷⁷.

KADENCJA 1958-1961

Od lutego 1958 roku w skład GRN Terebiniec wchodziłi¹⁷⁸:

Kostecki Cezary,
Brzeziński Mikołaj,
Walat Władysław,
Luchowski Stanisław,
Fedoniuk Stanisław,
Wilkos Mieczysław,
Gancarz Stanisław,

¹⁷⁴ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

¹⁷⁵ AP Lublin/Chełm, PGRN Terebiniec, sygn. 1, k. 18.

¹⁷⁶ Tamże, sygn. 1.

¹⁷⁷ Tamże, sygn. 3, k. 24.

¹⁷⁸ Dz. Urz. WRN Lublin, 1958 nr 4 poz. 24.

Lekan Franciszek,
Brzózan Antoni,
Spryszak Ludwik,
Czarnecki Franciszek,
Pokrywka Stanisław,
Buczyński Edward,
Bzdek Jan,
Furmański Piotr

W skład prezydium w okresie 1958-1959 wchodził¹⁷⁹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Gancarz Stanisław	Przewodniczący prezydium
Wilkos Mieczysław	Członek prezydium
Lekan Franciszek	Członek prezydium
Kostecki Cezary	Członek prezydium

Gromadę zniesiono już z końcem 1959 roku i przyłączono ten obszar do gromady Werbkowice¹⁸⁰.

¹⁷⁹ AP Lublin/Chełm, PGRN Terebiniec, sygn. 7.

¹⁸⁰ Dz. Urz. WRN Lublin, 1959 nr 9 poz. 63.

GROMADA TURKOWICE

W skład gromady Turkowice włączono dotychczasowe gromady: Adelina, Sahryń Kolonia, Sahryń wieś, Turkowice i Wronowice ze zniesionej gminy Miętkie¹⁸¹. Dodatkowo z dniem 1 stycznia 1962 roku do gromady przyłączono kolonię Miętkie oraz Zagajnik ze zniesionej gromady Miętkie a także wieś i kolonię Lipowiec ze zniesionej gromady Mołożów¹⁸². W takim kształcie terytorialnym gromada przetrwała do końca 1972 roku.

KADECJA 1955-1957

W skład pierwszej gromadzkiej rady narodowej w Turkowicach weszli¹⁸³:

Łagowiec Stefan,
Turkowski Tadeusz,
Duda Teodor,
Nieścior Michał,
Małyszek Stanisław,
Kozak Piotr,
Mazur Adam,
Mikulski Władysław,
Rybczyński Jakub,
Kobza Józef,
Czapko Jakub,
Pokrywka Rozalia,
Antos Bernard,
Bardyga Mieczysław,
Pomarański Feliks,
Hawryluk Tadeusz,
Pawłoś Danuta

W skład prezydium GRN wchodziłi¹⁸⁴:

Nazwisko i imię	Funkcja
Łagowiec Stefan	Przewodniczący prezydium
Turkowski Tadeusz	Sekretarz prezydium
Hawryluk Tadeusz	Zastępca przewodniczącego
Czapko Janusz	Członek prezydium

¹⁸¹ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

¹⁸² Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 11 poz. 84.

¹⁸³ Dz. Urz. WRN Lublin, 1955 nr 1 poz. 47.

¹⁸⁴ AP Lublin/Chełm, PGRN Turkowice, sygn. 1.

Nieścior Michał	Członek prezydium
-----------------	-------------------

Prezydium dość szybko uległo zmianie. Jeszcze w 1955 roku nowym przewodniczącym został Tadeusz Hawryluk¹⁸⁵.

KADENCJA 1958-1961

W tej kadencji w skład GRN wchodziłi¹⁸⁶:

Pokrywka Sylwester – Turkowice,
Hawryluk Tadeusz – Turkowice,
Rybczyński Jakub – Wronowice,
Opałka Stanisław – Turkowice,
Mazurek Józef – Wronowice,
Duda Teodor – Turkowice,
Kawula Stanisław – Wronowice,
Łobocki Stanisław – Turkowice,
Czapko Jakub – Sahryń,
Cieśla Jan – Adelina,
Kukielka Alfred – Sahryń,
Polikowski Stanisław – Kolonia Sahryń,
Bilik Stefan – Sahryń,
Ferens Paulin – Kolonia Sahryń,
Ogonowski Tadeusz – Sahryń

W skład prezydium wybrano następujące osoby¹⁸⁷:

Nazwisko i imię	Funkcja
Hawryluk Tadeusz	Przewodniczący prezydium
Pokrywka Sylwester	Członek prezydium
Rybczyński Jakub	Członek prezydium
Polikowski Stanisław	Członek prezydium

Na stanowisku sekretarza gromadzkiego zatrudniono Stefana Łagowca.

¹⁸⁵ Tamże, sygn. 2, k. 187.

¹⁸⁶ Dz. Urz. WRN Lublin, 1958 nr 4 poz. 24.

¹⁸⁷ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN Turkowice, sygn. 23, k. 155.

Poniżej ankieta dotycząca gromady z 1960 roku¹⁸⁸:

Ludność gromady	1 619
Liczba sołectw	5
Obszar gromady	3 985
Obszar gruntów ornych	2 168
Liczba traktorów	6
Agregaty młocarniane	10
Żniwiarki i kosiarki	77
Elektryfikacja	Zelektryfikowane 90, do elektryfikacji 397
Szkoły	Szkoły 7 klasowe: Sahryń, Turkowice, Wronowice, dodatkowo szkoła dwuletnia rolnicza w Turkowicach
Świetlice	Brak
Biblioteki	W Turkowicach (1220 tomów)
Kina	Brak
Ośrodki Zdrowia	Brak
Apteka	Brak
Sklepy	Cztery sklepy
Mleczarnie i zlewnie mleka	Zlewnie mleka w Turkowicach i Sahryniu
Młyny	Prywatne w Turkowicach i Sahryniu
Tartaki	Brak
Remizy	Brak remiz, OSP w Sahryniu posiada motopompę
Odległość do siedziby powiatu	24 km, w tym 13 km drogi bitej
Drogi gromadzkie	Drogi gruntowe
Studnie	428 studni,
Rzemieślnicy	4 kowali, 3 stolarzy,
Budownictwo w latach 1958-1959	38 domów mieszkalnych, w tym 31 z drewna, 1 z cegły, 6 z innych materiałów
Gminna Spółdzielnia	GS Mirze
Posterunek MO	MO Werbkowice
USC	USC Werbkowice
Urząd Pocztowy	W Turkowicach
Spółdzielnia Produkcyjna	Turkowice (5 członków)
PGR	PGR Sahryń
Potrzeby w zakresie szkolnictwa	Wystarczające
Potrzeby w zakresie handlu	Zorganizowanie sklepu w Sahryniu
Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w wodę	Brak
Potrzeby w zakresie materiałów budowlanych	Ogromne
Potrzeby w zakresie budowy dróg	2 km drogi bitej w Turkowicach
Potrzeby w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego	Budowa remizy strażackiej w Sahryniu
Potrzeby w zakresie kultury	Budowa świetlicy w Turkowicach

¹⁸⁸ AP Lublin, PWRN Lublin, Wydział org-prawny, sygn. 1776, k. 860.

Potrzeby w z zakresie zdrowia	Budowa ośrodka zdrowia w Turkowicach
Władze gromadzkie	Tadeusz Hawryluk – przewodniczący, 35 lat, 5 lat w radach narodowych, ukończył 7 klas szkoły podstawowej
Sekretarz gromadzki	Zygmunt Łagowiec , 7 lat w radach narodowych
Prawnicy biura gromadzkiego	Antoni Pawełczuk, 24 lata (od 1961 roku Kazimierz Piliś)
Sołtysi	Turkowice – Piliś Władysław, Wronowice – Sawa Kazimierz, Adelina – Dolecki Jan, Sahryń –Błaszczuk Piotr Sahryń Kolonia – Gzik Jan

KADENCJA 1961-1965

W wyborach do rad narodowych z 16 kwietnia 1961 roku wybrano następujące osoby¹⁸⁹:

Sadowski Jan – Turkowice,
 Banach Damazy – Turkowice,
 Jędruszczak Tadeusz – Turkowice,
 Opałka Stanisław – Turkowice,
 Sawa Kazimierz – Wronowice,
 Guźmięga Piotr – Turkowice,
 Łobocki Antoni – Turkowice,
 Hawryluk Tadeusz – Turkowice,
 Rybczyński Jakub – Wronowice,
 Szostak Alina – Wronowice,
 Pawłoś Bazyli – Turkowice,
 Czapko Jakub – Sahryń,
 Kulik Józef – Sahryń,
 Wach Władysław – Sahryń,
 Ferens Paulin – Kolonia Sahryń,
 Polikowski Eustachy – Kolonia Sahryń,
 Bilik Stefan – Sahryń
 Kosonoga Aleksander – Sahryń

¹⁸⁹ Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 7 poz. 53.

W skład prezydium powołano następujące osoby¹⁹⁰:

Nazwisko i imię	Funkcja
Hawryluk Tadeusz	Przewodniczący prezydium
Rybczyński Jakub	Członek prezydium
Kulik Józef ¹⁹¹	Członek prezydium

Od lata 1961 roku wybrano nowych sołtysów¹⁹²:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Sahryń	Błaszczuk Piotr
Kolonia Sahryń	Gzik Jan
Wronowice	Szewczuk Józef
Kolonia Miętkie	Macheta Józef
Zagajnik	Ptak Antoni
Adelina	Dolecki Jan
Turkowice	Duda Teodor
Lipowiec	Wasążnik Jan

KADENCJA 1965-1969

Po wyborach do rad narodowych z 30 maja 1965 roku w skład GRN Turkowice weszli¹⁹³:

Banach Damazy,
Hawryluk Tadeusz,
Pawłoś Bazyli,
Lizun Jan,
Kopciowski Leon,
Banach Wanda,
Moskwiak Stefan,
Butryn Józef,
Gębka Edward,
Wasążnik Anna,
Rejmak Janina,
Gmitruk Stanisław,
Rybczyński Jakub,
Oleszczuk Władysław,

¹⁹⁰ AP Lublin/Odział Chełm PGRN Turkowice, sygn. 26. Passim.

¹⁹¹ Kierownik PGR Sahryń.

¹⁹² AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Turkowicach, sygn. 26

¹⁹³ Dz. Urz. WRN Lublin, 1965 nr 17 poz. 83.

Jarozewicz Bolesław,
 Król Zofia,
 Kulik Józef,
 Ferens Paulin,
 Słonec Krystyna,
 Tujaka Tadeusz,
 Sobczak Jan,
 Bajurka Henryk,
 Czapko Jakub,
 Kosonoga Aleksander

Wyłoniono nowy skład prezydium w składzie¹⁹⁴:

Nazwisko i imię	Funkcja
Hawryluk Tadeusz	Przewodniczący prezydium
Czapko Jakub	Członek prezydium
Pawłoś Bazyli	Członek prezydium

Sołtysi w kadencji 1964-1967¹⁹⁵:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Turkowice	Zwolak Feliks
Sahryń wieś	Staszewski Eugeniusz
Miętkie Kolonia	Macheta Józef
Wronowice	Szewczuk Józef
Adelina	Dolecki Jan
Zagajnik	Ptak Antoni
Lipowiec	Okalski Ryszard

Sołtysi w kadencji 1967-1970:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Turkowice	Piluś Ksawery
Sahryń wieś	Staszewski Eugeniusz
Miętkie Kolonia	Macheta Józef
Wronowice	Szewczuk Józef
Adelina	Gmitruk Stanisław

¹⁹⁴ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN w Turkwicach, sygn. 14, k.10

¹⁹⁵ Tamże, PGRN Turkowice, sygn. 31, k.45.

KADENCJA 1969-1972

W skład ostatniej kadencji gromadzkich rad narodowych w Turkowicach wchodził¹⁹⁶:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Bajurko Henryk	Kolonia Sahryń
Butryn Józef	Zagajnik
Czapko Jakub	Sahryń
Ferens Paulin	Kolonia Sahryń
Gmitruk Stanisław	Adelina
Gębka Edward	Kolonia Miętkie
Hawryluk Tadeusz	Turkowice
Jarochiewicz Bolesław	Wronowice
Kosonoga Aleksander	Sahryń
Kopciowski Leon	Lipowiec
Król Zofia	Wronowice
Kulik Józef	Sahryń
Lizun Jan	Turkowice
Moskwiak Stefan	Kolonia Miętkie
Oleszczak Władysław	Wronowice
Pawłoś Bazyli	Turkowice
Rejmak Janina	Kolonia Miętkie
Rybczyński Jakub	Wronowice
Słonec Krystyna	Sahryń
Sobczak Jan	Kolonia Sahryń
Tujaka Tadeusz	Sahryń
Wasążnik Anna	Zagajnik

W skład prezydium włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Hawryluk Tadeusz	Przewodniczący prezydium
Pawłoś Bazyli	Członek prezydium
Rybczyński Jakub	Członek prezydium
Czapko Jakub	Członek prezydium
Gębka Edward	Członek prezydium

¹⁹⁶ Dz. Urz. WRN Lublin, 1969 nr 11 poz. 129.

W połowie lat 60. XX wieku sekretarzem gromadzkim był Antoni Pawełczuk. Na stanowisku referenta administracyjnego pracował Stanisław Hudoba, Zygmunt Łagowiec jako referent podatkowy oraz Zygmunt Szewczuk jako referent ds. skupu. Ważne stanowisko agronoma gromadzkiego zajmował Edward Pióro¹⁹⁷.

W biurze gromadzkim na przełomie lat 60. i 70. pracowali: Prygoży Zofia – sekretarz gromadzki, Łagowiec Zygmunt – referent podatkowy.

Przewodniczący prezydium Tadeusz Hawryluk kierował pracami gromady do końca jej działalności.

¹⁹⁷ Tamże.

GROMADA WERBKOWICE

Gromada Werbkowice rozpoczęła działalność w grudniu 1954 roku. W skład gromady włączono dotychczasowe gromady (sołectwa): Kotorów, Łysa Góra, Konopne, Malice, Werbkowice oraz Wilków z gminy Werbkowice¹⁹⁸.

Z dniem 1 stycznia 1960 roku do gromady przyłączono także obszar zniesionej gromady Terebiniec¹⁹⁹. Dodatkowo z dniem 1 stycznia 1969 roku przyłączono także obszar zniesionej gromady Gozdów (wsie Podhorce i Alojzów)²⁰⁰. W takim kształcie terytorialnym gromada funkcjonowała do końca 1972 roku.

W skład pierwszej GRN Werbkowice wchodził radni wybrani 5 grudnia 1954 roku w wyborach powszechnych²⁰¹:

Skowrońska Stefania,
Sędłak Winicjusz,
Michałowska Janina,
Juszczyk Szczepan,
Kawarski Stanisław,
Kudyk Stanisław,
Lipko Franciszek,
Hołubik Bronisław,
Stanisławczuk Wiktor,
Makolągwa Jan,
Malicki Franciszek,
Weremczuk Władysław,
Witer Michał,
Misiarz Stefan,
Kornyluk Józef,
Ryszkiewicz Tadeusz,
Kasperowska Łucja,
Chomski Józef,
Słowikowski Erwin,
Rafalski Edward,
Kurowski Jan,
Pochylczuk Jan

¹⁹⁸ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

¹⁹⁹ Dz. Urz. WRN Lublin, 1959 nr 9 poz. 63.

²⁰⁰ Dz. Urz. WRN Lublin, 1968 nr 13 poz. 100.

²⁰¹ Dz. Urz. WRN Lublin, 1955 nr 1 poz. 47.

Wyłoniono skład prezydium²⁰²:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Sędłak Winicjusz	Sekretarz prezydium
Dembkowski Michał	Członek prezydium
Łukasiuk Józef	Członek prezydium

KADENCJA 1958-1961

Po wyborach do rad narodowych z 2 lutego 1958 roku w skład GRN Werbkowice powołano następujące osoby²⁰³:

Pacek Bolesław,
Ryszkiewicz Mieczysław,
Sędłak Winicjusz,
Śpiewak Marian,
Marciniak Longin,
Kowalczuk Aleksy,
Hanulak Feliks,
Jagier Jan,
Maliszewski Władysław,
Dembkowski Michał,
Wesołowski Jan,
Janczarek Stefan,
Terebus Józef,
Hawera Bolesław,
Łasocha Edward,
Kawarski Stanisław,
Pawliczuk Józef,
Rafalski Edward,
Daniluk Michał,
Steć Józef,
Czapliński Piotr,
Malicka Kazimiera,
Grela Stanisław,
Żyła Władysław,
Łukasiuk Józef,
Weremczuk Stanisław,
Kwaśniewski Bolesław

²⁰² AP Lublin/Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 23, k.10,

²⁰³ Dz. Urz. WRN Lublin, 1958 nr 4 poz. 24.

Wyłoniono nowy skład prezydium²⁰⁴:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Sędlak Winicjusz	Sekretarz prezydium
Malicka Kazimiera	Członek prezydium
Marciniak Longin	Członek prezydium
Łukasiuk Józef	Członek prezydium

W 1958 roku na stanowisku sekretarza gromadzkiego rozpoczął pracować Stanisław Żur²⁰⁵.

Poniżej ankieta dotycząca gromady Werbkowice z 1960 roku²⁰⁶:

Ludność gromady	4 040
Liczba sołectw	9
Obszar gromady	7 138
Obszar gruntów ornych	4 429
Liczba traktorów	5 (wszystkie uspołecznione)
Agregaty młocarniane	21
Żniwiarki i kosiarki	177
Elektryfikacja	416 zelektryfikowane, 525 do elektryfikacji
Szkoły	Szkoły 7 klasowe: Werbkowice, Malice, Terebiń, 4 klasowe: Kotorów, Konopne
Świetlice	Werbkowice
Biblioteki	Werbkowice (5 067 tomów)
Kina	Brak
Ośrodki Zdrowia	Werbkowice
Apteka	Brak
Sklepy	Liczna sieć sklepów GS-u
Mleczarnie i zlewnie mleka	Zlewnie mleka w Werbkowicach, Kotorowie i Terebińcu
Młyny	Państwowy w Terebińcu i prywatny w Malicach
Tartaki	Państwowy w Werbkowicach
Remizy	Malice remiza prowizoryczna
Odległość do siedziby powiatu	14 km drogi bitej
Drogi gromadzkie	Do poszczególnych wsi drogi gruntowe
Studnie	405 kopanych, 7 sztuk studni wierconych, stan średni
Rzemieślnicy	10 kowali, 8 stolarzy, 9 murarzy i 13 cieśli
Budownictwo w latach 1958-1959	78 budynków mieszkalnych, w tym 66 drewnianych, 1 z cegły, 11 z innych materiałów, 35 dachów ogniotrwałych
Gminna Spółdzielnia	GS Werbkowice
Posterunek MO	MO Werbkowice
USC	USC Werbkowice

²⁰⁴ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 23, k. 2

²⁰⁵ Tamże, k. 26

²⁰⁶ AP Lublin, PWRN Lublin, wydział org-prawny, sygn. 1776.

Urząd Pocztowy	UP Werbkowice
Spółdzielnia Produkcyjna	W Malicach (5 członków) i Terebińcu (7 członków)
PGR	600 ha Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa
Potrzeby w zakresie szkolnictwa	Rozbudowa szkoły w Malicach, rozbudowa szkoły w Werbkowicach,
Potrzeby w zakresie handlu	Potrzebne sklepy spożywcze w Wilkowie, niezbędny magazyn nawozów w Werbkowicach i Wiejski Dom Towarowy
Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w wodę	Dostateczne
Potrzeby w zakresie materiałów budowlanych	Bardzo duże
Potrzeby w zakresie budowy dróg	Odnowa drogi bitej w Werbkowicach
Potrzeby w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego	Budowa remiz strażackich
Potrzeby w zakresie kultury	Uruchomienie kina w Werbkowicach
Potrzeby w z zakresie zdrowia	Niezbędny budynek Ośrodek Zdrowia
Władze gromadzkie	Rafalski Edward – przewodniczący (44 lata, od 1953 roku w radach narodowych), Łukasik Józef – zastępca,
Sekretarz gromadzki	Sędłak Winicjusz – 36 lat, od 1949 w radach narodowych
Prawnicy biura gromadzkiego	Kawarski Stanisław (od 1951), Żur Stefan (od 1958 roku, wykształcenie średnie),
Sołtysi	Konopne – Ciucki Roman, Kotorów – Kurowski Jan, Łysa Góra – Garbacz Edward, Malice – Kwaśniewski Bolesław, Wilków – Kasjan Jan, Werbkowice – Krawczuk Adam,

KADENCJA 1961-1965

Po wyborach do rad narodowych z dnia 16 kwietnia 1961 roku w skład GRN Werbkowice wybrano²⁰⁷:

Sędłak Winicjusz,
Terebus Józef,
Kostecki Paweł,
Iwanowicz Włodzimierz,
Wilczak Roman,
Szewczyk Mieczysław,
Sołopa Eugeniusz,
Witkowski Władysław,

²⁰⁷ Dz. Urz. WRN Lublin, 1961 nr 7 poz. 53.

Hanulak Feliks,
 Sławikowski Erwin,
 Rafalski Edward,
 Klekocki Henryk,
 Żyła Władysław,
 Hyś Józef,
 Grela Maria,
 Łukasiuk Józef,
 Tarczuk Stefan,
 Pankiewicz Roman,
 Otręba Zygmunt,
 Kostecki Cezary,
 Gancarz Stanisław,
 Rajsza Danuta,
 Matwój Andrzej,
 Bielak Franciszek,
 Holko Leon,
 Wojturski Mieczysław,
 Klaudel Piotr

W skład prezydium powołano następujące osoby²⁰⁸:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Sławikowski Erwin	Członek prezydium
Łukasiuk Józef	Członek prezydium
Gancarz Stanisław	Członek prezydium

Przewodniczący komisji gromadzkich w okresie kadencji²⁰⁹:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansowo-Budżetowa	Kostecki Paweł
Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Sławikowski Erwin
Oświaty Kultury i Zdrowia	Iwanowicz Włodzimierz
Mienia Gromadzkiego	Klekocki Henryk

²⁰⁸ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 25, k. 58,

²⁰⁹ Tamże, k. 119,

Od lata 1961 roku wybrano nowych sołtysów (brak danych o innych)²¹⁰:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Terebiń	Pokrywka Józef
Łysa Góra	Garbacz Edward
Wilków	Hałubik Bronisław

KADENCJA 1965-1969

W skład GRN po wyborach z 31 maja 1965 roku wchodził:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Rafalski Edward	Werbkowice
Sławikowski Erwin	Werbkowice
Jazienicki Kazimierz	Werbkowice
Koszerny Bronisław	Werbkowice
Kowalski Stanisław	Werbkowice
Szyport Józef	Werbkowice
Sędlak Winicjusz	Werbkowice
Ryszkiewicz Tadeusz	Werbkowice
Wilczak Roman	Werbkowice
Urbanowicz Stanisława	Werbkowice
Malec Ryszard	Werbkowice
Terebus Józef	Werbkowice
Sołopa Eugeniusz	Werbkowice
Krasieńczuk Tadeusz	Łysa Góra
Matwiej Helena	Terebiniec
Prus Jan	Terebiniec
Pamkiewicz Roman	Terebiniec
Tarczuk Stefan	Kotorów
Łukasiuk Józef	Malice
Ryś Józef	Malice
Kostecki Cezary	Strzyżowiec
Golec Antoni	Strzyżowiec
Gancarz Stanisław	Terebiń
Holko Leon	Terebiń
Lekan Franciszek	Terebiń
Omelczuk Józef	Terebiniec ²¹¹

²¹⁰ AP Lublin/Odział Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 10, k. 7

²¹¹ Tamże, sygn. 6, k. 3

Wyłoniono nowy skład prezydium²¹²:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Sławikowski Erwin	Członek prezydium
Jazienicki Kazimierz	Członek prezydium
Łukasiuk Józef	Członek prezydium

Przewodniczący komisji gromadzkich w okresie kadencji²¹³:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Komisja Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Sławikowski Erwin
Komisja Oświaty i Spraw Socjalnych	Malec Ryszard
Komisja Budżetów i Finansów	Jazienicki Kazimierz
Komisja Dróg i Urządzeń Gromadzkich	Łukasiuk Józef

Długoletnim sekretarzem gromadzkim pozostawał Stefan Żur.

KADENCJA 1969-1972 (1973)

Po wyborach do rad narodowych z 1 czerwca 1969 roku w skład GRN włączono następujące osoby²¹⁴:

Barczuk Stanisław
Miszczak Stanisław
Sędłak Winicjusz
Boniewski Stanisław
Jazienicki Kazimierz
Mołodowiec Krystyna
Zaleski Tadeusz
Koszerny Bronisław
Hołubik Bronisław
Gancarz Stanisław
Golec Antoni
Grzywanowska Maria
Prus Jan
Mękal Szczepan
Rafalski Edward
Łukasiuk Józef

²¹² AP Lublin/Odział Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 10, k. 80.

²¹³ Tamże, sygn. 15

²¹⁴ Dz. Urz. WRN Lublin, 1969 nr 11 poz. 129.

Klikocki Henryk
 Sałczyńska Stanisława
 Fedurek Jan
 Hubka Antoni
 Bilewicz Józef
 Skotnicki Władysław
 Szałata Józef
 Rudkowska Feliksa
 Sławikowski Erwin
 Rudyk Wawrzyniec,
 Skirski Antoni

W skład prezydium włączono następujące osoby²¹⁵:

Nazwisko i imię	Funkcja
Rafalski Edward	Przewodniczący prezydium
Jazienicki Kazimierz	Członek prezydium
Boniewski Stanisław	Członek prezydium
Hubka Antoni	Członek prezydium
Łukasiuk Jozef	Członek prezydium
Zaleski Tadeusz	Członek prezydium

Przewodniczącą Edward Rafalski stał na czele gromady do końca jej działalności w 1972 roku.

GROMADA KOTLICE

Warto jeszcze wspomnieć o gromadzie Krynice. W jej skład weszły miejscowości Honiatycze wieś, Honiatycze Kolonia oraz Honiatyczki²¹⁶. Gromada powstała w ramach powiatu tomaszowskiego, z czasem przyłączono ją do powiatu zamojskiego. W 1969 roku gromadę zniesiono i przyłączono ten obszar do gromady Niewirków²¹⁷.

²¹⁵ AP Lublin, oddział Chełm, PGRN Werbkowice, sygn. 33, k. 15.

²¹⁶ Dz. Urz. WRN Lublin, 1954 nr 15 poz. 64.

²¹⁷ Tamże, 1968 nr 13 poz. 100.

GMINNA RADA NARODOWA WERBKOWICE 1973-1990

Przełomowym wydarzeniem w dziejach polskiej administracji czasów PRL-u było powołanie na nowo gmin, często w przedwojennych granicach. Gminy te funkcjonują w większości po dziś dzień. Reforma weszła w życie z dniem 1 stycznia 1973 roku²¹⁸.

Ustanowiono wyraźny podział między funkcjami uchwałodawczymi i wykonawczymi władz gminnych.

Na czele władz lokalnych stała gminna rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych²¹⁹. Był to organ dość liczny złożony z 20 do 50 radnych²²⁰. Gminna rada narodowa była organem uchwałodawczym. Z tego grona wyłaniano prezydium złożone z przewodniczącego²²¹, zastępcy i członków prezydium będących jednocześnie przewodniczącymi komisji gminnych. Typowe komisje z tamtego okresu to: planu budżetu i finansów, rolnictwa, oświaty kultury i spraw socjalnych oraz ładu i porządku publicznego. Prezydium gminnej rady narodowej reprezentowało gminę na zewnątrz, jednak przewodniczący nie pozostawał stałym urzędnikiem gminnym.

W gminach powołano także urzędnika wzorowanego na przedwojennym wójcie – naczelnika gminy jako organ administracji państwowej. Podlegał on służbowo początkowo naczelnikowi powiatu, w następnych latach wojewodzie²²². Postawiono na fachowość, naczelnik najczęściej posiadał wyższe wykształcenie. W ówczesnych gminach zyskał on spore uprawnienia, większe od dawnych przewodniczących gromadzkich rad narodowych, co było z korzyścią dla gmin. Naczelnika powoływał na czas nieokreślony przewodniczący wojewódzkiej rady narodowej po zaopiniowaniu przez daną gminną radę narodową.

Organem pomocniczym naczelnika gminy był urząd gminy, który dzielił się na trzy zasadnicze pionki: biuro urzędu gminy (z sekretarzem biura na czele), gminną służbę rolną (z kierownikiem) oraz urząd stanu cywilnego (z kierownikiem USC na czele). Każdy urzędnik gminy musiał posiadać przynajmniej średnie wykształcenie.

Większe terytorialnie gminy stanowiły w miarę samodzielne jednostki spełniające

²¹⁸ Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.

²¹⁹ Wybory do rad narodowych przeprowadzono 9 grudnia 1973 roku, 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku. Najdłuższa była kadencja z lat 1978-1984, przedłużona z uwagi na stan wojenny.

²²⁰ W PRL-u bardzo wielką rolę przypisywano fikcyjnym wyborom. Jednocześnie im liczniejsza rada narodowa, tym bardziej „demokratyczna”.

²²¹ Od połowy lat 70-tych do 1980 roku przewodniczącym obligatoryjnie był I-szy sekretarz komitetu gminnego PZPR.

²²² Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.

większość funkcji potrzebnych ludności. Była to nowość w systemie administracji PRL-u i przyznanie się do porażki systemu gromad.

Jednostkami pomocniczymi gminy były sołectwa z sołtysami na czele, których wybierało zebranie wiejskie. Sołtysów musiały jednak zatwierdzić władze gminne.

Jak wspomniano wyżej w 1972 roku podjęto decyzję o ponownym powołaniu gmin w Polsce zlikwidowanych w 1954 roku. Wiele z nich odtworzono w dawnych granicach. Należała do nich także gmina Werbkowice, która jednak znacznie zwiększyła swoje granice względem dawnej gminy.

10. Gminę Uchanie z siedzibą gminnej rady narodowej w Uchaniach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Aurelin, Białowody, Białowody—Kolonia Pierwsza, Białowody—Kolonia Trzecia, Bokinia, Chyżowiec, Drohiczyan, Dębina, Feliksów, Gliniska, Jarosławiec, Lemieszów, Łuszczów, Łuszczów—Kolonia, Marysin, Miedniki, Mojsławice, Mojsławice—Kolonia, Odletajka, Pielaki, Putnowice Górne, Rozkoszówka, Staszic, Teratyn, Teratyn—Kolonia, Uchanie, Uchanie—Kolonia, Wola Uchańska, Wysokie.

11. Gminę Werbkowice z siedzibą gminnej rady narodowej w Werbkowicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Adelina, Alojzów, Dobromierzycze, Gozdów, Honiatycze, Honiatycze—Kolonia, Honiatyczki, Hostynne, Hostynne—Kolonia, Konopne, Kotorów, Łotów, Łysa Góra, Malice, Peresołowice, Podhorce, Sahryń, Sahryń—Kolonia, Strzyżowiec, Terebiniec, Terebiń, Turkowice, Werbkowice, Wilków, Wronowice, Zagajnik.

§ 7

W powiecie janowskim województwa lubelskiego tworzy się następujące gminy:

1. Gminę Chrzanów z siedzibą gminnej rady narodowej w Chrzanowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Chrzanów Czwarty, Chrzanów Drugi, Chrzanów—Kolonia, Chrzanów Pierwszy, Chrzanów Trzeci, Łada, Malinie, Otrocz.

2. Gminę Dzwola z siedzibą gminnej rady narodowej w Dzwoli; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Branew, Branewka, Branewka—Kolonia, Dzwola, Flisy, Kapronie, Kocudza Dolna, Kocudza Druga, Kocudza Górna, Kocudza Pierwsza, Kocudza Trzecia, Konstantów, Krzemień Drugi, Krzemień Pierwszy, Sapy, Władysławów, Zdzisławice, Zofianka Dolna.

3. Gminę Godziszów z siedzibą gminnej rady narodowej w Godziszowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Andrzejów, Godziszów Drugi, Godziszów Pierwszy, Godziszów Trzeci, Godziszów—Kolonia, Kaweczyn, Kaweczyn—Nowa Osada, Piłatka, Rataj Ordynacki, Rataj Poduchowny, Wólka Ratajska, Zdziłowice Czwarte, Zdziłowice Drugie, Zdziłowice Pierwsze, Zdziłowice Trzecie.

4. Gminę Janów Lubelski z siedzibą gminnej rady narodowej w mieście Janów Lubelski; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Biała Druga, Biała Ordynacka, Biała Pierwsza, Biała Poduchowna, Borownica, Kiszki, Kopce, Łaski, Łążek Ordynacki, Momoty Dolne, Momoty Górne, Pikule, Ruda, Szewce, Szklarnia, Ujście, Zofianka Górna.

5. Gminę Modliborzycze z siedzibą gminnej rady narodowej w Modliborzycach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Antolin, Bilsko, Brzeziny Stojęskie, Cieclocin, Dąbie, Felinów, Gwizdów, Kalenne, Lucinie, Lute, Majdan, Michałówka, Modliborzycze, Pasieka, Stupie, Stojeszyn Drugi, Stojeszyn—Kolonia, Stojeszyn Pierwszy, Świnki, Wierchowiska Drugie, Wierchowiska Pierwsze, Węgliska, Wólka Druga, Wólca—Kolonia, Wólca Pierwsza, Zamek, Zarajec.

6. Gminę Potok Wielki z siedzibą gminnej rady narodowej w Potoku Wielkim; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bania, Brzeziny, Dąbrowica, Dąbrówka, Kolonia—Potok Wielki, Maliniec, Osinki, Osówek, Potoczek, Potok Stany, Potok Stany—Kolonia, Potok Stany—Kolonia Trzecia, Potok Wielki, Radwanówka, Stawki, Wola Potocka, Zarajec Potocki.

§ 8

W powiecie krasnostawskim województwa lubelskiego tworzy się następujące gminy:

1. Gminę Fajslawice z siedzibą gminnej rady narodowej w Fajslawicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bielecha, Boniewo, Dziecinin, Fajslawice, Ignasin, Kosnowiec, Ksawerówka, Marysin, Siedliska Drugie, Siedliska Pierwsze, Suchodoły, Wola Idzikowska.

2. Gminę Gorzków z siedzibą gminnej rady narodowej w Gorzkowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Antoniówka, Baranica, Bobrowe, Bogusław, Borów, Borów—Kolonia, Borsuk, Chorupnik, Czysta Dębina, Czysta Dębina—Kolonia, Felicjan, Gorzków—Osada, Gorzków—Wieś, Góry, Józefów, Olesin, Orchowiec, Piaski Szlacheckie, Widniówka, Wielkopole, Wielobycz, Wiśniów, Zamestek.

3. Gminę Izbica z siedzibą gminnej rady narodowej w Izbicy; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bobliwo, Dworzyska, Izbica, Izbica—Wieś, Kryniczki, Majdan Krynicki, Mchy, Orłów Drewniany, Orłów

Drewniany—Kolonia, Orłów Murowany, Orłów Murowany—Kolonia, Ostrówek, Ostrzyca, Romanów, Stryjów, Tarnogóra, Tarnogóra—Kolonia, Tarzymiechy Drugie, Tarzymiechy Pierwsze, Tarzymiechy Trzecie, Topola, Wał, Wirkowice Drugie, Wirkowice Pierwsze, Wólka Orłowska, Zalesie.

4. Gminę Krasnystaw z siedzibą gminnej rady narodowej w mieście Krasnystaw; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Białka, Bzite, Czarnozem, Jaślików, Józefów, Krynica, Krupie, Krupiec, Łatyczów, Łany, Małochwiej Duży, Małochwiej Mały, Niemienice, Niemienice—Kolonia, Ostrów Krupski, Rońsko, Siennica Nadolna, Stężyca—Kolonia, Stężyca Łęczyńska, Stężyca Nadwięprzańska, Widniówka, Wincentów, Zakrzęcie—Kolonia, Zastawie—Kolonia, Zazółkiew.

5. Gminę Kraśniczyn z siedzibą gminnej rady narodowej w Kraśniczynie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Anielpol, Bończa, Bończa—Kolonia, Brzeziny, Czajki, Chełmiec, Drewniki, Franciszków, Kraśniczyn, Łukaszówka, Majdan Surhowski, Olszanka, Pniaki, Stara Wieś, Surhów, Surhów—Kolonia, Wolica, Wólka Kraśniczyńska, Zalesie, Zastawie.

6. Gminę Łopiennik Górny z siedzibą gminnej rady narodowej w Łopienniku Górnym; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Borowica, Dobryniów, Dobryniów—Kolonia, Gliniska, Krzywe, Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny—Kolonia, Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Podlesny, Majdan Krzywski, Nowiny, Olszanka, Wola Żulińska, Żulin.

7. Gminę Rudnik z siedzibą gminnej rady narodowej w Rudniku; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bzowiec, Joania, Koszuby, Majdan Borowski, Majdan Kobylański, Majdan Luczycki, Maszów, Mościska, Płonka, Płonka Polesna, Równianki, Rudnik, Suche Lipie, Suszeń, Wierzbica.

8. Gminę Rybczewice z siedzibą gminnej rady narodowej w Rybczewicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bazar, Choiny, Częstoborowice, Izdebnó, Izdebnó—Kolonia, Pilaszkowice Drugie, Pilaszkowice Pierwsze, Rybczewice Drugie, Rybczewice Pierwsze, Stryjno Drugie, Stryjno—Kolonia, Stryjno Pierwsze, Wygnanowice, Zygmuntów.

9. Gminę Siennica Różana z siedzibą gminnej rady narodowej w Siennicy Różanej; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Baraki, Boruń, Kozieniec, Maciejów, Rudka, Siennica Królewska Duża, Siennica Królewska Mała, Siennica Różana, Stójto, Wierchowiny, Wola Siennicka, Zagroda, Zdzanne, Zwierzyniec.

10. Gminę Turobin z siedzibą gminnej rady narodowej w Turobinie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Czernięcin Główny, Czernięcin Poduchowny, Elizówka, Gaj Czernięciński, Grudki Pierwsze, Grudki Drugie, Guzówka—Kolonia, Huta Turobińska, Nowa Wieś, Olszanka, Przedmieście Szczepreszyńskie, Rokitów, Tarnawa Duża, Tarnawa—Kolonia, Tarnawa Mała, Tokary, Turobin, Wólka Czernięcińska, Zabłocie, Zagrobie, Zalawcze, Zabno, Zabno—Kolonia, Żurawie.

11. Gminę Zółkiewka z siedzibą gminnej rady narodowej w Zółkiewce; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Adamówka, Borówek, Borowina, Celin, Chłaniów, Chłaniówek, Chruszczów, Dąbie, Gany, Huta, Kozarsko, Majdan Wierchowiański, Makowska, Olchowiec, Olchowiec—Kolonia, Poperczyn, Rożki, Rożki—Kolonia, Słonec, Średnia Wieś, Tokarówka, Wierchowina, Władysławin, Wólka, Zabórze, Zółkiew, Zółkiew—Kolonia, Zółkiewka Osada.

§ 9

W powiecie kraśnickim województwa lubelskiego tworzy się następujące gminy:

1. Gminę Annapol z siedzibą gminnej rady narodowej w Annapolu; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Anielin, Annapol, Baraki, Eliskowice, Borów, Dąbrowa, Grabówka, Grabówka Ukazowa, Huta, Jakubowice, Janiszów, Kopiec, Kosin, Natalin, Nowy Rachów, Opoczka, Opoka Duża, Popów, Rachów, Stary Rachów, Sucha Wólka, Świeciechów Duży, Świeciechów Poduchowny, Wymysłów, Zabełcze, Zastocze.

2. Gminę Batorz z siedzibą gminnej rady narodowej w Batorzu; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Aleksandrówka, Batorz Drugi, Batorz—Kolonia, Batorz Pierwszy, Błażek, Nowe Moczydła, Stawce, Stawce—Kolonia, Węglinek, Wola Studzińska, Wola Studzińska—Kolonia, Wólka Batorska.

3. Gminę Dzierzkowice z siedzibą gminnej rady narodowej w Dzierzkowicach; w skład nowo utworzonej gminy

Gminy działały bez większych zmian ustrojowych do 1984 roku. Dopiero wtedy na mocy ustawy z 20 lipca 1983 roku *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego*²²³ zmieniono ustrój gmin wprowadzając między innymi rady sołeckie. Był to okres po stanie wojennym, kiedy to można zauważyć już pewne próby wprowadzenia do Polski nowego, bardziej demokratycznego systemu. Formalnie wprowadzono samorząd wiejski na poziomie sołectw. Ustawa pełna była frazesów o samorządności, jednak zapisy były dość pokrętne i różnie je interpretowano. To właśnie na podstawie tej ustawy powołano rady sołeckie i nadano sołectwom uprawnienia do samodzielnego decydowania o funduszach. Była to nowość w systemie administracji lokalnej. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, następne jesienią 1988 roku. Do typowych komisji gminnych dołączono ówczasie komisję ds. samorządności.

W latach 80. nastąpił też wzrost uprawnień rad narodowych w stosunku do naczelnika gminy. W poprzedniej dekadzie władze zwierzchnie narzucały naczelnika, od lat 80. XX wieku to gminne rady narodowe wybierały naczelnika, jednak pod ścisłym nadzorem służb wojewódzkich. Wojewoda powoływał naczelnika, na wniosek gminnej rady narodowej.

System gminnych rad narodowych oraz organ administracji państwowej, jakim był naczelnik gminy został zlikwidowany w 1990 roku, na podstawie ustaw uchwalonych przez Sejm kontraktowy w dniu 8 marca 1990 roku (między innymi ustawy o samorządzie terytorialnym²²⁴, która mimo wielokrotnych zmian, obowiązuje do chwili obecnej²²⁵).

²²³ Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185.

²²⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz.95)

²²⁵ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz.446)

Gmina Werbkowice rozpoczęła działalność 1 stycznia 1973 roku początkowo w ramach powiatu hrubieszowskiego, następnie województwa zamojskiego (od 1975 roku). Powstała głównie na bazie dawnej gromady Werbkowice (bez wsi Leopoldów) oraz częściowo gromad Turkowice, Hostynne i Niewirków (Honiatycze). W sumie w skład gminy weszło 26 wsi (sołectw) z Werbkowicami jako centrum gminy. Tak uzasadniono ustanowienie siedziby władz gminnych w Werbkowicach: *sprzyjać to będzie wszechstronnie i równomiernie oddziaływaniu ośrodków kulturalno-oświatowych i usługowych usytuowanych w tej miejscowości*²²⁶.

Gmina liczyła ówczasie 13 199 mieszkańców, w tym 9 528 osób utrzymywało się z rolnictwa. Na terenie gminy działało 15 szkół podstawowych, w tym także szkoły jednoklasowe oraz 2 przedszkola. Funkcjonowały 4 państwowe gospodarstwa rolne, w tym Technikum Rolnicze w Turkowicach. Działał też PGR Sahryń z filią w Terebiniu. W Malicach funkcjonowała spółdzielnia produkcyjna. Działała Spółdzielnia Oszczędnościowo-Pożyczkowa, Gminna Spółdzielnia SCh, posterunek Milicji Obywatelskiej, dom kultury, 2 stałe kina, 4 biblioteki, 4 urzędy pocztowe, ośrodek zdrowia, 1 spółdzielnia zdrowia. Dodatkowo punkt felczerski, 2 punkty zdrowia, lecznica weterynaryjna²²⁷.

Gmina miała charakter rolniczo-przemysłowy z uwagi na działalność Cukrowni Werbkowice oraz zakładu produkcyjnego – „Prefabrykaty”, działał także PZZ Werbkowice²²⁸. Usługi dla rolnictwa świadczył POM Gozdów oraz szereg kółek rolniczych (w następnych latach połączonych w Spółdzielnię Kółek Rolniczych). Na terenie gminy działało 2 600 gospodarstw rolnych użytkujących ponad 19 000 ha użytków rolnych.

Werbkowice w tym okresie przeżywały gwałtowny rozwój przemysłu, budowały się nowe domy, wytyczano nowe ulice²²⁹.

W latach 70. XX wieku gmina Werbkowice zajmowała pierwsze miejsca w różnego rodzaju konkursach, zarówno w ramach dużego województwa lubelskiego, jak i mniejszego województwa zamojskiego.

²²⁶ AP Zamość, GRN Werbkowice, sygn. 1, k. 33.

²²⁷ Tamże.

²²⁸ Tamże.

²²⁹ Ulice w Werbkowicach w 1973 roku: 22 lipca, Zamojska, S. Staszica, T. Kościuszki, K. Świerczewskiego, Krótka, Przemysłowa, M. Kopernika, A. Mickiewicza, Partyzantów, 1 maja, Kolejowa, M. Nowotki, B. Prusa, H. Sawickiej, H. Sienkiewicza, P. Skargi, Polna, Poprzeczna, Nadrzeczna, Wiejska, Wspólna, Cicha i Kryształowa.

Pierwsza sesja Gminnej Rady Narodowej w Werbkowicach miała miejsce 3 stycznia 1973 roku. Otworzył ją radny senior Antoni Hubka²³⁰. Radnymi byli radni wybrani jeszcze w 1969 roku do gromadzkich rad narodowych.

W skład pierwszego prezydium GRN powołano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Jazienicki Kazimierz	Przewodniczący prezydium
Ferens Paulin	Zastępca przewodniczącego
Zaleski Tadeusz	Członek prezydium
Łukasiuk Józef	Członek prezydium
Szczerbik Krystyna	Członek prezydium
Miszczak Stanisława	Członek prezydium ²³¹

Poniżej lista radnych z okresu styczeń-listopad 1973:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Barczuk Stanisław	Werbkowice
Miszczak Stanisław	Werbkowice
Sędlak Winicusz	Werbkowice
Boniewski Stanisław	Werbkowice
Zaleski Tadeusz	Werbkowice
Jazienicki Kazimierz	Werbkowice
Szczerbik Krystyna	Werbkowice
Koszerny Bronisław	Werbkowice
Skotnicki Władysław	Werbkowice
Rutkowska Feliksa	Gozdów
Hubka Antoni	Gozdów
Sałaczyńska Stanisława	Konopne
Rafalski Edward	Kotorów
Fedurek Jan	Łysa Góra
Łukasiuk Józef	Malice
Klikocki Henryk	Malice
Golec Antoni	Strzyżowiec
Rudyk Bronisław	Podhorce
Skirski Czesław	Podhorce
Prus Jan	Terebiniec
Gancarz Stanisław	Terebiń
Kusiak Bronisław	Dobromierzyce
Korga Stanisław	Peresołowice
Kobak Stanisław	Kolonia Hostynne
Krztoń Tadeusz	Kolonia Hostynne
Sznajdrowicz Romuald	Kolonia Hostynne
Porebska Genowefa	Hostynne
Śleboda Józef	Honiatyczki

²³⁰ AP Zamość, GRN Werbkowice, sygn. 1, k. 4.

²³¹ Tamże, k. 14.

Hołdaś Józef	Honiatyczki
Skiba Teresa	Kolonia Honiatycze
Kulik Marian	Kolonia Honiatycze
Lubaś Feliksa	Honiatycze
Hasiuk Stefania	Kolonia Honiatycze
Litwińczuk Władysław	Kolonia Honiatycze
Krygiel Alfred	Honiatycze
Banach Wanda	Turkowice
Hawryluk Tadeusz	Turkowice
Pawłoś Bazyli	Turkowice
Diduch Roman	Sahryń
Tujaka Tadeusz	Sahryń
Ferens Paulin	Sahryń Kolonia
Kowalski Zygmunt	Sahryń Kolonia
Sobczak Jan	Sahryń Kolonia
Hawryluk Adam	Wronowice
Jarochiewicz Jan	Wronowice
Oleszczuk Władysław	Wronowice
Rybczyński Jakub	Wronowice
Iwaniuk Edwarda	Zagajnik
Ptak Antoni	Zagajnik
Kloc Maria	Terebiń
Mękal Szczepan	Terebiń
Bieńkowski Bronisław	Sahryń
Gontarz Antoni	Hostynne
Bieńkowski Michał	Adelina
Hołubik Bronisław	Wilków ²³²

KADENCJA 1973-1977

W wyborach do rad gminnych z 9 grudnia 1973 roku wybrano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Barczuk Stanisław	Werbkowice
Miszczał Stanisław	Werbkowice
Sędłak Winicjusz	Werbkowice
Boniewski Stanisław	Werbkowice
Zaleski Tadeusz	Werbkowice
Szczerbik Krystyna	Werbkowice
Koszerny Bronisław	Werbkowice
Skotnicki Władysław	Alojzów
Hubka Antoni	Gozdów
Bilewicz Józef	Gozdów
Rutkowska Feliksa	Gozdów
Rafalski Edward	Kotorów
Fedurek Jan	Łysa Góra
Łukasiuk Józef	Malice
Klikocki Henryk	Malice
Golec Antoni	Strzyżowiec

²³² Tamże, k. 135.

Rudyk Bronisław	Podhorce
Skirski Czesław	Podhorce
Prus Jan	Terebiniec
Gancarz Stanisław	Terebiń
Kusiak Bronisław	Dobromierzyce
Korga Stanisław	Peresołowice
Kobak Stanisław	Kolonia Hostynne
Krztoń Tadeusz	Kolonia Hostynne
Sznajdrowicz Romuald	Kolonia Hostynne
Porębska Genowefa	Hostynne
Śleboda Józef	Honiatyczki
Hołdaś Józef	Honiatyczki
Skiba Teresa	Kolonia Honiatycze
Kulik Marian	Kolonia Honiatycze
Lubaś Feliksa	Honiatycze
Hasiuk Stefania	Kolonia Honiatycze
Litwińczuk Władysław	Kolonia Honiatycze
Krygiel Alfred	Honiatycze
Banach Wanda	Turkowice
Hawryluk Tadeusz	Turkowice
Pawłoś Bazyli	Turkowice
Diduch Roman	Sahryń
Tujaka Tadeusz	Sahryń
Ferens Paulin	Kolonia Sahryń
Kowalski Zygmunt	Kolonia Sahryń
Sobczak Jan	Kolonia Sahryń
Hawryluk Adam	Wronowice
Jarochiewicz Jan	Wronowice
Oleszczuk Władysław	Wronowice
Rybczyński Jakub	Wronowice
Iwaniuk Edwarda	Zagajnik
Ptak Antoni	Zagajnik
Kloc Maria	Terebiń
Mękal Szczepan	Terebiń
Gontarz Antoni	Hostynne
Bieńkowski Michał	Adelina
Hołubik Bronisław	Wilków
Szałata Józef	Alojzów

Od 17 grudnia 1973 roku powołano nowy skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja
Dyrak Julian	Przewodniczący prezydium
Barczuk Stanisław ²³³	Zastępca przewodniczącego
Romanowska Maria	Zastępca przewodniczącego
Ferens Paulin	Przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia
Zaleski Tadeusz	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Skiba Józef	Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury

²³³ Dyrektor szkół gminnych.

	i Spraw Socjalnych
Rafalski Edward	Przewodniczący Komisji Ładu i Porządku Publicznego ²³⁴

W 1977 roku doszło do zmiany na stanowisku przewodniczącego prezydium GRN Werbkowice. Dyrak Julian został odwołany, powołano natomiast Fabiana Żaroffę, prawdopodobnie osobę z zewnątrz. Upřednio został wybrany I sekretarzem Komitetu Gminnego PZPR. Była to typowa praktyka tamtych czasów.

KADENCJA 1978-1984

W skład GRN Werbkowice od 5 lutego 1978 roku wchodzili:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Słotwińska Bogusława	Werbkowice
Pokrywka Czesław	Werbkowice
Łagowicz Zygmunt	Werbkowice
Rajtak Teresa	Werbkowice
Dąbrowski Tadeusz	Werbkowice
Dyrak Julian	Werbkowice
Barczuk Stanisław	Werbkowice
Rybacha Józef	Werbkowice
Luchowski Wawrzyniec	Werbkowice
Gnasiuk Władysław	Wilków
Gnasiuk Marian	Wilków
Długosz Maria	Podhorce
Hubka Antoni	Gozdów
Czyrka Bronisław	Gozdów
Skiba Józefa	Gozdów
Piłat Mieczysław	Alojzów
Dobroć Zenon	Alojzów
Golec Antoni	Strzyżowiec
Smola Maria	Terebiń
Wilkos Mieczysław	Terebiniec
Rudziński Zygmunt	Terebiń
Mendoń Marian	Terebiń
Krawczuk Eustachy	Malice
Rafalski Edward	Kotorów
Kapusta Krystyna	Malice
Ciucka Sabina	Konopna
Tęcza Kazimierz	Łysa Góra
Sznajdrowicz Romuald	Hostynne Kolonia

²³⁴ Tamże, sygn. 1, k. 177.

Chomik Zofia	Hostynne wieś
Jakubczak Jan	Łotów
Kula Bernard	Hostynne Kolonia
Żaroffe Fabian	Werbkowice
Sydoruk Jan	Peresołowice
Ważna Danuta	Dobromierzyce
Misiuta Marianna	Honiatyczki
Prystupa Michał	Honiatycze Kolonia
Ciołko Radosław	Honiatycze
Wodziński Leon	Turkowice
Łobocki Stanisław	Turkowice
Gleń Czesława	Wronowice
Bieńkowski Bronisław	Sahryń
Ferens Paulin	Sahryń Kolonia
Iwaniuk Edwarda	Zagajnik
Kowalski Jerzy	Adelina

Od 17 lutego 1978 roku w skład prezydium weszli:

Nazwisko i imię	Funkcja
Żaroffe Fabian	Przewodniczący prezydium
Ferens Paulin	Zastępca przewodniczącego
Barczuk Stanisław	Zastępca przewodniczącego
Łobocki Stanisław	Przewodnicząca Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia
Banaszek Stanisław, następnie Bronicki Marian	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Skiba Józef	Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Rafalski Edward (zmarł w trakcie kadencji), następnie Drożdziel Ryszard	Przewodniczący Komisji Przestrzegania Ładu i Porządku Publicznego ²³⁵

Od listopada 1980 roku nowym przewodniczącym prezydium został Wawrzyniec Luchowski²³⁶.

KADENCJA 1984-1988

W skład GRN w kadencji 1984-1988 wchodził (wybory do rad narodowych z 17 czerwca 1984 roku)²³⁷:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamczuk Dariusz	Hostynne Kolonia

²³⁵ Tamże, sygn. 1, k. 177.

²³⁶ Tamże, sygn. 9, k. 64.

²³⁷ Tamże, sygn. 13, k. 45.

Barabas Bolesław	Gozdów
Belz Mieczysław	Gozdów
Ciucki Jakub	Konopne
Dąbrowski Władysław	Terebiniec
Duda Kazimierz	Turkowice
Dyrak Julian	Werbkowice
Fedurek Jan	Łysa Góra
Ferens Paulin	Sahryń Kolonia
Garbacz Jan	Terebiniec
Gnasiuk Waclaw	Wilków
Hajduk Romuald	Strzyżowiec
Hasiuk Stefan	Honiatycze Kolonia
Hawryluk Adam	Wronowice
Holdys Franciszek	Podhorce
Janicki Adolf	Honiatyczki
Jakubczak Jan	Łotów
Kapusta Krystyna	Malice
Karaś Zygmunt	Zagajnik
Kloc Jan	Terebiń
Korga Zofia	Kolonia Hostynne
Korkosz Marian	Terebiń
Korol Adam	Malice
Kostecki Paweł	Werbkowice
Kowalski Jerzy	Adelina
Litwińczuk Janusz	Werbkowice
Łagowicz Zygmunt	Werbkowice
Majewska Zofia	Werbkowice
Nowosad Lucyna	Sahryń
Pełka Franciszek	Turkowice
Piłat Mieczysław	Alojzów
Rajtak Teresa	Werbkowice
Rodzik Zdzisława	Hostynne
Rusiński Władysław	Werbkowice
Saturska Alina	Werbkowice
Skiba Józefa	Gozdów
Strycharz Piotr	Werbkowice
Sydoruk Jan	Peresołowice
Symula Czesław	Terebiń
Szałata Leonard	Alojzów
Tujaka Jan	Kotorów
Wietrzyk Aleksander	Podhorce

Od 1 lipca 1984 roku w skład prezydium GRN wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Strycharz Piotr	Przewodniczący prezydium
Ferens Paulin	Zastępca przewodniczącego
Majewska Zofia	Zastępca przewodniczącego
Hasiuk Stefan	Przewodnicząca Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia
Kloc Jan	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Skiba Józefa	Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Pełka Franciszek	Przewodniczący Komisji Przestrzegania Ładu i Porządku Publicznego
Kostecki Paweł	Przewodniczący Komisji ds. Samorządu ²³⁸

KADENCJA 1988-1990²³⁹:

Po wyborach do rad narodowych z 19 czerwca 1988 roku w skład GRN wybrano:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamczuk Stanisław	Kotorów
Barabas Bolesław	Gozdów
Barczuk Witold	Werbkowice
Bondyra Leszek	Gozdów
Chomik Adam	Hostynne
Ciucki Piotr	Konopne
Czyrka Wiesław	Gozdów
Długosz Czesław	Podhorce
Fusiara Grażyna	Terebiń
Garbacz Jan	Terebiniec
Gnasiuk Waclaw	Kolonia Wilków
Górski Jerzy	Werbkowice
Guźmięga Jan	Turkowice
Haczykowski Ryszard	Dobromierzyce
Hajduk Romuald	Strzyżowiec
Hawryluk Adam	Wronowice
Karaś Zygmunt	Zagajnik
Kloc Michał	Terebiń
Kowalski Jerzy	Adelina
Kozyra Jan	Honiatyceze
Krajewski Franciszek	Werbkowice
Kula Stanisław	Hostynne Kolonia
Kuźmiński Jerzy	Werbkowice
Litwińczuk Janusz	Werbkowice

²³⁸ Tamże, sygn. 13, k. 16.

²³⁹ Tamże, sygn. 17, k. 108-109.

Łyciuk Kazimierz	Malice
Machaj Janusz	Terebiń
Maliszewski Stanisław	Werbkowice
Małek Bogusław	Gozdów
Małek Teresa	Werbkowice
Mękal Szczepan	Terebiń
Nowaczewski Kazimierz	Peresołowice
Pawłowski Lech	Podhorce
Pelc Kazimierz	Peresołowice
Piluś Halina	Turkowice
Pobłocki Ryszard	Sahryń Kolonia
Rajtak Teresa	Werbkowice
Rumiński Julian	Hostynne Kolonia
Sieraczyński Lech	Honiatyczki
Siuda Wojciech	Werbkowice
Strycharz Piotr	Werbkowice
Szeremeta Henryk	Honiatycze Kolonia
Szewczuk Jerzy	Łysa Góra
Świąder Witold	Sahryń Kolonia
Terebus Bernard	Wilków

Od 1 lipca 1988 roku w skład GRN weszli:

Nazwisko i imię	Funkcja
Strycharz Piotr	Przewodniczący prezydium
Piluś Halina	Zastępca przewodniczącego
Ciucki Piotr	Zastępca przewodniczącego
Terebus Bernard	Przewodniczący Komisji ds. Samorządu
Krajewski Franciszek	Przewodniczący Komisji ds. Rozwoju Gospodarczego, Budżetu, Ochrony Środowiska i Komunikacji
Litwińczuk Janusz	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Pobłocki Ryszard	Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury, Opieki Zdrowotnej i Sportu
Świąder Witold	Przewodniczący Komisji Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego ²⁴⁰

Powyższe prezydium pełniło swoją funkcję do kwietnia 1990 roku.

²⁴⁰ Tamże, sygn. 17, k. 91.

URZĄD GMINY WERBKOWICE

Urząd Gminy Werbkowice rozpoczął działalność 2 stycznia 1973 roku (poniedziałek). Władze zwierzchnie powołały na naczelnika gminy Stanisława Pawłosa²⁴¹. Pierwszym sekretarzem biura UG został Stefan Żur. Na czele Gminnej Służby Rolnej (GSR) stanął Witold Afteka.

W 1975 roku doszło do zmiany naczelnika gminy. Stanisław Pawłoś został odwołany ze stanowiska i zastąpił go Witold Afteka – dotychczasowy szef Gminnej Służby Rolnej. Nowym kierownikiem GSR został Tadeusz Piotrowski. Sekretarzem Biura UG pozostawał nadal Stefan Żur. W końcu lat 70. nowym kierownikiem gminnych służb rolnych został Janusz Litwińczuk.

W sierpniu 1979 roku naczelnik Witold Afteka zrezygnował ze względu na stan zdrowia. Stanowisko naczelnika ponownie zajął Stanisław Pawłoś²⁴². Była to dość nietypowa sytuacja w tamtym okresie. Wiosną 1982 roku naczelnik Stanisław Pawłoś został ponownie odwołany i nowym naczelnikiem został Stefan Żur – dotychczasowy sekretarz. Na wakujące stanowisko sekretarza powołano Mirosława Kozaka, który pracował do 1989 roku.

W lipcu 1986 roku nastąpiła kolejna zmiana naczelnika gminy. Stefan Żur odszedł ze względu na stan zdrowia²⁴³. Wojewoda zamojski powołał na to stanowisko Mariana Jarząbka²⁴⁴, który pracował do wiosny 1990 roku. Na przełomie 1989 i 1990 roku pełniącym obowiązki sekretarza została Izabela Kulczyńska.

W aktach gminy pojawiają się także nazwiska innych pracowników UG. Są to:

Nazwisko i imię	Stanowisko	Data wzmianki
Kozak Mirosław	Główny Księgowy UG	1974-1981
Łagowiec Zygmunt	Główny Księgowy UG	1982-1990
Kotowoda Teresa	Kierownik USC	1982
Dobrzyński Jan	Kierownik Referatu Budownictwa	1982
Bojda Henryk	Kierownik referatu Planowania i Finansów UG	1984
Tchórzewska Alina	Kierownik referatu Handlu	1984
Gawel Teresa	Kierownik referatu Geodezji i gospodarki gruntami	1989

²⁴¹ Tamże, sygn. 6, k. 11.

²⁴² Tamże, sygn. 37, k. 73.

²⁴³ Chorował od stycznia 1986 roku.

²⁴⁴ Tamże, sygn. 44, k. 49.

SOŁTYSI

Sołtysi i podsołtysi wybrani w 1974 roku²⁴⁵:

Sołectwo	Sołtys	Podsołtys
Adelina	Łukasiuk Edward	Ptak Stanisław
Alojzów	Piłat Mieczysław	Tereszkiewicz Roman
Dobromierzyce	Kusiak Edward	Szuwarski Ignacy
Gozdów	Radkowski Bogdan	Jaskóła Władysław
Honiatycze	Kliszcz Franciszek	Torbicz Waław
Honiatycze Kolonia	Litwińczuk Kazimierz	Kubik Marian
Honiatyczki	Śleboda Józef ²⁴⁶	Ożóg Florian
Hostynne Kolonia	Maga Grzegorz	Łasocha Kazimierz
Hostynne wieś	Chomik Piotr	Skibiński Eugeniusz
Konopne	Sagata Władysław ²⁴⁷	Danieluk Michał
Kotorów	Rafalski Waław ²⁴⁸	Buczyński Maciej
Łotów	Olszański Michał	Guzik Witold
Łysa Góra	Brak danych	Misiarz Stefan
Malice	Krawczuk Eustachy ²⁴⁹	Korol Adam
Peresołowice	Burak Michał	Jochaniuk Władysław
Podhorce	Sawka Bronisław ²⁵⁰	Brak danych
Sahryń	Staszewski Eugeniusz	Grzywna Józef
Sahryń Kolonia	Gzik Jan	Piądło Józef
Strzyżowiec	Kostecki Cezary	Golec Antoni
Terebiniec	Fedoniuk Stanisław	Wojturski Mieczysław
Terebiń	Gancarz Stanisław	Lekan Franciszek
Turkowice	Bardyga Jan	Brak danych
Werbkowice	Witkowski Władysław	Piotrowski Stefan
Wilków	Terebus Bernard ²⁵¹	Tracz Stanisław
Wronowice	Mazurek Feliks ²⁵²	Gleń Henryk
Zagajnik	Cur Julian	Karaś Czesław

²⁴⁵ Tamże, sygn. 32, k. 32.

²⁴⁶ Wieś znana z licznych czynów społecznych.

²⁴⁷ Wybrany po raz pierwszy. Wcześniej Kluczyk Walentyna.

²⁴⁸ Wieś znana z licznych czynów społecznych.

²⁴⁹ Wybrany po raz pierwszy. Wcześniej Tadeusz Prus.

²⁵⁰ Wybrany po raz pierwszy.

²⁵¹ Wybrany po raz pierwszy.

²⁵² Wybrany po raz pierwszy. Wcześniej Szewczuk Edward.

Sołtysi gminy Werbkowice w 1975 roku²⁵³:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Adelina	Łukasiuk Edward
Alojzów	Piłat Mieczysław
Dobromierzyce	Kusiak Edward
Gozdów	Radkowski Bogdan
Honiatycze	Kliszcz Franciszek
Honiatycze Kolonia	Litwińczuk Kazimierz
Honiatyczki	Śleboda Józef, następnie Bączkowski Henryk
Hostynne wieś	Chomik Piotr
Hostynne Kolonia	Maga Grzegorz
Konopne	Sagata Władysław
Kotorów	Rafalski Wacław, od 1976 Pożoga Ryszard
Łotów	Olszański Michał
Łysa Góra	Woźniak Tadeusz
Malice	Krawczyk Eustachy
Podhorce	Sawka Bronisław
Peresołowice	Burak Michał
Sahryń	Grzywna Józef
Sahryń Kolonia	Gzik Jan
Strzyżowiec	Musolf Jan (od 1976 roku)
Terebiniec	Fedoniuk Stanisław
Terebiń	Gancarz Stanisław, następnie Zych Robert
Turkowice	Bardyga Jan
Werbkowice	Witkowski Władysław, następnie Chawera Bolesław
Wilków	Terebus Bernard
Wronowice	Mazurek Marian ²⁵⁴ , następnie Gleń Henryk
Zagajnik	Cur Julian

²⁵³ Nie jest to pełna lista. Często sołtysi pełnili także funkcje radnych i w takim przypadku wpisywani byli w liście radnych. Tamże, sygn. 3, k. 70.

²⁵⁴ Do 1975 roku.

Sołtysi gminy Werbkowice w 1980 roku²⁵⁵:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Adelina	Łukasiuk Edward
Alojzów	Piłat Mieczysław
Dobromierzyce	Kusiak Edward
Gozdów	Radkowski Bogdan
Honiatycze Kolonia	Maga Grzegorz
Honiatycze	Daciej Stanisław
Honiatyczki	Bączkowski Henryk
Hostynne Kolonia	Maga Grzegorz
Hostynne	Chomik Piotr
Konopne	Sagata Władysław
Kotorów	Požoga Ryszard
Łotów	Olszański Józef
Łysa Góra	Woźniak Tadeusz
Malice	Krawczyk Eustachy (prawdopodobnie)
Peresołowice	Burak Michał
Podhorce	Kucy Józef
Sahryń Kolonia	Gzik Jan
Sahryń	Staszewski Eugeniusz
Strzyżowiec	Szokoła Stanisław
Terebiniec	Fedoniuk Stanisław
Terebiń	Zych Robert
Turkowice	Bardyga Jan (prawdopodobnie)
Werbkowice	Krupiński Zygmunt
Wilków	Terebus Bernard
Wronowice	Gleń Henryk
Zagajnik	Karaś Józef

Sołtysi gminy Werbkowice w 1982 roku²⁵⁶:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Adelina	Kozak Ryszard
Alojzów	Piłat Mieczysław ²⁵⁷
Dobromierzyce	Kusiak Edward
Gozdów	Zajac Władysław
Honiatycze	Daciej Stanisław
Honiatycze Kolonia	Bączkowski Henryk
Honiatyczki	Sieraczyński Lech
Hostynne	Chomik Piotr
Hostynne Kolonia	Maga Grzegorz

²⁵⁵ Tamże, sygn. 9, k. 47.

²⁵⁶ Tamże, sygn. 9, k. 62.

²⁵⁷ Także radny.

Konopne	Sagata Władysław
Kotorów	Požoga Ryszard
Łotów	Malinowska Barbara
Łysa Góra	Woźniak Tadeusz
Malice	Krawczyk Eustachy ²⁵⁸
Peresołowice	Burak Michał
Podhorce	Kucy Józef
Sahryń	Traczuk Mieczysław
Sahryń Kolonia	Gzik Jan
Strzyżowiec	Szokało Stanisław
Terebiniec	Fedoniuk Stanisław
Terebiń	Kazański Ryszard
Turkowice	Bartyga Jan
Werbkowice	Krupiński Zygmunt
Wilków	Terebus Bernard
Wronowice	Gleń Henryk
Zagajnik	Karaś Józef

Przewodniczący rad sołeckich i sołtysi w kadencji 1984-1988²⁵⁹:

Sołectwo	Przewodniczący RS	Sołtys
Adelina	Kozak Ryszard	Kozak Ryszard
Alojzów	Piłat Mieczysław	Piłat Mieczysław
Dobromierzyce	Ostasz Zbigniew	Baran Tadeusz
Gozdów	Zajac Władysław	Zajac Władysław
Hostynne	Leszczyński Paweł	Łappo Zygmunt
Hostynne Kolonia	Zięba Janusz	Hrycuniak Aleksander
Honiatycze	Ciołko Radosław	Daciej Stanisław
Honiatycze Kolonia	Skirski Józef	Skirski Józef
Honiatyczki	Bączkowski Henryk	Bączkowski Henryk
Konopne	Sagata Władysław	Sagata Władysław
Kotorów	Kraszewski Waclaw	Požoga Ryszard
Łotów	Olszański Michał	Olszański Michał
Łysa Góra	Misiarz Stefan	Woźniak Tadeusz
Malice	Szuptarski Stanisław	Musiał Henryk
Peresołowice	Pelc Kazimierz	Burak Michał
Podhorce	Pawłowski Lech	Musolf Jan
Sahryń	Traczuk Mieczysław	Traczuk Mieczysław
Sahryń Kolonia	Sokal Franciszek	Świąder Witold
Strzyżowiec	Golec Wiesław	Szokało Stanisław
Terebiniec	Wojturski Mieczysław	Kral Franciszek
Terebiń	Gancarz Michał	Gancarz Michał

²⁵⁸ Także radny.

²⁵⁹ Tamże, sygn. 17, k. 80.

Turkowice	Pokrywka Sylwester	Łobocki Henryk
Werbkowice	Borys Józef	Krupiński Zygmunt
Wilków	Terebus Bernard	Terebus Bernard
Wronowice	Saj Czesław	Gleń Henryk
Zagajnik	Caboń Leon	Karaś Józef

Przewodniczący rad sołeckich i sołtysi w kadencji 1988-1990²⁶⁰:

Sołectwo	Przewodniczący RS	Sołtys
Adelina	Kozak Ryszard	Kozak Ryszard
Alojzów	Piłat Mieczysław	Piłat Mieczysław
Dobromierzyce	Ostasz Zbigniew	Janiak Stanisław
Gozdów	Zajac Władysław	Zajac Władysław
Hostynne wieś	Chomik Adam	Łappo Zygmunt
Hostynne Kolonia	Zięba Janusz	Hrycuniak Aleksander
Honiatycze	Krygiel Alfred	Ciołko Radosław
Honiatycze Kolonia	Hasiuk Stefan	Skirski Józef
Honiatyczki	Misiuta Józef	Sieraczyński Lech
Konopne	Sałczyńska Stanisława	Sagata Władysław
Kotorów	Kraszewski Wacław	Mirecki Marian
Łotów	Olszański Michał	Olszański Michał
Łysa Góra	Szewczuk Jerzy	Woźniak Tadeusz
Malice	Szuptarski Stanisław	Musiał Henryk
Peresołowice	Pelc Kazimierz	Burak Michał
Podhorce	Pawłowski Lech	Skirski Czesław
Sahryń wieś	Traczuk Mieczysław	Traczuk Mieczysław
Sahryń Kolonia	Sokal Franciszek	Świąder Witold
Strzyżowiec	Podolak Wiesław	Golec Wiesław
Terebiniec	Nowiński Stanisław	Kral Franciszka
Terebiń	Gancarz Michał	Gancarz Michał
Turkowice	Pokrywka Sylwester	Łobocki Henryk
Werbkowice	Borys Józef	Krupiński Zygmunt
Wilków	Terebus Bernard	Terebus Bernard
Wilków Kolonia	Wrona Waldemar	Wrona Waldemar
Wronowice	Saj Czesław	Terejko Walerian
Zagajniki	Wójcik Ewa	Wójcik Ewa

²⁶⁰ Tamże, sygn. 19, k. 41.

WSPÓŁCZESNA GMINA WERBKOWICE

W dniu 27 maja 1990 roku weszła w życie nowa ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku²⁶¹. Tego dnia przeprowadzono także pierwsze wolne wybory do rad gmin.

Wybory do rad przeprowadzano także: 19 czerwca 1994 roku (kadencja 1994-1998), 11 października 1998 (kadencja 1998-2002), 27 października 2002 (kadencja 2002-2006, tego dnia po raz pierwszy wybierano bezpośrednio wójtów gmin), 12 listopada 2006 (kadencja 2006-2010), 21 listopada 2010 roku (kadencja 2010-2014) oraz 16 listopada 2014 roku (kadencja 2014-2018).

Rok 1990 był wyjątkowy, bowiem kończyły działalność stare struktury gminne, a zaczynały zupełnie nowe, już samorządowe. W nowym ustroju samorządowym funkcje uchwałodawcze posiada rada gminy (miasta) wybierana w wyborach powszechnych. Rada gminy wybiera spośród siebie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego.

Rada gminy decyduje o głównych kierunkach działalności gminy. Do jej wyłącznej właściwości należało (w 1990 roku):

- uchwalanie statutu gminy
- wybór i odwołanie zarządu, stanowienie o kierunkach jego działania oraz przyjmowanie sprawozdań z jego działalności
- powoływanie i odwoływanie sekretarza oraz skarbnika gminy
- uchwalanie budżetu gminy oraz przyjmowanie sprawozdań z działalności finansowej gminy i udzielanie absolutorium zarządowi z tego tytułu
- uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- uchwalania programów gospodarczych
- ustalanie zakresu działania sołectw oraz przekazywania im składników mienia do korzystania
- podejmowanie uchwał w sprawach podatków i opłat w granicach określonych w odrębnych ustawach
- podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych gminy, przekraczających zakres zwykłego zarządu

²⁶¹ Dziennik Ustaw z 1990 roku, nr 16, poz. 95.

W latach 1990-2002 organem wykonawczym gmin były zarządy gminne na czele z wójtem wybieranym przez radę gminy. Do kompetencji zarządów gminy należało w szczególności:

- przygotowywanie projektów uchwał rady gminy (miasta),
- określanie sposobu wykonywania uchwał,
- gospodarowanie mieniem komunalnym
- wykonywanie budżetu
- zatrudnianie i zwalnianie kierowników gminnych jednostek organizacyjnych

Zarządy gmin funkcjonowały w przeciągu trzech kadencji (1990-1994, 1994-1998, 1998-2002). Od jesieni 2002 roku organem wykonawczym w gminie jest jednoosobowo wójt (burmistrz) wybierany przez mieszkańców gminy w bezpośrednich wyborach.

Do końca 1998 roku gmina funkcjonowała w ramach województwa zamojskiego. Od 1 stycznia 1999 roku jednostkę włączono do reaktywowanego powiatu hrubieszowskiego i województwa lubelskiego²⁶².

²⁶² Dz. U. 1998 nr 103 poz. 652, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 w sprawie utworzenia powiatów.

BIBLIOGRAFIA

Archiwum Państwowe w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Hrubieszowie, Wydział Powiatowy w Hrubieszowie, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie

Archiwum Państwowe Lublinie, oddział w Chelmie, Akta Gminy Werbkowice, Prezydium GRN w Gozdowie, Akta PGRN Hostynne, PGRN Hostynne, PGRN Terebiniec, PGRN Turkowice, PGRN Werbkowice,

Archiwum Państwowe w Zamościu, Gminna Rada Narodowa Werbkowice.

Bandurka M, *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995.

Ćwik. W., J. Reder J, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977.

Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1864 i 1866.

Dzienniku Urzędowe Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie, 1954-1972.

Dzienniki Ustaw RP (PRL), 1918-1998.

Gałąj Dyżma, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978.

Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990.

Księga Adresowa Polski wraz z Wolnym Miastem Gdańskiem Dla Handlu, Przemysłu, Rzemiosła i Rolnictwa 1929, Warszawa 1930.

Kukulski J., *Realizacja reformy gminnej w 1864 roku w Królestwie Polskim*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989.

Lubelski Dziennik Wojewódzki, 1935.

Mapa jeneralna województwa lubelskiego ułożona według najlepszych źródeł przez Juliusza Colberg, Warszawa 1826.

Mapa gmin Rzeczypospolitej Polskiej, podział administracyjny według stanu z dnia 1 kwietnia 1938 roku.

Mencel Tadeusz, *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod. red. Heleny Brodowskiej, Warszawa 1989.

Przebój, ilustrowane czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym, nr 8 z 1930 roku.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902.

Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925, województwo lubelskie, powiat hrubieszowski.

Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej, ludność i budynki, województwa centralne, Warszawa 1933.

Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, *Studia Łomżyńskie*, tom IV.

Topograficzna Karta Królestwa Polskiego, Warszawa 1839.

Wykaz gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu z dnia 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952.

Zajączkowski M. *Ukraińskie podziemie na Lubelszczyźnie w okresie okupacji niemieckiej 1939-1944*, Lublin-Warszawa 2015.

Spis treści

WSTĘP.....	2
KSIĘSTWO WARSZAWSKIE 1807-1815.....	3
KRÓLESTWO POLSKIE 1815-1863	4
KRÓLESTWO POLSKIE 1863-1915	8
USTRÓJ GMIN WIEJSKICH	14
I WOJNA ŚWIATOWA	19
OKRES II RZECZYPOSPOLITEJ	20
II WOJNA ŚWIATOWA	42
LATA 1944-1954.....	44
GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972	51
GROMADA GOZDÓW	56
GROMADA HOSTYNNIE.....	62
GROMADA TEREBINIEC	70
GROMADA TURKOWICE	72
GROMADA WERBKOWICE.....	80
GROMADA KRYNICE	87
GMINNA RADA NARODOWA WERBKOWICE 1973-1990	88
URZĄD GMINY WERBKOWICE	101
SOŁTYSI	102
WSPÓŁCZESNA GMINA WERBKOWICE.....	107
BIBLIOGRAFIA.....	109